

# భారతి

వ్వా స ప త్రి క



శివలెంక శంభుప్రసాద్

సంపాదకుడు

(1938-1972)



నవంబరు 1973

సంపుటము : 50 :

నందిక : 11 :

---

విడివత్రిక వెలి ఒక రూపాయి

# వి ష యా ను క్ర మ ణి క

నవంబరు 1973

ఆంధ్ర సాంఘికత	శ్రీ పండితాల్వ చెంచు నరసింహ శర్మ	1
శ్రీమతూర కవితా సంప్రదాయాభిజ్ఞత	శ్రీ ముదివేడు ప్రభాకర రావు	4
అనంద్యజం	శ్రీ కె. శివారెడ్డి	16
సిగిరెట్టు	శ్రీ కె. ఎన్. వి నరసింహమ్	17
ధరల పెరుగుదల	డా. ఎమ్ ఎల్ కాంతారావు	27
నిరీక్షణ	శ్రీ కళాధర్	33
భాసుని మాయా సులంగజం	శ్రీమతి కె. కమల	34
ది లూకెడి !	"వైవిధ్యం"	37
మృత్యుకవిత - సాంఘిక వ్యవస్థ	శ్రీ యామిజాల వద్దవాణిస్వామి	38
శాకాహారమా ? మాంసాహారమా ?	శ్రీ వే. వేమూరి	45
'కళాప్రపూర్ణ బిరుద పోదానోత్సవము'		51
యోగోపకృతిము	శ్రీ కొండారూ పీఠాధిపతివార్యులు	53
పండితరాయల అక్షింతలు	డా. మహాధర నళినీమోహన్	58
కలగూర గంప		64
గ్రంథ విమర్శలు		67

# ఆంధ్ర సౌందర్య లహరి

శ్రీ పమిడికాల్వ చెంచు నరసింహ శర్మ

చ॥ శివుడును శక్తి యుక్తి విరచింపఁగ జాలు జగత్సమాహమల్  
సువిహిత లీలఁ; గాని యెడ సుంత చలింపఁగ నోపఁ డట్టి నీ,   
భవ పురుషోత్తమాబ్జభవ వంద్యను, నన్నుతినేయ, మొక్కుకగా  
నెవఁడు సుగుర్తుడౌ సుకృత మెన్నఁడుఁ జేయని వాఁడు శాంకరి !॥

తే॥ గీ॥ బ్రహ్మ నీ వదవద్ద వరాగ లేశ  
మున్ గొని సృశించుఁ జక్కఁగ భువనరాశి;  
మోయు హరి దాని శ్రమఁ బూని వేయి తలల,  
దానినే బూదిన గల్పి భూ తపతి దాల్చు॥

తే॥ గీ॥ అజ్ఞానాత్మమ మడఁచ నర్యముని ద్విష  
పురము, నవివేకులకుఁ దెల్పి పూవుఁ దేనె  
వాక, చింతామణియుఁ బేద వారలకును,  
నాది సూకర దంష్ట్ర భవాబ్ధి మగ్న  
జనుల, కగుచు నీ పాద రజంబు వొలచు॥

ఉ॥ అంబ ! త్వవన్యదేవ నివహంబు వరాభయ ముద్రా లాత్మ హ  
స్తంబులఁ దాల్చుఁ దాల్చు గదా యని నీవను చింత యేల? న  
త్యంబుగ సర్వలోకముల కాశ్రయమైన భవత్పదాబ్జ యు  
గ్మంబె యభీప్సితాధిక సుఖప్రదమున్, భయహారి యౌట చేన్॥

మ॥ నత పాదాగ్రదవైన నిన్, దొలి రమానాథుండు సేవించి మో  
హితుఁ జేసెన్ జెలియై పురాంతకుని; బుష్పేషుండు పూజించి నిన్  
రతికాంత్ గన్నుల జుట్టుకొదగిన విన్నాణంపు రూపముతో  
నతి మోహము సుటింప నోపుఁ గద మాతా ! మోవి వర్యాళికిన్॥

చ॥ ధనువు ప్రమాన సంఘము, మద భ్రమరంబులు వారి, వంచ మా  
ర్గణములు, మంత్రి చైత్రుడు, సుగంధ సుశీతల మారుతంబు లే

రెను, గల శంబరారి యొక రుండె భవత్కరుణా కటాక్ష పీ  
క్షణ విలసత్ప్రభావమున సర్వ జగంబుల గెల్వఁ జాలెడిన్ ||

సీ॥ ఘల్లుఘల్లుని మోయు కనకంపు గజ్జెల  
మొలనూలు కటి భాగమున వెలుంగ,  
మదికరి కలభకుంభప్రియ కుచభార  
మున వంగి మైదీవ మురువు సూనఁ  
బిక్కిణ మధ్యంబు, బరిణత శరదెందు  
విభ తదనంబును నీటు గుబుక,  
వరధనుశ్చరజాల సాశంకుశంబులు  
కర చతుష్టయమునఁ గొలుచుండఁ,

తే॥ గీ॥ ద్రిపురవైరి—యహంకార దీప్తవూర్తి,  
విశ్వజనసంఘ నిత్యభావిత సుకీర్తి,  
అంజగన్మాత యెవ్వేళ లందు చూకు  
మించు దయతోడ సాక్షాత్కరించు గాత॥

సీ॥ అమృతసాగర మధ్యమందుఁ గల్పక తరు  
వారిత సమావృతమై తనర్పు  
రత్నమయ దీప్తరాజిత నీ సోప  
వనమున సత్కణ భాసితమగు  
చింతామణి నికేతనాంతర స్థిత శివా  
కార మంచమున నొప్పారు శివుని  
యంక భాగమున సుఖాసీసవగు సచ్చి  
దానందె లహరి వీసని యెఱింగి

తే॥ గీ॥ నీ వదాంబుజ సేవయే నిత్య ముక్తి  
దాయకంబని నెమ్మి కొందఱు మనీషు  
లనిరళ ధ్యాన్ యోగ నిష్కాత్ము లగుచు  
విన్ను భజియింతురో భవానీ సతంబు॥

సీ॥ అవని తత్త్వంబు మోలాధారమున యందు,  
వారి తత్త్వము మణిపూర చక్రి  
మందు, స్వాధిష్ఠానమొ దగ్గి తత్త్వంబు,  
సనిల తత్త్వంబు నా హతము వందు,

## అంధ్ర సౌందర్య లహరి

వాకాళ తత్త్వంబు వచ్చి కుద్రంబున,  
వాగ్దేయమున మానసాఖ్య తత్త్వ  
మను వంచభూత తత్త్వాని భేదించి, ము  
పున్న మార్గమునఁ బైఁజొచ్చి యచట  
లేఁ గి॥ నాత్మపతి యగు దిగ్విపర నంహరని తోడఁ  
గలపికొనుచు వహస్రార జలజ మందు  
వతిరహస్య స్థలింబున పోయి మోఱఁ  
గిడి వల్పుచునుండు పెన్నోడి పిచ్చ॥

ఉ॥ అంబ ! భవత్పదాబ్జ గళితా మృతధారలచేత సర్వ తో  
కంబులఁ దన్ముచున్ రజనికాంతునిచే స్వగృహంబు సేరి వ  
ర్చంబుగఁ గుండలిం గలిగి క్రాళి నిజాకృతిఁ దాల్చి నూత్న రం  
ధ్రంబునఁ బోయి కాంతువు సదా తొలి చక్రమునందు నిద్దురన్॥



# చేమకూర కవితా సంప్రదాయాభిజ్ఞత

శ్రీ ముదివేడు ప్రభాకర రావు

1

“అదిత్యనర్థే తపసోఽధి జాతో  
వనస్పతి స్తవ వృక్షోఽధ బిల్వః  
తస్యఫలాని తపసాను దన్తు మాయా  
అన్తరాయాశ్చ బాహ్యః అలక్ష్మీః”

— శ్రీసూక్తము.

(సూర్యునివంటి వన్నెగల్గిన లక్ష్మీ! మొదట నీ యమృగహమువలన నీ హస్తముమండి వుష్పములు లేకుండగనే ఫలించునట్టి బిల్వపుష్పము జన్మించినది. ఆ పాదము బాహ్యంతరింద్రియ సంబంధమగు దారి ద్రవ్యమును బోగొట్టుగాక!)

కౌవ్యా విర్వాచమునకు కవి మనస్తత్వమే పుష్క. భూమి. చేమకూర, నమకాలిక కవులలో బహు సుకుమార మనస్తత్వము గలవాడు. కావుననే ‘విజయ విలాసము’ వ్రాయగలిగినాడు. ఇది ‘అర్జునుని విక్రమము’ కాదు. ‘విజయుని విలాసము’. ప్రబంధ వామ ధేయమే తత్కావ్యగత సాకుమార్యము తెలుపుచున్నది. మనస్తత్వానుగుణముగా శబ్దము ప్రవర్తించును. ఆ మనస్తత్వమే కావ్యవస్తువును సైతము యెన్నుకొనును. కావున మనస్తత్వము క్షేత్రముగా సాహిత్య కేవలము వండుచున్నది.

వన్నయగారి భారతము సుకుమార లేక మధుర శైలి ప్రధానము. ఆయనది సర్వదా ఆలంకారిక మార్గము. పెద్దన్నగారు దీనిని చక్కగా తీర్చిదిద్దినారు. ఈ మార్గమే శృంగార శాకుంతలము; విజయ విలాసాది సుకుమార కావ్యములకు యొరవడి పెట్టినది. ఒకటి బంతియైనది. కాని వన్నయగారిలోని

బుషిత్యము, నెయమనము వైవిధ్యము తరువాతి వారిలో లేవు. భవభూతి మాట నీ రెండు తెగలవారికి వన్యయించు చున్నది. శబ్దము నన్నయ్య ననువరించి ప్రవర్తించినది. విజయవిలాసాది కవులు శబ్దమును పలురకములుగా వాడుకొన్నారు. విన్నియో చమత్కారములు చేసినారు.

చేమకూర నొక భావమును బహు సుకుమారముగా ననగలడు. అంత సాగుగా మృదువుగా చెప్పుటెట్లు? అది యాతని జీవలక్షణము. అది యట్లే ప్రవరించును. ఆతడొక విదగ్ధ శేఖరుడు ‘విదగ్ధత యనగానేమి? మనస్సాకుమార్యము; సాకుమార్యము సత్త్వగుణధేయము. సుకుమారత యనగా ప్రతిభావపు చిహ్న కదలికను గుర్తుపట్టు నొక మహావిశిష్ట గుణము. . ఈ విద్య మహాకవికిని తెలియును. ఆతడు సాకుమార్య విధానము. కళాసేవనము సుకుమార మనః ప్రవృత్తి గలవాని సాత్తు-కారణము దానిని సృష్టించిన విధాత సుకుమారుడు కావున.’ యని ‘అముక్త మాల్యదా సౌందర్యము’ వలకుచున్నది. చేమకూరయే తన కావ్యమున రసోపగుంభిత పదవాసనలు, ప్రసన్నత సాకుమార్యము గలదని పరోక్షముగా చెప్పికొని యున్నాడు. (1-145). అతడు ‘తామరలకు కుత్తుకబంటి, గండువీరలకు తలముక్కులు’ అనగలడే గాని రాయలవలె ‘మలుగుమిన్ బొఱియడూత’ అని విచిత్రముగా వనలేడు. ‘కేళికానరసిలో తేలియాడుటజేసి కైవాలలత కొంత సాటివచ్చు’ అని మమసాగ వెంట్రుకలను, సాగుగా వర్ణించునే కాని తెవారి వలె ‘మొలక చీకటి జలజల రాల్చగా రాదె నెఱులు మించిన వీరి కురులయందు’ అని విచిత్రముగా వర్ణించడు. దీనికి కారణమేమి? మనస్తత్వము. ఇతనిది సుకుమారశైలి.

వారిది విచిత్రశైలి. సుకుమారత్వము సౌందర్యము వసేషించును. సౌందర్యము పృథయరంజకమైనది. అనగా మన పృథయమందు రమించును. ఈ రమింప జేయు లక్షణమునే 'రమణీయత' యనినారు. ఇదియే కాంతా సమ్మితత్వ పద్ధతి. 'కేవల మిది యొకటియే చాలునా? చాలదు. మరియొక మహా విషయమున్నది. అదియే సంప్రదాయము.

సమన్వయమే సంప్రదాయము. ఇది యాంతరము కాని బాహరము కాదు. ఎడనెడ కాలము వక్రించి మత కలహా ధూళిచే నది పామగువడిపోగా సంప్రదాయతత్త్వ వేత్తయైన కవి ఋషి 'లోకహితనిష్ఠ' చే దానికి పులి గాపువేట్టి తళతళలాడించును' అని డా॥ టి. కోటేశ్వర రావుగా ఠాకూర్ నుడివియున్నారు. ఒక జాతి సంప్రదాయము రక్షనిష్ఠమైనది. అతి బలవత్తరమైనది. దీనిని మహాకవులే గుర్తింతురు. కావున జాతి జనుల యాంతర జీవితమునకు సంబంధించిన సంప్రదాయమే విశిష్టమని తెలియుచున్నది. ఇది తజ్జాతి జీవగత మగుటచే పరంపరాగతముగా ప్రాప్తించుచుండును. ఈ సంస్కార విశేషము కాలానుగుణముగా ప్రజల జీవన విధానము ననుసరించి మారుచుండును. ఆ ప్రాచీన తకు మారుచున్న సవీవతకుగల యాయువుపట్టును గ్రహించి—మహాకవి యైనవాడు తన కాలములో నొక మహాకావ్యమున దానిని సమన్వయించి చూపును. అతడు తన బహు జన్మగత సంస్కార విశేషముచేత యా సంప్రదాయ సూత్రమును, తద్గత జీవనాడిని పట్టుకొని కావ్యమున వివిధముగా వ్యాఖ్యానించును. సమన్వయించును. భవిష్యత్తరముల వారికా సూత్రమును యుదించును. ఈ రహస్యము తెలిసినవానికి పై బాహ్యభ్యంతర సమన్వయము కుదురును. ఒక జాతి సంప్రదాయ మెట్లు పరంపరాగతమైనదో ఆ జాతి కవితా సంప్రదాయము వట్లే నెడతెగక సాగివచ్చుచుండును. ఈ రెంటికి యవివాధాన సంబంధము ఏ మహాకవి సంప్రదాయము దేశకాలాద్యసన్నిపన్నమైన యను సూత్రముగా సాగివచ్చుచున్నదో ఆ సంప్రదాయమే చేమకూర చేతకు 'విజయ విలాసము' వ్రాయించినది కాని

అతని కాలము సంప్రదాయ విచిత్రత్విని సూచించు దశా విశేషము గనుకనే నా యుగమును 'క్షీణయుగ'మని నారు. అనగా కావ్యరచనా సంఖ్యలో నిది తక్కువయని గాదు. తత్కాల కావ్యగత గుణ ప్రాధాన్యవివక్షచే క్షీణమని యర్థము.

ఆ క్షీణదశకు కారణమేమి? యుగధర్మము. యుగధర్మముగా కాలధర్మము. అనంతమైన కాలమును మానవుడు ఏకరూపముగా దర్శించలేక తన వివక్షణ జ్ఞానముచే భూత భవిష్యద్వర్తమానములని విభజించు కొన్న రీతినే ఆయా కాలములలో బహు ముఖముగా వెలువడిన సాహిత్యము నిల్చేక దేశముగా దర్శించుట సాధ్యము గాక చతుర్యగముల వలె సాహిత్యమును కొన్ని యుగములుగా వర్గీకరించినాడు. ధర్మమనగా పురుషార్థములలోని ధర్మము కాదు. అది కాలశక్తికి సంబంధించినది. కాలము శక్తిస్వరూపమైనది. భవభూతి యంతటి గొప్ప కవితాత్మిక శిరోమణి

'ఉత్పత్త్యంతే మమతు కోపి సమాన ధర్మా

కాలోహ్యం నిరవధి ర్విపులావపుధ్వి' అనినాడు.

అనగా నీ నిరవధికమైన కాలములో యే మహాకవి యెప్పుడు భూలోకముపై నవతరించునో చెప్పజాలము. నర్యము కాలదీన మనినాడు. మహర్షి వాల్మీకియు 'కాలోహ దురతిక్రమః' యనినాడు గదా! కావున కాలము దైన నియంత్రితము. అది త్వష్ట యైన ప్రజావతి బుద్ధి విలసనము. అతడు కాలశిల్పి. కాకున్న వేంకటకవి ముందు మహాసంప్రదాయవేత్త యైన రాయలు మత—రస సమన్వితమైన 'ఆము క్తము' వినిర్మించుట యేమి? దీని తరువాత కాలమును క్షీణయుగమని, ఆంధ యుగమని పేర్కొనుటేమి? విచిత్రముగా నున్నది. ఆ కాలమునకున్న శక్తి యంతయేయని సమాధానము. అట్టి పరిమిత ధర్మముగల కాలములోను పూర్వకవి గ్రంథసవన మన నాదులచేత, స్వపరిభవేత, కొందిగా స్థాప్రదాయ వాసవలు గలిగిన చేమకూర రాజభక్తి గలిగి, వినయాన్వితుడై సమకాలికుల లెక్కింపక తన శక్తి సామర్థ్యముల ప్రదర్శించినాడు. క్షీణయుగపు జీవనంత

పరిపక్వమైన యౌవనదశలో 'విజయ విలాస'మను లతాంతమును పుష్పింపజేసినది. అది యానాటి ప్రజల మహానుకుమార నాగరక జీవనము, సౌందర్య దీర్ఘక్ష నావిష్కరించు దర్పణమువలె మన్నది.

అన్నికాలములలోను కవులున్నారుగదా? ఈ హెచ్చుతక్కువ లేమి? యునివ యీ సత్యము రెండు మూడంశములపై నాధారపడి యుండును. (1) ఒక కాలమున మహాకవి జన్మించవలెనను దైవ సంకల్ప మున్నచో అట్టిమహా శక్తిగల బీజములు యంతకు పూర్వమే నా దేశ వాతావరణమున నిక్షిప్తమై యుండును. తదనుగుణమైన సంస్కార జీవి యావిర్భవించినంతనే మహాకావ్యమవతరించును. ఇది అదృష్టమైన కాలశక్తి. (2) ప్రజాజీవనము, మన సత్వ ప్రవర్ణము ఉన్నతముగా నుండవలెను. కవి ఆ కాలమున యుత్తమ సంస్కారి గావున సరస్వతీ ప్రవంతి అతని నాల్కా యనెడి నిచ్చెన నాధారముగా గొని పృథివి కవతరించును. (3) కవి స్వీకరించు కావ్యసన్నుత ఉత్కృష్టమైనదిగా నుండవలెను. బలహీనమైన కావ్యసన్నుతలతో బరువైన సత్యము లిముడజాలవు ఎంత ప్రయత్నించినను కాల సహాయము లేక అచ్చసంస్కారియైన కవి తన కావ్యమున మహా సంప్రదాయమును వ్యాఖ్యానింప జాలడు.

మరియొక పద్ధతిగా పరిశీలింతము. చారిత్ర కముగా చూచినను తల్లికోట యుద్ధానంతరము విజయ నగర సామ్రాజ్య మహాశక్తి యంతరించినది, దేశ విచ్ఛిత్తితోపాటు సంప్రదాయ విచ్ఛిత్తియు జరిగినది. దేశము తురుష్కాకాంతమైనది. అంతవరకు ధగద్ద గాయ మానముగా ప్రజ్వలించిన యొక మహాసామ్రాజ్య పతనముతోబాటు మహాకవితా శక్తియు నణగిపోయినది. తిరిగి తెలుగు సామ్రాజ్య స్థాపనకై నడుము కట్టిన వారిలో రఘునాథ నాయకుడు ముఖ్యుడు. దేశ మెంత విచ్ఛిన్నమైనను ప్రజల సుఖ సంపదలకు లోటు లేకుండవచ్చి, మేచ్చుల విజయముతో దేశ వాతావరణము కలుషితమైనది. దానితో భౌతిక లాల సత్యము పెరిగినది. సంప్రదాయము విచ్ఛిన్నమైనను

తద్వాసనలు మాత్రము సక్రమముగా నిలచినది. కావున తత్కాలమున జనించిన విజయవిలాసమున పై రెండు విచ్ఛిత్తి విశేష గుణములు చక్కగా ప్రతిఫలించినవి. ఆ రెండు విషయములలో చివరిది పరిశీలింతము —

విజయ విలాసము సౌకుమార్యమునకు పెట్టి నది పేరు. శబ్దము కవి మనస్తత్వము ననుసరించి జనించునని చెప్పబడినది. మరియు నా కాలపు జనుల సౌందర్య దృష్టి యెంత నాగరకమైనదో తెలియవలెను. పైగా సంప్రదాయ వాసనలు చేమకూర కవితలో గలదని నిరూపించవలెను. వీవి యన్నిటిని క్రింది పద్యమున పరిశీలింతము.

'తనకుం గొంగిలి యీ వొకప్పుడును  
నాథా! నీకర స్పర్శనం  
బున గిల్గింఁతలె' యంచుః బద్ధిని  
కరాంధోజమ్మునన్ మంద మం  
ద నలు ద్వాయు చలద్దళాంగుళులు  
కన్నట్టంగ నవ్వెల్ల రా  
యని 'రా! రా!' యని పిల్చె నాదగ  
ద్విరేఫాత్యంత దీర్ఘధ్వనల'

(వి. వి. ప్ర. 139)

ఈ పద్యము ఉల్లాసీ - వృత్తాంతమునకు ముందున్న భుజంగ ప్రయాతపద్యమగు 'సునాసీర నూనుండు... (1-47) అమ పద్యముతోమ, సుభద్రా వివాహోత్సాహమున్న 'అద్దముఁజూచి చంద్రముఖి...' (3-92) అమ పద్యముతోడమ సంబంధము గలిగినది. పై సుదహరించిన పద్యమును చిత్రాంగదా వివాహోత్సాహము చెప్పబడినదే. ఈ మూటికిగల సంబంధమును వ్యాసాంతమును చెప్పదను. ప్రస్తుతము పై పద్యముక దానిని పరిశీలింతము.

విజయుని విలాసములలో రెండవ విలాసము చిత్రాంగదా వివాహము. అర్జునుడు చిత్రాంగదమ దూరమునుండి చూచినాడు. చక్షుఃక్రీతిని పొంది నాడు. కాని ఆమె యతనిని చూచినదో లేదో తెలియదు. సఖులతో యుద్వాసననమండి జరలినది. నాయకుడు పీయూష సరణము చేసినాడు. ఆమె స్నాన



మాడిన కొలను చూచినాడు. అందు తామరలు చూచినాడు. తన్మయుడైనాడు. ప్రక్కన తన చెలి కాడు విశారదుడున్నమాట పైతము మరచి పద్యము వ్రాసిందినాడు. పై పద్యమున నొక విధముగా రస ధ్వనియు, మరొక విధముగా అలంకారకృత వస్తు ధ్వనియు సమన్వయమగునని స్పృహయలకు చెప్ప వసనరము లేదు.

ఇందు యుత్తమ శృంగారతత్త్వము సవగతము చేసికొన్న విధము వ్యక్తమగుచున్నది. శృంగారము మధురమైనది. అందు విప్రలంభము మరియు మధుర మైనదని యెల్లరు అంగీకరించినదే. పై ఘట్టమున విప్రలంభ శృంగారమే గలదు. ఇది 'వాదా! 'రాదా!' యను సంబుద్ధుల వలన సుష్మవ్యక్తము. విప్రలంభ శృంగారమందును నిది యభిలాష విప్రలంభమునకు చెందుచున్నది. 'కాగిలి యీ నొకప్పుడును' 'కర స్పర్శనంబున గిల్గింతలే' యను పలుకులవలన నిది తెలియుచున్నది. పద్మిని యభిలాష యందు వ్యక్త మగుచున్నది.

ఈ రెండన ఘట్టమున నాయకుడు—విజయుడు. నాయిక—చిత్రాంగద. అర్జునుడు చిత్రాంగదను చూచిన వెంటనే తామరకొలనును చూచుటతో తన మనోభావమందు గోచరించింది. కాళిదాసు చెప్పినట్లు 'కామునకు ప్రేయూరాలి ప్రతిచేష్టయు తన ముద్దే శించియే చేసినట్లు లోచును. సర్వప్రకృతి కాముకత్వ ముతో భాసించు' ననుమాట సత్యమైనను యిటు విజయుడు కేవల కాముకుడుగాక సంయుముడు. స్థిరమైన ప్రకృతియందు చేతనాత్మకమైన తన మనోభావము నారోపించి తద్వార్తమున కళా త్మకమైన సౌందర్యారాధనము చేయు 'శృంగారి' యనుట సమంజసము. అచేతనమైన ప్రకృతిని మానసికరించుటచే యత డుత్తమ నాయకు డగు చున్నాడు. 'శృంగారి చేత్కవి: కావ్యే జాతం రసమయం జగత్' అని అగ్నిపురాణము. కావున విజయుడే యిటు 'కవి' యగుచున్నాడు. అతనియందు కవి హృదయము గలదని వ్యక్తమగుచున్నది.

చిత్రాంగద ముగ్ధ యని కవియే నిరూపించి నాడు. కావున యామె తటిల్లతవలె నాయకుని ముందు మెరిసి వెల్లినది. అది యామె స్వభావము. నైజగుణము. దీనిని ముందే నిరూపించుటెటు? కవియైన నాయకుడు ఆమెను పద్మినిజాతి స్త్రీగా యూహించినాడు. పద్యమునందు నిశ్చింతపరచినాడు. పద్యము సుకుమారమైనది—ముగ్ధమైనది. కావుననే తుమ్మెద రొదలచే చలద్దళాంగుళులచే రారా యని సూర్యుని పిలుచుచున్నది. ఇది నాయిక స్వభావమునకు అచ్చముగా సరిపోవుచున్నది. నాయకుని మనోభావ మును మెఱుగు బెట్టుచున్నది. చిత్రాంగద యుత్తమ నాయిక.

ఈ యొక పద్యమునందే నాయికా నాయకుల యిరువురి విప్రలంభము గమ్యమాన మగుచున్నది. చిత్రాంగదను చూచిన విజయుడు పై పద్యము చెప్పటచే యాతని విప్రలంభమందలి మాటలచే ధ్వని తము. పద్మిని (చిత్రాంగద) ముఖతః పద్యము చెప్పింపబడుటచే నాయికాగత విరహ విప్రలంభము వ్యక్తము. ఇట్లు యేకపద్యమునందే యిరువురి విరహ వేదన వ్యక్తము చేయించుట కవి నైపుణ్యము.

అర్జునుని 'శృంగారి' యనినాము గదా! శృంగారియైన కవి కళ సారాధించును. 'కళ'కు శివార్థ మారోపింపబడుట సంప్రదాయము. శిల్పము నుండి సౌందర్య ముద్భవించుచున్నది. దీనినే పాశ్చాత్యులు Beauty యనియు దీనికి రసస్పర్శ యుండిన Aesthetic Beauty యనియు వ్యవహరింతురు. ఇంతకు సౌందర్య మనగా నేమి? అంగ ప్రత్యంగము లెప్పుట యధోచితముగా సమావేశమై యుండునో యట్టి సుస్పీగ్ధ సంది బంధమును సౌందర్య మందుదు రని భరత మహర్షి. జార్జి సాంతాయనగారు 'Beauty is objectified pleasure' అనంద వ్యక్తియే సౌందర్య మనినారు. 'Beauty is unity and totality' అని E. D. Puffer గారి మాట. Certainly poetry was regarded as a force for elevation as well as for charm but as it reaches these

objects through Aesthetic Beauty' — అని శ్రీ అరవిందులు చెప్పినారు.

సౌందర్యమున జీవుడు రమించును. అట్టి రమ జీయ, సుందర భావముల సాధించు నేర్పు శిల్పము. దానిని రసముఖముగా సాధించుట రసశిల్పము. ఇదియే ఉత్కృష్టమైనది.

చిత్రాంగదా విజయుల వివాహము వెనుక భగవత్సంకల్ప మున్నది. అది యీశ్వర సంకల్పము. చిత్రాంగద పాండ్యరాజు కులమున 'వెంగడమై' జన్మించినదని కవియే చెప్పినాడు. ఈ వెంగడమైన లక్ష్మణముయొక్క స్వరూప స్వభావాదులను మరియొక వ్యాసమున విశదీకరింతును. ఈ భగవత్సంకల్పచేదన నాయ కుని జీవితము మొత్తమువీర పరిచికొన్న విషయము. లేకున్న యప్రతిహతమైన శంకరుని వరము వక్రించి చిత్రాంగద జన్మించుటేమి ? అంతకుముందు ఉలాపిని వివాహమాడిన విజయుడు చిత్రాంగదను చూచుటతోడనే తనను తానే మరచి మోహవేశుడగుటేమి ? అస్పరస యైన ఊర్వశి కోరికను నిరాకరించి 'నీ యింద్రియ జయము కీర్తనీయులు తండ్రి ! యని యింద్రునిచే ననిపించుకోగల సంయమముడు అర్జునుడు. అట్టివాడు సామాన్య రాజకుమార్తెను చూచి తన్మయుడగుటలో బలవత్తరమైన కారణ ముండవలెను గదా ! ఇది శంకర వరప్రభావము ! విజయుని భవిష్య జ్ఞాపిత మునకు సంబంధించిన విషయము. ఈ చిత్రాంగదా విజయుల వివాహము కొంతవరకు నలదమయంతుల వివాహమును, 'శిఖండి వృత్తాంతమును తలపింప జేయుచున్నది. అందు మొదటిదానిలో శివుడే 'సంగమ కారణ దూతయైన కలహంసగా యవనీ తలంబున కవతరించినాడు.' రెండవదానిలో శిఖండికి యాఖరి ఊణములో స్థూలకర్ణుడను గంధర్వునిచే పుంస్త్య ప్రదానము చేయించి, కుబేరుని రాకచే యా గంధర్వుడు శస్త్రుడగునట్లు జేసి, శిఖండిని జీవితాంతము పురుషుని చేసినాడు. ఇది భగవత్కార్యము ! శివలీల ! అది యొకవేళ వెంగడమైన దానికేదో విశిష్ట ప్రయోజన ముండును. దీనికి ప్రత్యక్షముగా బాహరమైన కార

ణము కన్పడదు. ఈ హేతువు అంతరమైనది. అది బ్రభువాహనునిచే అశ్వమేధ పర్వమున అర్జునుని నరకలోక ప్రాప్తిని నివారించుట. ఇది సంప్రదాయాంత స్తత్వము. దీనిని సంపూర్ణముగా మననము చేసిన వాడగుటచే చేమకూరపై పద్యముట్లు యల్లినాడు. ఈ 'వెంగడ' మను శబ్దమును (2—8) మరొక పద్యములో పేర్కొన్నాడు. ఇట్లు విజయునకు అకారణ మోహము గల్గుటకు కారణమేమి ? దీనికి భవభూతి కవితాత్మిక శిరోమణి గావున యెవ్వడో సమాధానము చెప్పియున్నాడు.

శ్లో॥ 'వృత్తిషజతి. వదార్థానాంతరః కోఽపి హేతుః  
నఖిలు బహిరుపాధీన్ ప్రీతయ స్సంశయన్తే  
వికసతి హి వత జ్ఞ స్సౌదయే పుండరీకమ్  
(ద్రవతి చ హిమ ర శ్శ్యా పుద్గతే చంద్రకాంతః)  
—ఉ. చ. 6—12

(వస్త్రపులను గూడమగు హేతువు యేదో యొండొంటిం గూర్చును. ప్రీతి బయటి కారణ ములం బట్టి యుండదు. ప్రొద్దు పొడువగనే పుండ రీకము పూచును. చంద్రుడు తోవగనే చంద్రకాంతము కరుగును.)

స్నేహము నిమిత్త సాపేక్షము గాదు. ఈ యహేతుక మిత్రత్వము, అవినాభావనంబంధము. తద్గత తాత్త్విక రహస్యము యిచ్చటి నాయుకా నాయకుల యందున్నది. కవియే దీని తరువాతి పద్య మున నిట్లని యున్నాడు.

'నెల యుదయించు నప్పుడల నీరజముల్  
కుముదంబు లాను రేల్  
కలువల దాయ రాకకు బగల్  
కుముదంబులు నీరజంబు లా  
దలవగ వింత వింత గలదా ?!'

అని యీశ్వర్య వడినాడు ! మరి యిది మహాద్భుతము గదా !

ఒక సుభాషితము స్మృతము దీనినే చెప్పి చున్నది.

శ్లో॥ గిరౌ మయూరౌ గగనే పయోదా  
లక్ష్మ్యంత రేర్మృశ్చ జలేషు వద్మమ్  
ఇందుర్విలక్ష్యం కుముదస్య బంధుః  
యో యస్య మిత్రం న హి తస్యదూరం.'

(స్నేహమునకు దూరములేదు. కొండలవిూది నెమళ్లకు ఆకాశమున మేఘమునకు స్నేహము. 'ఒక లక్ష' దూరమున నున్న సూర్యునికి నీటిలోని వద్మములకు స్నేహము. 'రెండు లక్షల' దూరముననున్న చంద్రుడు కలువలకు యాపుడు.)

దీనికి కారణ మనూహ్యము. కవి కుల గురువు కాళిదాసు మానవప్రకృతి యీవైచిత్రీకి కారణ మూహించినాడు.

'...తచ్చే తపా స్మరతి నాన చబోధ పూర్వమ్  
భావస్థిరాణి జననాంతర సాహృదాని.'

(అ. శా. 5-2)

అని మానవునిలోని యీ 'జీవుని వేదన'కు కారణము పూర్వజన్మ వాసనలను స్మరించుటవలన యునినాడు. భవభూతి దీనికి 'తారామైత్రకము' 'చక్కారాగము' 'జన్మాంతర నిబిడ బద్ద పరిచయము' కారణము లనినాడు.

కావున తత్త్వరహస్యములను స్ఫురింప జేయు నటుల సూర్య వద్మ సంబంధము నల్లికజేసి చిత్రాంగదా విజయుల సంబంధము జన్మాంతర సంబంధమని తాత్త్వికపు పునాదిపై నిల్చి యుదాత్త శృంగారము ధ్వనింపజేసిన చేమకూర నేర్పు నిరుపమానము. కాంతా సమ్మీతత్వ పద్ధతికిది నికషోపలము. చేమకూర క్షీణయుగములో చివటి మెఱుపు. తాను దర్శించిన సౌందర్యము (Beauty) ను సత్యము (Truth) తో ముడిబెట్టినాడు. దీనితో వద్యము భావగంభీరమై శృంగార ముత్తమ యువప్రకృతిక మను యాలంకారిక సత్య మన్వర్తమై కన్యార్థ మునకు వెఱుగు బెట్టుచున్నది.

మరియొక భావశిల్పమిట్ల న్మరింపడగినది. ప్రకృతీయందు స్త్రీత్వ మారోపించి సౌందర్యము

నావిష్కరించు నైపుణ్యము మహర్షి వాల్మీకినుండి కవులందఱికి యమన్యూతముగ వచ్చు సంప్రదాయమే. భారతీయ సాంప్రదాయములోని యనేక తాత్త్విక శిల్ప రహస్యములను కాళిదాస మహాకవి సుందరమైన కావ్య శిల్పములలోనికి పరివర్తన జేసియున్నాడు. ఆ యనంత శిల్పములలో ప్రకృతిని మానసికరించుట, యొకటి. అందలి సౌందర్యా విష్కరణములో తరువాతి కవులు తమ 'అత్మీయత'ను ప్రదర్శించియున్నారు.

పై కవితా సంప్రదాయమును చేమకూర సైతము పాటించియున్నాడు. వాల్మీకినుండి రాయల వరకు పరిశీలించిన చేమకూరలో గల కవితా సంప్రదాయ మెంత ప్రకృష్టమైనదో విదితమగును.

శ్లో॥ 'చంచ చంద్ర కరస్పర్శ హర్షోన్మీలిత తారకా  
అహా! రాగవతీ సంధ్యా జహతి స్వయ మంబరమ్.'

శ్లో॥ రాత్రి శృశాంకోదిత సౌమ్య వక్త్రా  
తారాగణోన్మీలిత చారు నేత్రా  
జోత్స్నాం శుక ప్రావరణా విభాతి  
నారీవ శుక్లాంశుక సంవృతాంగీ.'

—శ్రీమద్రామాయణము.

మొదటి శ్లోక ముత్తేజితానురాగమైన కాముకీ వృత్తాంతము సూచించుచున్నది. 'అహా!' యను మాటలో తన్మయత్వము, భావోన్మీలిత సాధింపబడినది. రెండవ శ్లోకమున 'రాత్రికాంత యుదయించిన చంద్రుడను వక్త్రముగలదై తారాగణ చారునేత్రయై వెన్నెలయును ప్రావరణముగలదై శ్వేతాంబర ధారిణియైన యంగనవలె భాసించు చున్నది.' అని చెప్పబడినది. ఇట్లు వర్ణించుట యంతర్ముఖుడైన మహర్షి యొక్క దార్శనిక ప్రతిభ.

కాళిదాస మహాకవి కావ్యశిల్ప మర్మజ్ఞుడు గన ప్రకృతీయందు లేని చేతనత్వము, చలనత్వము మానవతా దృష్టితో నారోపించి శాకుంతలమున ఋషికుమారునిచే నిట్లు నిపించుచున్నాడు.

శ్లో॥ 'అంతర్నితే శశి నికైవ కుముద్వతీయమ్  
దృష్ట్వం ననందయతి సంస్మరణీయ శోభా'

ఇష్టప్రవాస జనితా న్యబలా జనేన  
దుఃఖాని మానమతి మాత్ర దురద్యహని'  
(అ. కా. 4-2)

ఈ శ్లోకము సౌందర్యమనుము. కుముదమునకు  
స్త్రీత్వ మార్పించి 'కుముద్యతి' యనినాడు. నాట  
కమున 'కుముద్యతి' యనగానే శకుంతల మన మన  
ఫలకముపై భావించును. ఈ శకుంతల విశ్వవ్యాప్తస్త్రీతి  
స్త్రీత్వమునకు ప్రతిక (Universal Womanhood)  
దీనిని 'సంస్కరణీయ శోభా' యను మాటచే కవి  
యన్వర్థ మొనర్చినాడు. కావ్యరముగా, ప్రకృతి పరా  
ముగా సంస్కరణముచే ఏ భావన శోభామాయని కవి  
సూచన. ఇష్టజన విరహము రెంటును సమానము  
కావున మహాకవి యీ శ్లోకమున రసశైలిముతోబాటు  
విశ్వజనీన సత్యము (Universal Truth) నావిష్కరించి  
నాడు.

దిక్షాగాచార్యుడు తన కుండవూరి నాటకములో  
సూర్యపద్మ సంబంధమును విరహ వర్ణనముతోడనే  
చెప్పియున్నాడు.

శ్లో॥ ఏయజన రహితా నా మాంగురి నిర్వధూనా  
మవధి దినపి సంఖ్యా ప్రతాభః సహైవ  
ప్రణతి కిరణమాలిఖ్య స్తమేక్షైక జోష్యన్  
సరస కమల పత్రశ్రీణయః సంకుచంతి  
(కుం. 4-22)

అని నాటకమున విదూషకునితో శ్రీరామ  
చంద్రుడనుచున్నాడు. తిజయ విలాస పద్యముకూడ  
సఖుడైన విశారదునితో విజయుడు చెప్పినదే. పై శ్లోక  
భావము నట్టిదే. సూర్యుడు అస్తాంతముపై పొగా  
తన భర్త దూరదేశాంతర గతుడైన తతని ప్రాప్తిత  
భర్తృకయైన నాయిక యొకటి. రెండు దినములు  
రెక్కించు విధమున రామరేకు లొకటొకటిగా  
ముడుచుకొనుచున్నది. అట్లే సూర్యుడు కిరణా  
సంహారము చేయుచు యస్తమించుచున్నాడు. ఇంక  
రెక్కించు విధానమును రామరేకుల చలనమున కాపా  
దించుట దిక్షాగుని కల్పన. కథావరముగావిది సీత  
దేవి విరహమును స్ఫురింపజేయుచున్నది. విజయ

విలాసమందలి పద్యములోను చిత్రాంగదా విరహము  
ధ్వనితము. కాని యిది నాయకుని ముఖతః చెప్పించుట  
కవి శిల్ప నైపుణ్యము.

గురుకుల క్లిష్టుడు, ప్రళిప్త వాగ్విలక్షణు  
డైన మురారిభట్టు తన యనర్థ రామన నాటకమున  
నిట్టి వర్ణనముచే చేసియున్నాడు.

శ్లో॥ ఏడిద్యతి చతుః క్రమేణ గణనా  
మస్తి మివాస్తతి యతాం  
కుర్వాణా సుమకోచయన్త త  
తలాన్యం భోజ సంవర్తితాః  
భూయోశ క్రమతః ప్రసార యతి  
తా స్ఫుల్లవ్రత్య మామద్యత  
స్ఫుంభ్యాతుం సకుతూహలిన  
వంసి భావో స్ఫుహ్లాసం కరాన్

—అ. రా.

కనువాటగుచున్న సూర్యుని వేయి కిరణములను  
క్రమముగా రెక్కించుచున్నట్లు తమ్మి బేలు రేకులు  
పాయంచేర ముడుగును. వేకువను తిరిగి రెక్కించు  
దున్న ట్లొక్కొక్కటిగా విడుచు. ఇందుకు రేకులకు  
రెక్కించు విధానము నచేతనమున కుత్సేక్షించుట గను  
నార్హము.

పై కవులందు ఊహా నిర్మాణము, భావవిన్యా  
సముచే శిల్ప సౌందర్యము సాధింపబడినది. కాని శాలి  
దాస మహాకవి కుమార సంభవమున గౌరీ కల్యాణ  
మట్టములో గౌరీ ముమల ముండు విలుమకొని తన  
తండ్రిచే విరహా విషయమును విను సందర్భమున—  
యిట్లు విన్నాడు.

శ్లో॥ 'ఏనం వాదిని దేవత్వా పాశ్చ్యే ఏతురభో ముతీ  
లిలాకమలం పత్రాక్షి గణయామాన పార్వతీ'  
2 (కు. సం. 8-84)

'...అర్చనార్చన రెక్కించుదు ముందె పాతీ ను  
లిలా పత్నీ పత్రములనో' అని శ్రీనాథుని హరవిలా  
సము. ఈ శ్రీయ పార్వతీదేవి పూజయ పాకుమాత్యము,

## చేమకూర కవితా శిష్యునివాదాభిజ్ఞత

ముగ్ధత్వము తెలుపుచున్నను నది యామె మనోభావ  
కును అవహత్య, ప్రియ యామె సంవారి భావకుమ  
వ్యభిచారము చేయుచున్నవని మిగిలినాథుల వ్యాఖ్య.  
పై మదహరించిన శ్లోకములందును, ఏ శ్లోకము  
లోను 'తెక్కించుట' యను క్రియ నెవనానమైనను  
యిటు విధి కేవల యాంత్రికమైనది. భావగోచరము  
నకై ప్రీతి యొనర్చు అజ్ఞాయుత చేష్టలోనిది పర్యవ  
సించినది. కాని మిగిలిన శ్లోకములలో ఏ గణనమును  
క్రియ ప్రకృతి నపాదమైనదానిని శిల్పముఖముగా  
చాపుటలేనిది.

ఇక శిల్పపు లెమగుతోటయైన తిక్కన  
యెంతటి కళావిదుడో ఏ క్రింది పద్యము తెల్పుచున్నది.

'తన కరముల్ నిగిడ్చి యుచితంపు మెయిం  
గొనియోడి యంతటం  
దనియక లీల జేరి వెముదంబుగ  
బద్దించి బొందె భాస్కరుల  
దమటకు దావలంబయి జనాదీప  
చూడ తమంత వంచకం  
ఋణ విరిదమ్మి తేనియల బొల్పనగం  
(పతి బింబ మెంతయున్'

—కర్ణవర్ణము

ఇందును సూక్ష్మ—పద్య సంబంధము చెప్పబడి  
నది. అది యెట్లున్నది? పౌడయ విధారకమైన యుక్త  
రంగములం దిట్టి మనోహర వర్ణనను చేయుట తిక్కన  
గారికే చెల్లదు. భారతమున ప్రధాన రసము శాంతము.  
దాని నక్కడక్కడ కవి ప్రోషించవలెను. ఇది రస  
మాత్మము నెఱిగిన మహాకవియే విరచింపగలడు.  
లేకున్నా పీఠ-రౌద్రములు విజృంభించి ప్రధానరసము  
దెబ్బతించును. తిక్కన్నగారు మహారసాచితీవేత్త.

ఇట్టి రస మాత్మ్యముల నెఱిగినవాడే యనన్య  
కృతి వ్రాసెదనైన క్రి కృష్ణదేవరాయలు కూడ.  
ఆతడు ప్రకృతి సౌందర్య పిపాసువు. తాత్త్విక, రస  
రహస్య వివరించుచు. గ్రీష్మర్తు వర్ణనములో—

'అతివృష్టిమును వార్తి గూర్చు  
వెడకాదొటం దముం గూర్చు న

వృతి లంచంబుగ పామటంకములు  
మింటం బొల్పు వర్ణన దే  
వల కీ నెలివ కేలనా బొలివె  
విద్యారి నవలంబి న్నయ  
శ్చుతి న్నమచ్చద దృశ్య కర్ణకములై  
యన్యూ నాతికముల్.'

—(ఆము. 1—52)

ఈ పద్యమునందలి రసశిల్ప మననానమైనది.  
శ్రీార్థ మతిశయంబుగ మేఘుడు వర్షించెను. సముద్ర  
మునకు వదులకు సంధానము చేసెను. మరల నాలాగు  
జేయుమని పద్యములు పర్వవ్యవస్థకు లంపపిచ్చుటకై  
బంగారు నాణెములు చేరులంబట్టి మెత్తినవో యను  
తలులనుండు వదులయందున్న వీరింకగా కాడలు  
హస్తములవలెను జేకులు వేళ్లవలెను తమ్మిమధ్యగల  
దిమ్మ వరాలవలెను నొప్పుచుండెను.

ఈ పద్యము వ్యస్తముగా ఋతువర్ణనమందలి  
పద్యమైనను మనోప్రబంధ గతమైన నాయిక గోదా  
దేవి విరహారమును సూచించుచున్నది. ఇట్టిది విప్రలంభ  
శృంగార పోషకమై యొప్పునట్లు వ్రాయుట కష్ట  
వేర్పు. పైగా కవితావస్తు వెట్టిది? కవి మనోహర  
భావ పరికల్పనకు పుష్టిని, సౌష్ఠ్యవస్తును గూర్చినది  
కేవలమొక ఎండి తామరకాడ. ఎండకు వడలిన  
పుష్పము. దీనినుండి కవి రసశిల్ప మానిష్ఠురైంది  
బాదు. ధనంజయుని 'రవ్యంజగుప్తీత...' అనంద  
వర్ధనుని 'శృంగారి నేత్కవి...' 'భావావ చేతనావసి..'   
బుత్తాది శ్లోకములలో పైపద్యము సమన్వయించిన  
కవియొక్క అలంకారిక వేత్తుత్వము, తృదహస్యము  
విదితమగును. పైపద్యమందలి భావము చేమకూర  
తీహావద్వృత్తికి నన్నిహితము, ప్రాధులకము.

రాయల తరువాత చేమకూర వేంకటకవి లబ్ధి  
ప్రతిష్ఠుడు. కవులందఱు పై విధముగా వర్ణించి  
యుండగా యిందు వేంకటకవి ప్రత్యేకత యేమి?  
శిల్ప మనిన సృష్టి! అది ప్రతిభా సముద్భవము కదా!  
యవవచ్చును. దీనికి కవితా సంప్రదాయ మనునరింపు  
టలో తన్య లేదనియే సమాధానము. కేవల మనుకర

అను చేసినాడని చెప్పనా రిట్లు తృప్తిపడవచ్చును. 'Imitation begets pleasure' అనుకరణ జ్ఞానమే యానంద జనకము' అను వాంగ్మనూక్తి వసునరించి శిల్పమును కొంత యమకరణము వలనను సాధింపవచ్చును. ప్రతిభావంతులైన వ్యాస, కాళిదాసాదులు వాల్మీకి ననుసరించి యున్నారు. 'Imitation is the only highest reverence that a poet shows on the other poet' అనుకరణమే యే కవియైనను పూర్వ కవిపై ప్రదర్శింపగల యత్కుత్తమ గౌరవము—అను సూక్తితో యే వాఙ్మయములోని కవి నైనను పనుర్నింపవచ్చును.

ఒక చేమకూర ప్రదర్శించిన శిల్ప సౌందర్యము పరిశీలించుము. వేంకటకవి పూర్వకపులందఱిని యనుసరించి యున్నాడు. పూర్వకవి గ్రంథ విశేషము తదర్థ మననము, స్వీయ ప్రతిభతో శాబ్దిక చమత్కారమును పైతము ప్రదర్శించి యున్నాడు. అతని అనుకరణ విధానమును మూడు విధములుగా విభజింపవచ్చును.

(1) మొదటి విభజనలో వాల్మీకి—భవభూతి—కాళిదాసుల యనుకరించుట.

(2) రెండవ విభజనలో కాళిదాసు—మురారి—దిక్షాగ—రాయల ననుకరించుట.

(3) మూడవ విభజనలో చేమకూర స్వీయ చమత్కార ప్రయోగము.

పై విభజన కనువుగా పద్య పాదముల నిటు విభజింపవచ్చును.

(1) 'తనకుం గౌలి లూ వొకప్పుడను నాథా! నీ కరస్పర్శనంబున గిల్గింతలె...'

(2) 'యంచు పన్నిని కరాంభోజమునన్ మందమంద నటద్వాయు చలద్దళాంగుళులు నప్పట్టంగ నవ్వెల్ల రాదుని...'

(3) 'రా రా' యని పిల్వెనాదగె ధ్వరే సాత్యంత దీర్ఘధ్వనుల్.'

మొదటి విభజనలో 'నాకు' అమటకు బదులు

కవి 'తనకు' యని వాడియున్నాడు. రాయల్పై పైతము అముక్త భంచమాశ్వాసమున 41, 48, 52, 54 పద్యములలో 'తాను పురమాని' 'తన సౌందర్యము' 'తను నంటన్' 'తనకు నందఱు' యిత్యాదిగా వాడి యున్నాడు. 'నాకు' 'తనకు' అనుపదవికర్తద్యోతకములే యైనను నాగభటులు 'తనకు' అనియే వాడుదురు. 'తనకు' అమటచే పద్మిని (చిత్రాంగద) మృదుస్వభావ సౌందర్యములు వ్యక్తము. వక్తయైన విజయుని మానసిక సౌఖ్యమార్గము ద్యోతకము. నాథా! యనుమాట వాల్మీకి చెప్పిన 'అహా! రాగవలీ సంధ్యా' అనుదానిని కాళిదాసు చెప్పిన 'సంస్మరణేయ శోభా' అను మాటలలోని తన్మయత్వముతో తులనాగుచున్నది. ప్రకరణార్థమున శృంగార రసమున కది ప్రాధ్వలకమ యున్నది.

'కరస్పర్శ' యనుశబ్దకూడ నిట్టిదే. ఇది వాల్మీకి శ్లోకములోని 'చంచళ్ళుండ్ర కరస్పర్శ' అను మాటను తలపించుచున్నది. 'గిల్గింతలె' యను మాట వాల్మీకియొక్క 'హర్షస్థిలిత' యను మాటను సూచించున్నది. ఇది ప్రకరణోచితార్థమున సంభోగ శృంగారమందలి కిలికించిత చేష్టను స్పృశించుచున్నది. మరొక విధముగా చూచిన 'గిల్గింతలె' యను మాట 'వికసనము' యను సర్థమిచ్చును. ప్రకృతిలో సూర్యకిరణములు పద్మభూమిపై పడుటతోడనే దానియందొక విద్యుత్ప్రసరణ శక్తియంతయుగా ప్రసరించి పుష్పము పోసించునట్లు మెల్లగా రేకులు విచ్చుచున్నది. ఇది ప్రియురాలి (చిత్రాంగద) ముఖపద్మ వికసనము. భావుకుడైన విజయుని పూర్వదృష్టి వికసనము. తత్ఫలితము సౌరభము అనగా సంతోషము. కావుననే పిమ్మట ద్విరేఖము లత్యంత దీర్ఘధ్వనులతో చుట్టుముట్టి నవి.

రెండవ విభజనమున 'పద్మిని' కాళిదాసు 'కుముద్వతి'ని తలపించుచున్నది. 'కరాంభోజము' అనుమాట సాగనైనది. కమల్మలులనంటి లేక కమలము అనెడు యని వాచ్యార్థము. అది నిజముగా అంభోజమే. దానిని 'కర' మనినాడు.

తిరిగి కరాంభోజమనుట సౌందర్యమును సౌందర్యతర మొనర్చుట. 'దళాంగుళులు కన్పట్టంగ' అను మాట రాయ లనిన 'దృశ్య కర్మకమలై' యను మాటను స్ఫురింప జేయుచున్నది. 'వెల్గురాయని' యను మాట సాభిప్రాయమైనది. 'రాయ' శబ్దము శ్రేష్ఠ వాచకము విశిష్టార్థ ద్యోతకము. 'రాజ' శబ్దమే 'రాయడు'గా 'జేడు'గా మారినది. శృంగార పరీముగా 'రాయ' శబ్దమందు 'రతి' 'ప్రీతి' ద్యోతక మగు చున్నది. ఆముక్తమాల్యద పీఠిక 14 పద్యములో ఆంధ్ర మహావిష్ణువు '...అప్పిన్నది' అని చెప్పిన మాటలో నాయకునకు నాయికపై గల 'రతి' భావము వ్యక్తమగుచున్నదని డా॥ కోటిశ్వరరావుగారు నిరూ పించియున్నారు. అదియే యిచటను వన్వయించును. 'వెల్గురాయని' అనగా 'సూర్యు డనెడు లేజః సహితు డగు రాజును' అని యర్థము. కావున 'వెల్గురాయని' లోని ప్రత్యక్షరము నాయికకు నాయకునిపై గల 'రతి' భావమును గూఢముగా వ్యంజింప జేయుచున్నది.

మూడవ విభజనము చేమకూర స్వీయ చమ త్కారమునకు నిదర్శనము. దీనిని శ్రీ తాపీ ధర్మారావు గారు తమ వ్యాఖ్యలో పుష్కలముగా యావిష్కరించి యున్నారు. దాని నట చూచుకొనవచ్చును.

### 3

స్థిర పదార్థ, చర పదార్థ, ప్రాణుల మానసిక స్థితి వర్ణనలలో యొకదానికంటె మరియొకటి కష్ట తరము ఇవి వరుసగా దేహ, మనః, హృదయ దశ లకు సంబంధించినవి. 'ఏ కళయందు సౌందర్యము చలించునో అది 'గుణాలిశాము' యని చెప్పవచ్చును. చలనము సౌందర్యమునకు మోహనత్వము నాపించును. విశ్వల జలపూర్ణమైన యొక సరస్సు విచ్చిన తామర పూలతో నిండి చూచుట కెంతో సుందరముగా నుండును. తలవని తలంపుగా యొక నన్నని మంద వాయువు వీచి యా సరస్సులో చిన్నచిన్న కెరటములు పుట్టింపగా యో నీటి కదలికతో తామర లాగు చుండగా నా సరోవర సౌందర్యమంతయు చలితమై యంతకు ఋదులేని మోహనత్వము దాల్చును. ఈ

యతిశయానందమునకు కారణము సౌందర్య చలనము' అని సాహిత్య శిల్ప సమీక్ష చెప్పుచున్నది.

వేంకట కవి పద్యమందు సరోవరము గలదు. తామరలు గలవు. 'మందమంద నటద్వాయువులు' గలవు 'చలద్దళాంగుళులు గలవు. ఇట్టి ప్రకృతి సహ జత్వమున నుందరమైన హృద్గత భావ మారోపిత మైనచో నెట్లుండును? బంగారమునకు తాచి యెట్టి నట్లుండును. చేమకూర పద్యమందు చలనాత్మక సౌంద ర్యము గలదు. స్థిర పదార్థ స్వభావముతో ప్రాణి మానసిక భావము ప్రతిక్షేపించినచో చలనాత్మక సౌందర్యం (Dynamic Beauty) ముద్భవించుచున్నది. విన్యాస వైవిధ్య మునది (Dynamic Pose) ఏకైక విన్యాసము (Static Pose) కంటె కష్టతరము. చిత్ర కారుడు రెండవదే గీయగలడు. కాని కవి మొదటి దానిని శబ్ద చిత్రణమున నిపుణముగా ప్రదర్శించ గలడు.

ప్రాత మనస్తత్త్వముగుణముగా ఛందము మత్తేభ విక్రీడితమే యైనది. విజయుడు జితకాశి. ఆతని వీర లక్ష్మణ మెచ్చటికి పోవును? ఇదియే చిత్రాం గద చెప్పియుండినట్లై నచో కవి యుత్పల, చంపక ములను వాడియుండెడివాడు. పద్యము యుదార మధుర భావము కలది గావున మత్తేభము నాడినను మందమంద నటద్వాయువుల వలె నడచినది. మొదటి రెండు పాదము లలో దీర్ఘాక్షరములకు యతివెల్లులచే పద్య మంతటికి సమాహార భావమైన పిలుపు, ప్రార్థనము యత్యాది భావము నస్వర్థ మొనర్చుచున్నది. రెండవ పాదమున 'భో'కు యతి (కరాంభోజమున) చెల్లుటోలో పద్మిని చేయెత్తి పిలుచుటను సూచించుచున్నది. మందమంద నట లో వాయు చలిత దళాంగ్ గుళులు' అను మాట లను ఊనిక (stress) తో చదివినచో మృదంగముపై ముక్తాయంపులవలె సాగనుగా మృదంగ తాళముల స్ఫురింపజేయుచున్నది.

పై పద్యమునందలి పద్యమును ప్రబంధమున కవి మూడుచోట్ల నిక్షేపించినాడని ముందే చెప్ప బడినది. ఉదాహరణ వృత్తాంతమునకుముందు నీ పద్యము

గంగానదిలో ముద్దది సమయము ప్రాతఃకాలము. పద్మమెప్పుడో మెల్లగా విచ్చుకొనుచున్నది. దానియందలి వల్లిది తుమ్మెదలు స్నానమాచరించుచున్న వారి పాప మిలవలె యిగిరిపోవుచున్నది. ఆ పద్మమే చిత్రాంగదా వృత్తమైన పునర్దర్శన మిచ్చినది. అది వికసిత పద్మము. ఏన్ని వాళ్ళగనోయట్లు వికసించి తిరిగి ముకుళించుకొని పోవుచున్నది. ఆ పద్మిని విరహిణి. ఆమెయే చిత్రాంగద. కవి సూర్య పద్మ సంబంధము విరూపించి చిత్రాంగదా యభిలాషను పరోక్షముగా వ్యక్తపరిచినాడు. ఈ పద్మముతోడనే తిరిగి కవి మేధావా వివాహాలంకరణను పోల్చినాడు.

‘...తమ్మిసూ ముద్దియ గడ్డియం బోలుచు  
ముద్దియ యుద్దియన్ శు భోష్టలిన్’

ప్రబంధ ప్రారంభమున ‘హలకాంబు రుహ చంచ చృంపరీకోత్కరములు ఆకాశగంగయందున్నట్లు కవి చెప్పినాడు. అవి హిరణ్మయ పదములు. సామాన్యములు గావు. ఉలూపి వృత్తాంతమున వికసించినవి భూలోక గంగానదీ పద్మములే. అవి యెప్పుడో వికసించి ప్రబంధ మధ్యమున వెల్లడయనిపై యమరక్తిని నహించి ప్రబంధాంతమున పద్మస్థిత లక్ష్మీదేవినలె విలసిల్లినది. గంగానదిలో వికసించిన పద్మము ఉలూపి. ఆమె సంజవేలో విజయునిపై మాయను ప్రయోగించి కొనిపోయినది. సంజవేలోనే గదా తుమ్మెదలు పద్మమున చిక్కునడి పోవును. అర్జునుని విషయమునను యట్లే జరిగినదని ధృవి. ఇక రెండవ పద్మము చిత్రాంగదతీరుని చెప్పనవసరము లేదు. మూడవ పద్మముపైనున్న లక్ష్మీ సుభద్రయే. ఆమె పద్మ కర్ణిక కొలుపున్న పద్మవోలె నున్నది. దీనిచే కవి సుభద్రా వివాహమునకే ప్రథమస్థాన మొసంగినట్లు తెలియుచున్నది. ఏలవ ప్రబంధ ప్రారంభ పద్మమున ‘చంద్ర ప్రన్తర సౌభజీన పరశ్యామ’లమ కవి చెప్పినాడు. వారెవరోళదు. ప్రబంధమందలి ముప్పురు వాయికలే. అచ్చట ఆకాశగంగ--బంగారు పద్మములు తుమ్మెదలు గలవు. ఉలూపి--చిత్రాంగదా విషయములతోమి యిది గలవు. కాని సుభద్రా విషయమునప్పు

సరికి కవి నూటిగా వద్దాననియైన లక్ష్మీతోడకు సుభద్రను పోల్చటచే తుమ్మెదలు మాయమైవలె. దానితో సువ్రహ్మిణ నాయిక సుభద్రయే. ఆ పద్మమే హిరణ్మయ పద్మమని విదితమగుచున్నది. దీనిని కవితే మరియొక చోట చెప్పియున్నాడు.

(3-229) ‘కలుముల్ కన్నుల జిల్గి  
కల్గి మరునిం గన్నట్టి చందాన...’

కలకంఠీకుల రత్నమైన సుభద్ర కులదీపకు డగు తిలమన్యుని గవెనట! దీనిచే ప్రబంధ సామా హిక దృష్టితో నాయకుడు--అర్జునుడు, నాయిక-- సుభద్రయని విద్వారితమగుచున్నది. విజయ విలాస మునకు సుభద్రా కల్యాణమను నామాంతర మేర్పడుట కిదియొక కారణము గాబోలు!

ఈ పద్మ విషయము ఉత్తరోత్తరోత్కర్షగల్గి సుభద్రా వివాహము వచ్చునప్పటికి వద్దాననియైన లక్ష్మీతోడను, పిదప లక్ష్మీమరుని గన్నట్టి విధము తోడను పోల్చబడుటచే కవియోదీ మధ్యంతముల నిర్వహించిన శిల్పనైపుణ్యము, సమన్వయ మార్గము వ్యక్తమగుచున్నది.

ఉలూపి వివాహముకంటె చిత్రాంగదా వివాహ ముత్తమమైనది. చిత్రాంగదా వివాహముకన్న సుభద్రా వివాహము విశిష్టమైనది. ఉలూపి ప్రథ, చిత్రాంగద ముగ్ధ. సుభద్ర మధ్య. ఉలూపి చిత్రాంగదా వివాహముల వెనుక భగవత్ప్రచోదనా రహస్య మున్నది. ఇటు నాయికానాయకులు కేవల నిమిత్త మాత్రులే. భగవత్సంకల్పము నిర్విఘ్నముగా ప్రవర్తించినది. ఇక సుభద్రా వివాహము సాక్షాత్ శ్రీకృష్ణ పరమాత్ముడే జరిపించినాడు. ఈ వివాహము చేతనే సాంధవ వంశాధి వృద్ధియు జరిగినది. లీలామామష విగ్రహుడు జరిపించిన వివాహము గాన బహుచమత్కారముగా ప్రవర్తిల్లినది. ఇట్లు ముప్రధాన నాయిక సుభద్రయే. ఈ ప్రబంధములో గర్భీకృతమైన వివిధాంశములను తద్రహస్యములను సంపూర్ణముగా మరికొన్ని వ్యాసములలో నావిష్కరింతును. ప్రస్తుత మిట చేమకూర సంప్ర



## దేమకూర కవితా సంప్రదాయాభిజ్ఞత

దాయ వానలు గల్గినవాడని, ప్రబంధ వినిర్మాణ దక్షుడని గ్రహించిన చాలును.

ఇంతకు నీ పద్య మనగా నేమి? మన సార వ్యతము సర్వము విచారించినచో విఘ్ననాభి పద్యము. బ్రహ్మ పుట్టినది పద్యమునందు. హృదయము పద్యము. అక్షీదేవి పద్యముమండి పుట్టినది. ఈ పద్యము యొక్క నిజమైన యధార్థ మేమో తెలియదు. ఒకటిగా భావించుచున్నది. ఇది సర్వజ్ఞానముయొక్క జని స్థానము. సర్వజ్ఞానము దేనిమండి పుట్టుచున్నది? తనస్సునండి పుట్టుచున్నది. తనస్సు మృదాళ నాళాం

కురము. అయధార్థమైన జగత్తు అహి వంటిది. తనస్సు మృదాళనాళము వంటిది. దీని చివర మున్నది పద్యము. ఆ పద్యమే సర్వజ్ఞాన భూమి.

శో! ఈశానాం జగతోఽవ్య వేంకటాచలే  
ర్విష్ణోః పరాం ప్రేయసీమ్  
తద్వక్ష్యంత్యం నిత్యవాస రసికాం  
తత్త్వాంతి సంవర్తనీమ్  
వద్మాంకకృత పాణి వర్ణన యుగాం  
వద్మాసనస్థాం శ్రియమ్  
వాత్సల్యాది గుణోజ్జ్వలం  
భగవతీం వందే జగన్మాతరమ్.



# అ న ల ధ్వ జ ౦

శ్రీ కె. శివారెడ్డి

మంట నా కిష్టం

మండటం నా ర్యేయం—

రక్తం అంటేమంటే

మండటం నా బతుకు.

ఒక జాతి బతుకు అడుగంటటాన్ని కారణం

సెగ ఎక్కువయ్యెకాదు - అనలు సెగలేకనే—

రాతిని కప్పకుంటాన్ని ఒప్పకున్నజాతి

నుదురెప్పుడూ మంచుగడ్డే—

పాలిపోయిన మంచు నుదుళ్ళకింద

పిరికితనం ప్రవహిస్తుందే మోకానీ

ధైర్యంలాంటి రక్తం,

మందే ఉదయంలాంటి రక్తం

స్పందించి నేతం విప్పును

శత్రువుకి చీకటికీ మంట ఇవ్వమండదు

కోటి చేతులెత్తి తిలగబడే

అణు హృదయ సూర్యబింబమూ ఇవ్వ మండదు—

నా కిష్టం మంట

నా ర్యేయం మంట

నా రక్తం మంట

నా బతుకుమంట

నా తరం బతుకు శ్వాసమంట

రాతిని రాతింపరుల్ని దహనం

చేస్తే మంట

ఈశ్వరుగవు వంట

# సి గి రెట్టు

శ్రీ కె. ఎస్. వి. నరసింహమ్

మురారికి చాలా ఇబ్బందిగా ఉంది.

తల తిరిగి పోతోంది.

ఉక్కిరి బిక్కిరిగా ఉంది. మెదడంతా తూస్యంగా ఉంది. ఏం చెయ్యడానికి తోచడం లేదు.

గడంతా జాతా ఇరుకై పోయినట్లు విపిస్తోంది. గదిలోని వస్తువులన్నీ వాటంతటనే కదిలి ఒక దానితో ఒకటి కొట్టుకుని అంతా గజబిజి అయిపో తున్నట్లుంది.

కిటికీ ప్రక్కనే ఉన్న కుర్చీతో దిగ్గాలుగా కూర్చున్నాడు మురారి.

ప్రహరీ గోడమీద పిచి కొకటి కూర్చుంది. ఇంకో పిచిక (బహుశా అది పెంటి కాబోలు) దాని చుట్టూ బుర్రుబుర్రు బుర్రుబుర్రు మంటూ తిరుగు తోంది. తనుతో తాము కూడబలుక్కుంటున్నట్లు రెండు పిచికలూ కొంతపేపు కువకువలాడి, క్షణంలో బుర్రుమని గాలిలో పైకి లేచి, చిత్రంగా, ఒక్కొక్క రంగా, దూరానికి ఎగిరి వెళ్లి, మాయమైపోయాయి.

పక్కింటి ప్లేడరుగారి పనిమనిషి, ఆరగట్టిన బట్టలు తీసి మడతలు పెడుతోంది. ఆ వెనుక కనిపించే దాదంచెట్టు కొమ్మల్లోంచి, మార్కాస్తమయంతో ఎర్రబడుతోన్న ఆకాశం, ప్రకృతి దేవి పావలమీది కుంకుమబొట్టులా కనిపిస్తోంది. ఆ ప్రక్కన దాదా మీద, కాలేజీ స్టూడెంట్ కడు, ప్లేడరుగోడమీద వాలుగా కూచుని, వీధిలోంచి వినిపిస్తూన్న సినిమా పాట గ్రామఫోన్ రికార్డ్ సంగీతానికి అనుగుణంగా, లయబద్ధంగా ఒక కాలు ఆడిస్తూ, పారవశ్యంగా సిగరెట్టు కాల్చుకుంటున్నాడు.

సిగరెట్టు!!

మురారి తల తిప్పుకున్నాడు—

సిగరెట్టు!!!

మురారికి ఇన్న దర్జంటుగా ఒక సిగరెట్టు కావాలి, ఒక్కటంటే ఒకే ఒక్క సిగరెట్టు—

ఏ బ్రాండ్ దైనా సరే.

కాని, సిగరెట్టు ఎలా వస్తుంది? వెళ్లి తెచ్చుకోవాలి—

పంటింటి శవభ్యంలోంచి పాత్రం చప్పుడు వినిపిస్తోంది. పాత్రం చప్పుడు పంగీతమైతే, అసలు పాటకూడా వినిపిస్తోంది. పాట పాడుతున్నది లీల. పాటంటే అది పూర్తిగా పాట కాదు. కేవలం కూని రాగం. నిజానికి పాటలుకూడా బాగా పాడగలదు లీల.

లీల పాటంటే మురారి కిష్టం.

లీలన్నాకూడా ఇష్టమే మురారికి.

ఇష్టపడ్డాడు కాబట్టే కట్నం తక్కువైనా ఆమెనే చేసుకున్నాడు.

ఎప్పుడు? ఏడాది క్రితం.

లీల మురారి యొక్క ధర్మపత్ని.

సహధర్మి చారిణి.

లీల అనే పేరు ఎంత మెత్తగా ఉందో, ఆమె, మనిషిగా అంత 'గట్టిది', అంటే ఆమె చూస్తున్నప్పుడు మొరటుగా, నస్తాదులా కనిపిస్తుందని కాదు. ఆమె మనసు చాలా గట్టిది. ముక్కుకు సూటిగా పోయే రకం. ఎంత పూర్తిగానూ పెడలోమని ముఖమీదే అనేసే రకం. ఇంక డబ్బు విషయం వచ్చిందా—

పైస పైసా, ఆలోచించి, బేరీజువేసి ఖర్చుపెట్టి, జమా ఖర్చుల జాపితా ఎప్పటికప్పుడు రాస్తూ. నెలాఖరున అవి సరిపోయేదాకా వేళ్లు మడిచి లెక్కలు వేసే రకం.

అడవాళ్లలోకూడా అఖండులుంటారని తన పెళ్లయేదాకా మురారికి తెలియదు. తెలిసావాక అతను చాలా ఆశ్చర్యపోయాడు. లీల తెంపరితనం ఆమె పొదుపరితనం, ఆమె జాగ్రత్తచూపి, మొదట మొదట చాలా హడలిపోయాడు. 'ఇంత కత్తిమీద సాములా (బలికే మనిషితో) కావరం చెయ్యడం ఎట్లారా బాబూ'—అని కొంత బెదిరిపోయాడు కూడా. కాని, అతని సందేహాలు అలా ఎన్నో దినాలు నిలవలేదు. భార్య కాపురానికొచ్చిన వారం రోజులకే ఆమె మనస్తత్వపు అసలు రూపం అతనికి అర్థమై పోయింది.

ఆమెకు మొగమాటం నచ్చదు. అడంబరాలు నచ్చవు. అతివ్యయాలు నచ్చవు. అన్ని విషయాల్లోనూ ఆమె ఖచ్చితమే! కాని, ఆమె మనసుమాత్రం మంచిది.

భార్య కాపురానికి వచ్చాక మురారికి జీవితంలో చీకూ చింతా లేకపోయాయి. తనకన్నా పొదుపుగా ఖర్చు పెడుతుందని, జీతం రాగానే అంతా ఆమె చేతుల్లో పోసేసేవాడు. ఇంటికి వంటకూ అన్ని సరుకులూ తెప్పించడం, అవి సరిచూచుకోవడం, వాటి లెఖ్ఖలు వ్రాసుకోవడం—అంతా ఆమె! అంతా బాగానే ఉంది. అంతా సవ్యంగా ఉంది. కాని, మురారికొక తెగని చిక్కొచ్చి పడింది. అదేమిటయ్యా అంటే—సిగరెట్లు!

అవును, మురారి సిగరెట్లు తాగుతాడు.

సిగరెట్లు తాగం దెవరు? చాలామంది తాగుతారు. ఎంతోమంది తాగుతారు, కాలేజీ చదువుల వాళ్లు, కాలేజీ చదవనివాళ్లు, అన్నిరకాల కార్యాలయాల, అన్నిరకాల ఉద్యోగులూ, అన్నిజాతుల వారూ, అన్ని మతాలవారూ—అందరూ సిగరెట్లు తాగుతారు.

కాని, అందరూ తాగడం వేరు, మురారి సిగరెట్లు తాగడం వేరు.

అదంతా చెబితే ఒక పెద్ద కథవుతుంది

—అని మురారి సిగరెట్లు అణచాటు గురించి చెప్పుకునే నీలులేదు. అందుకే మనం ఇక్కడ దాన్ని గురించి కొంచెం చెప్పుకోవచ్చు.

జువ్వడు మురారి పైన్మాల్లో ఆరో ఫారం చదువుతుండేవాడు. అప్పటికే అతను తండ్రిని పోగొట్టుకున్నాడు. తల్లికి అతను ఒక్కగా నొక్క సంతానం. అందుచేత తల్లి అతణ్ణి గారాబంగా చూసు కునేది. అది నొత్తి గారాబం కాదు. అతి గారాబం. 'అడది తిరిగి చెడింది—మగవాడు తిరక్క చెడ్డాడు'—అనే సామెత ఆమెకు తెలుసునో తెలియదో గాని, ఆమె మాత్రం కన్ను కొడుకును ఇల్లు వదలి కదలనిచ్చేది కాదు. ప్రొద్దున్న పదికి స్కూలుకు వెళ్లడం, మధ్యాహ్నం వచ్చి భోంచేసి వెళ్లడం, మళ్ళీ సాయంత్రం అయిదు కొట్టేలోపల ఇల్లు చేరడం—అంతే కాని, మరింకే వేళల్లోనూ మురారి ఇంకెక్కడికీ తల్లి అనుమతి లేకుండా వెళ్లేందుకు నీలులేదు. తల్లి అనుమతితోనైనావరే—వెళ్లే నీలుండదు—ఎందుకంటే తల్లి ఎన్నడూ అనుమతించేది కాదు కనుక!

నిజానికి, తల్లి అనుమతించడంతోనూ, అనుమతించక పోవడంతోనూ మురారికి ప్రమేయం ఉండేది కాదు. తల్లి అదుపాజ్ఞలు అవసరం లేని ప్రకృతి అతనిది.

రోకంలో కొన్ని విషయాలకు కారణా లుండవు. లేదా, కారణా లున్నట్లు కనిపించవు. అలాంటి విషయాల్లో మురారి ముఖావం ఒకటి.

పుట్టి బుద్ధెరిగి నవ్వుటనుంచి మురారికి ముఖావం అంటేనే ఇష్టం. అతనంతట అతను వెళ్లి ఇతరుల్లో ఎన్నడూ కలిసేవాడు కాదు. అతని ముఖం రోనే అలాంటి లక్షణం ఉండేమోగాని, అతని ఈదు నిల్లలు కూడా, అతనొక్కొక్క కలిసుండే వారు కాదు.

స్కూల్లో ఊరిగే ఆటల్లోగాని, దెబ్బలాటల్లో

గాని ఆతను పోలోనేవాడు కాదు. 'మేష్టార్లని వెక్కిరించే వాడు కాదు. అల్లర్లకి తన గొంతు ఏమాత్రమూ అరువిచ్చేవాడు కాదు. ఎప్పుడో ఎక్కడో ఏదో పోరేసు కున్నట్లు, ఆ పోరేసుకున్న డేష్నిట్ కూడా మరిచి పోయినట్లు, ఆత నెప్పుడూ ఎందుకో దిగులుగా ఉండే వాడు.

కాని, ఇంతలా చిన్నతనపు టల్లరి చిల్లర తనాన్ని పట్టించుకోకుండా పెరిగిన ఆతని మనస్సులో ఆయా చావల్యాల పట్ల కోరిక లేదందామా? ఉహూ—అలా ఆనేందుకు వీలులేదు.

తను నిశ్శబ్దంగా ఉన్నా, అందరి అల్లరీ గమనించేవాడు. తను బుద్ధిమంతుడుగా ఉంటూ ఇతరుల ఆకతాయి తనాన్ని చూస్తూనే ఉండేవాడు.

ఆటలో పాలుపంచుకోకపోయినా, ఆటను మాత్రం ఉత్సాహంతో చూసే ప్రేక్షకుడిలా; ఆతను తోటిపిల్లల గందరగోళపు టల్లరిని గమనిస్తూండే వాడు.

ఆరో ఫారం పిల్లలంటే స్కూలుపిల్లల్లో 'మేజర్ల కిందే లెక్క. వాళ్ళువేసే నందడికి అంతూ దరి ఉండేవి కావు. కొందరు స్కూలుకని చెప్పి, స్కూలుకే వచ్చి, మధ్యాహ్నం మ్యాట్టిలకు చెక్కేసే వారు—మ్యాట్టిలకు చెక్కే వద్దతులు రకరకాలుగా ఉండేవి. టీవర్లని పర్మిషన్లడిగేవారు కొందరు, 'ఇంట్లో బంధువులు వచ్చారనో, తమకే—తలనొప్పిగా ఉందనో—ఇలా ఏవో వంకలుపెట్టి పర్మిషన్లు కొట్టేసే వారు. కొందరు మెతక మాస్టార్ల క్లాసుల్లోనైతే (—సోడబుడ్డి కళ్ళవ్దాల హిందీ మాస్టారి క్లాసులో మరిచి—) అటెండెన్సు వేసుకునే దాకా ఉండి, పాఠం మొదలుపెట్టేవేళకి, వెనక బెంచీల ప్రక్కగా నక్కుతూ మరో గుమ్మం గుండా నిష్క్రమించే వారు. మరి కొందరు సాహసవంతులైతే, నల్లబల్లవిద రాసేందుకు మాస్టారు అటు తిరగగానే, ఎకాయెకి ముఖద్వారం గుండానే రైరెక్టుగా నిష్క్రమించేవారు. ఆడపిల్లలు క్లాసులు ఎగ్గొట్టడం అంతగా ఉండేవాడు గాని, మగపిల్ల మాత్రం, సగానికి నగంమంది—వీలు వెంటడి

క్లాసులు ఎగ్గొట్టి మాట్టిలు చూసేవారు. మ్యాట్టిలకు కాక, ఇంకొకండుకు కూడా కొందరు క్లాసులు ఎగ్గొట్టే వారు—అది—సిగరెట్లు తాగేందుకు!

స్కూలు పిల్లల అల్లరి మూకల్లో, క్లాసు లెగ్గొట్టి మ్యాట్టిలు చూసేపాటివాడు సామంతరాజైతే, సిగరెట్లు తాగేవాడే రాజు! 'సిగరెట్లు తాగడం, స్కూలు జీవితంలో ఒక ఘన కార్యం. దమ్ములున్నవాడే రొడీ. వాడే రాజు. మరి దమ్ములు లేనివాడు సిగరెట్లు కాల్యలేడు కదా!

మురారి క్లాసులో ఒక వదిమంది పిల్లలు మహాజోరుగా సిగరెట్లు తాగుతూండేవారు. టీవర్లంద ర్లోకీ అతిభయస్థురాలైన సోషల్స్టడీస్ టీచర్ క్లాసులు అలవాటుగా ఎగ్గొడతూండేవారు. స్కూలు దొడ్డి గుమ్మాని కవతల బ్రహ్మాండమైన తోట ఒకటుండేది. దాన్లోపల వగులుకూడా రాత్రిలా ఉండేది. ఎండైనా అతికొంచెం కొంచెం మాత్రమే లోపలికివస్తూ, 'అది ఎండా లేక వెన్నెలా?' అని పించేలా ఉండేది. క్లాసు ఎగ్గొట్టే ముఠా అంతా అందులోకి చేరడం, చెల్లకొమ్మలవిద ఒక్కొక్కడూ ఒక్కొక్క శేషశాయిలా శయనించి, ఊసులు చెప్పు కుంటూ బూతులు తిట్టుకుంటూ వరస వరసగా సిగరెట్లు కాల్యడం—అదీ అక్కడ జరిగే కార్యక్రమం.

మురారి ఆ తోటలోకి ఎన్నడూ వెళ్లలేదు. ఒకనాడు వెళుతూ వెళుతూ ఒక మిత్రుడు హృదయ పూర్వకంగా ఆహ్వానించినా, రానని భయం భయంగా సమాధానం చెప్పాడు ఆ తోటలో జరోగీడేమిటో మురారికి తెలుసు.

సిగరెట్లు కాల్యడంటే అదేదో మహాపరాధ మని (పిల్లలు చెప్పడంచేత) మురారి భావిస్తుండే వాడు. సిగరెట్లు తాగేవాళ్ళు 'చెడిపోతా'రని కూడా పెద్దలు చెప్పడం చేత, చెడిపోవడమంటే ఏమిటో ఎరగని మురారికూడా 'మనుషులందరూ చెడిపోకుండా ఉండాలి' అని భావించేట్టు, సిగరెట్లనే వాటిని అంట రాని వస్తువులుగా ఎంచుతూండే వాడు.

నిర్బంధాంతే విప్పుడూ ఒక నేనెట్లు ఉత్సుకతను అధికం చేస్తాడోగాని, తగ్గించవని మూలారికి తెలియదు. అందుచేతనే, సిగరెట్టును అంటరాని వస్తువులుగా తను భావించే కొద్దీ తనకు తెలియకుండా తనలో వాటిపట్ల ఆసక్తి ఎక్కువైపోతోందని చాలా దినాలవరకూ మూలారికి తెలియదు. తీరా తెలిసావేసరికి అతనికి సిగరెట్లపట్ల కేవలం ఆసక్తి కాదు, (ఒక్కసారి సిగరెట్టు తాగి చూడాలే) కోరికకూడా వుట్టుకొచ్చేసింది. అప్పటికి అతనిలో శతభాగం గింజాకుంటున్న సందేహం ఒక్కటే—తన మిత్రులంతా ఇక్కడ—స్కూలు వెనక—తోటలో సిగరెట్టు తాగుతున్నారన్నసంగతివాళ్ల వాళ్ల తల్లిదండ్రులకి తెలుసా? తెలిస్తే వాళ్ల తాగనిస్తారా? సిగరెట్టు తాగే వీళ్లనోళ్లు కంపుకొట్టావా? వీళ్లు పెద్దరెదుట మాట్లాడేప్పుడు ఆ సంగతి బయటపడిపోదా? — ఇలాంటి ప్రశ్నలు మూలారిని చాలా వేధించేవి. ఈ ప్రశ్నలైనా తనకు కలగడానికి తల్లి అంటే తనకున్న భయం, లేదా తల్లిపట్ల తనకున్న విరేయక—కారణం అని మూలారికి తెలియదు. సిగరెట్టు తాగే మిత్రుణ్ణి ఒక నాడు కదిలించి, చల్లగా వెంగతులు వెలువరికి లాగాడు మూలారి—‘నువ్వు తోటలో సిగరెట్టు తాగుతావని మీ ఇంట్లోవాళ్లకి తెలియదా?’, అని అడిగాడు.

‘ఉం హుం—తెలియదు—ఎవరొచ్చి చూస్తారు?’

‘చూడకపోతేనేం—నీ నోరు వానన కొట్టదూ?’

మిత్రుడు నవ్వేశాడు—‘ఆ మాత్రం తెలియదు మూలారిగా?—సిగరెట్టు తాగేశాక, స్కూల్ వెంపు దగ్గర నోరు కడుక్కునేస్తాంగా—ఆ తరువాత—కొంచెం వక్కపాడి కూడా నవలెస్తాం—అంతే—ఇంక వాననా గీసరా జానానై—’

సిగరెట్టు వాననను పోగొట్టే సాధన మేమిటో అలా తెలుసుకున్నాడు మూలారి. దుర్గంధాన్ని మావడానికి ఒక సుగంధం—అంతే సూత్రం!

సిగరెట్టు కాలిస్తే ఎలా ఉంటుంది?—ఆ ప్రశ్న మూలారి మెదడులో ఎంతగానో తిరుగుతోందల్లా,

సిగరెట్టు గురించిన కొత్త పరిజ్ఞానంతో కొత్త ధైర్యం లభించింది. సిగరెట్టు కాలిస్తే ఎలా ఉంటుందో తెలియాలంటే మరో మార్గం లేదు—సిగరెట్టు కాల్చి చూడాలి!! అసంతోషకీ సిగరెట్టు కాల్చడ మెలా?—అదేం ప్రయోగిద్దా? కాదు. ఇతరులు సిగరెట్టు తాకాల్సినా ఇంతకుముందు చూసే ఉన్నాడు మూలారి.

మొదట ధైర్యం వాళ్లేడు. ఎవరైనా తూసి తల్లికి చెబుతారేమోనని ఒక నంకి భయం, ఎలాగైతేనేం ఒకనాడు తెగిందాడు మూలారి.

ఆ దినం అతడు పీరియడు మాస్టరు రాకేడు. రైల్వరీ కెల్లి చదువుకొమ్మని పిల్లల్ని వదిలేశాడు. ఆ దినం కొత్త మ్యాట్నీ తావడంచేత అతలాయి మూలా నీళ్లు తెవరూ అప్పటిదాకా ఇంకా స్కూల్లో లేరు.

తీరాగో, స్కూల్ కాంపౌండ్ నుంచి బయట వచ్చాడు మూలారి. అటువక్కని సందుమొగతో ఉన్న బడ్డిదగ్గర ఆగాడు. సిగరెట్టుమ్మని బడ్డివాణ్ణి అడిగాడు.

‘ఏ సిగరెట్టు?’

సిగరెట్టుతో రకాబంటాయని అప్పటిదాకా తెలియ మూలారికి. అందుచేత, బడ్డివాడి కేం చెప్పిలో వెంటనే తోచలేదతనికి. తనం అగి ఏదో ఒక సిగరెట్టుమ్మన్నాడు. బడ్డివాడు తనని నిందిస్తాడేమోనని చెప్పరాని భయం ఎదో కలిగింది మూలారికి. కాని అలాంటిదేమీ జరగలేదు. సిగరెట్టు, అగ్గి పెట్టె వక్కపాడి పొట్లాం—మూడూ తీసుకున్నాడు మూలారి. మూడూ చప్పున వున్నకాల సంచిలో పెట్టేమకుని, కాంపౌండ్ వెంటే వడుస్తూ స్కూలు వెనక భాగం చేరుకున్నాడు.

జడలు విరబోసుకున్న బూచాడిలా ఉండవచ్చు తోట. తెలియరాని భయం కలిగింది మూలారికి. కాని, చేతిలో ఉన్న సంచి, సంచిలోని సిగరెట్టు, ఎంతగా తొందరపెట్టాయి.

సిగరెట్టు కాలిస్తే ఎలా ఉంటుంది?

ఆ అనుభవం ఏమిటో తెలుసుకోవా అనే ఆరాటం అంతకుంతకూ అధికమౌతోంది. ఆ ఆరాటం ముందు అంత భయమూ ఏమైందో ఎటు పారిపోయిందో, పారిపోయింది.

దైర్యవంతుడు కావితోడికైనా దైర్యం, ఏదో ఒక దైర్యం, కవితం మొండిదైర్యం, కలిగించే క్షణాలు అవి.

మొండిదైర్యంతోనే తోటలోకి ప్రవేశించాడు మూరరి. ఇన్ని దినాలుగా స్కూల్లోనే ఉంటున్నా ఇంతకు ముందెప్పుడూ కాలుమోసవి చోటు అది.

ఆ దినం కొత్త మ్యాట్టి కావడంచేత, అలాంటిగా అక్కడికి వచ్చేవాళ్ళంతా మ్యాట్టికి వెళ్ళిపోవడం చేత కాబోలు, తోటంతా నిర్మామ్యంగానూ నిశ్శబ్దంగానూ ఉంది.

తడబడే అడుగులతో వెళ్ళి ఒక మామిడిచెట్టు మొదట్లో కూచున్నాడు మూరరి. ఒక్కపారి తోటంతా కలయజూశాడు. సంచితించి సిగిరెట్టూ, అగ్గిపెట్టే తీశాడు.

ఎలా అంటించుకోవాలి?

అందరూ సిగిరెట్టు వోల్ట్ ఉంచుకుని, అగ్గి పుల్ల వెలిగించి, దాన్ని సిగిరెట్టు దగ్గరికి తీసుకుని, అంటించుకోవడం అతను చూశాడు.

తనకలా చేతకాదని ఎందుకో అతనికి తోచింది.

ఇంకెలా వెలిగించుకోవాలి?

దేవుడిపటం ముందు తల్లి పాంబాణికట్టిలు వెలిగించడం గుర్తుకొచ్చింది మూరరికి.

ఏలాగైతేనే—సిగిరెట్టు అంటుకుంది.

ఇసా—దాన్ని పెదవులకు చేర్చుకోవడం—  
పీల్చడం - అదే తరువాయి.

క్షణంసేపు చేతులు వణికాయి.

చేతితోఉన్న సిగిరెట్టు విసిరవతలపారేసి లేచి చక్కా పోదానూ అనిపించింది మూరరికి.

పరిగెత్తి పోలేక పోయాడు మూరరి. ఆఖరు పారిగా గుండె నిబ్బరం చేసుకున్నాడు.

ఒకటి—రెండు—మూడు—

గొంతుమీద మొక్కపోయిన కత్తితో కోసి నట్లుంది—మూరరికి.

పిరబోయినట్లుంది.

హిప్పి తిత్తుల్లోకి పడకల పాగ వెళ్ళినట్లు యింది.

పెదవులు వణికి పోయాయి.

కళ్ళంట నీళ్ళ కమ్ముకోవాయి.

మరి గట్టిగా పీల్చాడేమో—ఘాటుకి తల తిరిగిపోయింది.

ఎదురుగా కనిపిస్తాన్న తోట దృశ్యమంతా గణిబిజి గణిబిజిగా తికమకతికమకగా కలగాపులగవై పోయి, కెమిరా—“షేక్”వల్ల చెదిరిపోయిన ఫుటో గ్రాఫ్ తా కనిపించింది మూరరికి.

—సిగిరెట్టుతో మొదటి అనుభవం అలా అయింది మూరరికి.

మొదటి సిగిరెట్టు సగంమాత్రం కాల్చి, మిగిలింది పారేసి, అగ్గిపెట్టి అక్కడే వదిలేసి, మిత్రుడు చెప్పిన ఉపాయమేరకు మల్లి మార్పులుకువెళ్లి, వోరూ వళ్ళూ అమిత శుభ్రంగా కడుక్కుని, వక్కపాడి వోల్ట్ పోసుకుని సమిలేశాడు మూరరి. పాయంత్రం మామూలు చేళకి, పిద్యవైనంత మామూలుగా ఇల్లు చేరుకున్నాడు. తల్లి ఎక్కడ అమనూనించి పోతుందో అని, తన ముఖ కవళికల్లో కొత్తజనం కచ్చిస్తే ఎక్కడ విలదీసి అడుగుతుందోనని, ఆ రాత్రి వదుకునే దాకా పుర్రకాల్లో జాగ్రత్తగా ముఖం దాచు కున్నాడు.

సిగిరెట్టుతో తన మొదటి పరిచయం, అదే ఆఖరి పరిచయంగాకూడా అగిపోవాలని కోరుకున్నాడు మూరరి. కాని, అతని ఆ కోరికమాత్రం ఘోరమేర లేదు. దినాలు గడిచే కొద్దీ సిగిరెట్టుతో అతని పిన్నిపాత్యం పెరిగిందేకాని, తగ్గలేదు. కాని, ‘పిచ్చి

కైనా పద్దతి ఉండా'లన్నట్లు, అతని సిగిరెట్టు పిచ్చికి ఒక పద్దతి, ఎలా ఏర్పడిందో తెలీదుగాని, ఏర్పడింది. అతను రోజుకు ఒక్క సిగిరెట్టుకాని, అంతకు మించి తా-గ-దు. అదీ, ఎవ్వరికీ తెలియకుండా, ఎవ్వరికీ కనిపించకుండా, ఒంటరిగా తాగుతాడు. స్కూల్లో ఉన్నన్ని దినాలూ, ఆ తోటలోనే, ఎవ్వరూ లేకుండా చూసి తాగేవాడు. కాలేజీకి వెళ్లాక, ఊళ్లో ఎక్కడా కాకుండా, ఊరికి దూరంగా దాదాపు మైలున్నర పికారు వెళ్లి, రోడ్డు దిగి, అక్కడెక్కడో కాల్చుకునే వాడు కాలేజీ చదువు ముగిసేసరితూ ఉండవంగా అతను తల్లిని పోగొట్టుకున్నాడు. ఆ తర్వాతైనా ఇంట్లో సిగిరెట్టు కాలేవాడు కాదు మురారి. కాలేజీలో అతనితో చదువుకున్నవాళ్ళూ, టీచర్లూ, అతన్నెరిగిన పెద్ద మనుషులూ, అతని ఆఫీస్లో అతనితో పనిచేసే ఉద్యోగులూ, అతనికి లీల నిచ్చి పెళ్ళిచేసిన మామగారూ— అందరూ—అతణ్ణి, అతని 'సిగిరెట్లయినా తాగని' గుణాన్ని తెగ మెచ్చుకునేవారు.

తను లోకాన్ని మోసం చెయ్యడంలేదు కదా— అని చాలాసార్లు తనను తాను ప్రశ్నించుకనేవాడు మురారి.

'నేను సిగిరెట్టు తాగుతానండోయ్', అని అతను ఎవ్వరితోనూ చెప్పలేదు.

అతను చెప్పలేదు కాబట్టి, వాళ్ళ చూస్తూండగా కాల్చలేదు కాబట్టి, అతను సిగిరెట్టు తాగడని వాళ్ళూ వాళ్ళూ చెప్పుకున్నారు.

'నేనూ సిగిరెట్టు తాగుతానండోయ్' అని అందరికీ ప్రకటించి మరి అతను సిగిరెట్టు తాగ లేదు. అదేనా అతని తప్పు?

'అది నా తప్పు కాదులే'—అని తనని తాను నమాదానపరచుకున్నాడు మురారి.

పెళ్లయి వేరే ఊరు బదిలీ అయ్యాకకూడా అతని అలవాటు అలాగే సాగింది. రోజూ సాయంత్రం ఆఫీసు పదిలాక ఇంటికొచ్చి, మళ్ళీ పికారువెళ్లి వెపం మీద ఇల్లు వదలడం, తిన్నగా పెద్దబజారు మలుపు తిరగడం, అటుపైని విధి మలుపు దగ్గర బక్టీలో

ఒక్కసిగిరెట్టు కొనుక్కొని, దాన్ని అక్కడే కిరస వాయిలు బుడ్డి దీపంతో వెలిగించుకోవడం, ఆ ప్రక్కనే ఉన్న పబ్లిక్ పార్కులో ప్రవేశించి, అనువుగా ఉంటుందని ఎన్నిక చేసుకున్న ఒక మూల చెట్ల గుబురు మధ్యనగల సిమెంటు బెంచీలో కూచోవడం, అవు రూపమైన నవ్వుదృశ్యాన్ని ఆరంభిస్తున్నట్లు, ఆ పచ్చ పచ్చని మొక్కల్లోకి చూస్తూ, ముసురుకొన్నాన్న ఒక్కొక్క ఆలోచననూ పలకరిస్తూ, సిగిరెట్టుని చివరి దాకా కొంచెం కొంచెంగా పీలుస్తూ తాగడం, ఆ తరువాత యధాప్రకారం వక్కసాడి నోట్స్ వేసుకుని నమలుతూ ఆసనంనుంచీలేచి, మళ్ళీ రేపు వస్తామ గదా అన్నట్టు ఆ ప్రదేశంకేసి ఒక్కసారిచూసి, మెల్లగా వెనుదిరిగి ఇంటిదారి పట్టడం—అదంతా ఒక అలవాటుగా మారిపోయి అది అలాగే సాగుతోంది.

ఆదినుంచీ ముభావానికి అలవాటుపడిన మురారి, ఆఫీసులోకూడా అదే ముభావాన్ని అలాగే కొనసాగించడంచేత, అతనికి చెప్పకోదగ్గ మిత్రులంటూ లేకపోయారు. ఆఫీసులోకాక, పైవాళ్ళు, అతన్నెరిగిన వాళ్ళు, ఆ ఊళ్లో ఆట్టేలేరు. అందు చేత పార్కులో సిగిరెట్టు తాగుతూండగా ఎవరైనా చూచి పోతారేమోననే భయం (లేదా, సందేహం) మురారికి ఏ మాత్రమూ లేదు.

ఇక, భార్య విషయం —

మిగతా విషయాలెలా ఉన్నా డబ్బుదగ్గర లీల చాలా నిక్కచ్చి మనిషి. ఎంత నిక్కచ్చి మనిషో పెళ్లయ్యాక మొదటిసారిగా తన నెలజీతం ఆమె చేతికి ఇచ్చినప్పుడుగాని తెలిసి రాలేదు మురారికి. భర్త ఇచ్చిన నోట్లని వెంటనే తేక్కిపెట్టి—'మీ జీతం మూడువందలా యాభై అన్నారే?' అంది.

'అవును—' అన్నాడు మురారి.

'మరి, మూడువందలా నెలజీత్యే ఉన్నాయే?' అని అడిగింది లీల.

పది రూపాయలు 'జేబు డబ్బు' (పోకెట్ మనీ)గా తీసుకున్నానన్నాడు మురారి. ప్రాద్దున్న టిఫిన్, మధ్యా



హ్నం భోజనం, సాయంత్రం టిఫిన్, రాత్రి భోజనం అన్నీ ఇంట్లోనే అవుతాయి గదా—ఇంకా పోకెట్ మనీ అవసరం మేముంటుంది లీల, మురారి ఆశ్చర్యపోయాడు. ఎప్పుడైనా కాఫీ, టీ వగైరాలకు కావలసినా యున్నాడు. లీల నవ్వింది. నవ్విస్తూ సీరియస్ గానే నవ్వి నట్టు నిపించింది మురారికి. వేళకాని వేళల్లో కాఫీ-టీ-వగైరాలు తాగితే ఆరోగ్యం చెడిపోతుంది—సాధ్యమైనంతవరకూ తగ్గించడం లీల. బ్రతికించింది కాఫీ-టీలు ఇంట్లోకాక తను మరెక్కడా తాగడు—ఇంకా 'వగైరా' లేమిటో అడక్కుండా విడిచిపెట్టి లీల మహాపకారం చేసిందనుకున్నాడు మురారి. ఆ తరువాత కూడా నెలనెలా పదిరూపాయలు 'పోకెట్ మనీ'గా ఉంచుకుంటూ ఉంటే, అందుకు లీల ఆభ్యంతరం చెప్పక పోవడం అటుంచి, అదేమిటని కూడా అడగలేదు.

పక్కంటి స్ట్రీడర్ గారికి సిగరెట్లు కాల్చడం బాగా అలవాటు. వాళ్ళావిడ ఆ విషయమై లీల దగ్గర చాలా నిసుక్కుంటూ ఉంటుంది. 'మీకేం—అదృష్టం వంతులు—మీ ఆయన సిగరెట్లు కూడా కాల్చరు—' అని కూడా అంటుందట.

'ఏమండోయ్—విన్నారా—నేను చాలా అదృష్ట వంతురాలృట' అంది ఒకమారు లీల.

'ఎందుకు?' మురారి అడిగాడు.

'మీవంటి సిగరెట్లు తాగనిభర్త నాకు దొరికాడట—అందుకు' అంది లీల.

'ఎవరు చెప్పారు నీకు?' అన్నాడు మురారి.

అప్పుడు పక్కంటాయన కథంతా చెప్పింది లీల, 'ఏమైనా మావారు మంచివారు' అంటూ ముగించింది.

ఆ షణ్ణాన లీలకు తన సిగరెట్లు రహస్యం చెప్పేయ్యాలని పించింది మురారికి, ఎంతో ప్రయత్నం మీద నిగ్రహించుకున్నాడు. ఒకసారి మంచివాడని పేరు తెచ్చుకున్నాక ఆ పేరు నిలబెట్టుకోవడానికి నరక యాతనలు అనుభవించాల్సి ఉంటుంది, మంచితనంతో ఉన్న చిక్కె అది!

రోజూ సాయంత్రం షికారు పేరిటవెళ్లి, అదొక రహస్యం కాకపోయినా దాదాపు అలాంటి సంగతి గానే భావిస్తూన్నట్టు, పార్కులో సిగరెట్లు—ఒకే ఒక్క సిగరెట్టు, కాల్చుకునివస్తూ ఉండేవాడు మురారి. అందుకు దాదాపు ఒక సంవత్సరం దినాలూ ఏనాడూ ఏరకమైన ఆటంకమూ కలగలేదు. కాని, హఠాత్తుగా—అనుకోని ఆటంకం వచ్చిపడింది.

ఏమైంది?

మురారికి జబ్బు చేసింది. అలా ఇలా కాదు, చాలా సీరియస్ గా జబ్బుచేసింది. హాస్పిటల్ లో చేర్చి చాల్సినంత ప్రమాదమేమీ కలగలేదుగాని, దాదాపు ఇరవైదినాలు, ఇంట్లోనే బెడ్ మీదే ఉండిపోవాల్సి వచ్చింది. అన్నిదినాలూ మురారి ఎంత బాధపడ్డాడో అంతకు రెండింతలు బాధపడింది లీల, తీరా తనకు వ్యాధి నయమయేవేళకి ఆమెకు జబ్బు పట్టుకుంటుందేమోనని భయపడ్డాడు మురారి. పగళ్లంతా అతని పక్కనే కూర్చుంది. రాత్రిళ్లా నిద్రలు మేలుకుంది. అతను చిన్నబాధతో మూలిగితే ఎక్కుడలేని ఆదుర్దా పడింది. ఎలాగైతేనేం—జబ్బు నెమ్మది నెమ్మదిగా తగ్గుముఖం పట్టింది. డాక్టర్ వచ్చిచూసి, ఇంకో వారం రోజులైనా ఇంట్లోనే విశ్రాంతి తీసుకోవాలన్నాడు. 'డాక్టర్లకేం—అలాగే చెబుతారు—మరేం ఫరవాలేదు—నేను ఆఫీసుకి వెళతాను—' అన్నాడు మురారి. కాని వెళ్లనివ్వలేదు లీల. దాదాపు నత్యా గ్రహం చేసినంత పని చేసింది. తప్పనిసరై మరో వారం రోజులు కేలవు కావాలని ఆఫీసుకి కేలవు చీటీ పంపించాడు మురారి.

వారంలో మూడు రోజులు గడిచిపోయాయి. అది నాలుగో రోజు. అన్నిదినాలూ. సాయంత్రం మయేసరికి తల దిమ్మగా ఉన్నట్లు తోచేది మురారికి. గాలితేని గదిలో ఉన్నట్లుగా తోచేది. ఎంతో ఆలోచించాడుగాని, కారణమేమిటో తోచలేదతనికి. చివరికి స్ఫురించింది—

సిగరెట్లు!—

అదీ కారణం!

రోజూ సాయంత్రం పిగిరెట్టు తాగడం అలవాటు. జబ్బు రావడంతో ఆ అలవాటుకి బ్రేక్ వడింది. కానీ శరీరం ఊరుకుంటుందా? అనంతప్రసాద్ ప్రకటించింది మనస్సుకి దిక్కుతోవదు.

అలాగే ఉంది మురారికిప్పడు.

ఎలాగై నాచేసి ఒక్క పిగిరెట్టు కాల్యాలి. కాని—ఎలా?

విన్న సాయంత్రం ధైర్యంచేసి 'అలా ఊళ్లోకి వెళ్ళిస్తానని' బయల్దేరిపోతే వద్దని అడ్డగించింది లీల. వారం రోజులవరకూ ఇల్లదిలి వెళ్ళేందుకు వీలేదంటే వీలేదంది, మళ్ళీ ఆమెకు తెలియకుండా ఎక్కడ అతను వెళతాడో అని—'నాతో చెప్పకుండా వెళితే నామీద ఒట్టు—' అని ఒక్కోసారి పెట్టింది కూడాను.

ఇప్పుడెలా?

ఒక పిగిరెట్టు కావాలి—ఒక్క పిగిరెట్టు—  
కాని—ఎలా వస్తుంది?—

\* \* \*

ముందు గదిలోంచి మాటలు వినిపించాయి. ఎవరని విన్నాడు మురారి. లీలే మాట్లాడుతోంది. ఎవరితో—ఏమిటి మాట్లాడం అనుకున్నాడు. అంతలో లీలే గదిలోకి వచ్చింది. 'ఏమండోయ్—ఎలా ఉంది' ఉంది.

'బాగానే ఉంది—'

'అదేమిటలా ఉన్నారు — తలవొప్పగా గని ఉందా?' అంటూ సుదుటిమీద చెయ్యేసి చూసింది, 'వేడిగా ఏంలేదే—ఏమిటి 'చెప్పండి—' అంది.

'ఏంలేదు—' అన్నాడు మురారి.

'సుబ్బిణ్ణి బజారుకు పంపిస్తున్నాను—ఎలాగూ మళ్ళీ సోమవారం దాకా మీరు వెళ్ళాల్సిన పనుండదు—' అంది లీల.

సుబ్బిడు వక్రింటి స్ట్రీడర్ గారింటి వనివాడు. అంటూ గదిలోంచి వెళ్ళిపోయింది లీల.

అప్పుడప్పుడూ మురారి వాళ్ళక్కూడా ఇంటినులో పొయనడుతుంటాడు.

'మార్కెట్ నుంచి మీరక్కూడా ఏమైనా ఇంటి పనుల్లో పానునడుతుంటాడు.

'మార్కెట్ నుంచి మీరక్కూడా ఏమైనా కావాలా?' అంది లీల.

'వాకేం కావాలి?' అన్నాడు మురారి—'వాకేమీ అక్కర్లేదు—' అప్పట్నుగా, చప్పున అతన్నో ఏదో కారణం తెలియని ఊక్తోనూ పుట్టుకొచ్చింది. 'ఏం కావాలంటావా?—ఒక స్వికెట్ పిగిరెట్టు తెప్పించు—' అందామనుకున్నాడు ఆమె అతనివాటక చివరిదాకా వచ్చింది. అటుపైని కదలేక పిదపుల వెనుకే అగి పోయింది. 'నాకేం వొడ్డు లెక్కా' అన్నాడు మళ్ళీ.

'అదేమిటి?—మొన్న మీ పేవింగ్ సోన్ అయి పోయిందన్నారుగా?' అంది లీల.

అన్నాడేమో, గుర్తులేదు మురారికి.

'ఊ—' అన్నాడు మురారి, 'ఊ?' అంటున్నట్లు.

'మీ టూత్ పేస్ట్ కూడా అయిపోయిందన్నారే?—'

'అ—'

'అంతేవా ఇంకేమైనా, కావాలా?'

'ఇంకేం కావాలి?—'

'దాగుంది—వన్నా అడుగుతారు?' అంది లీల అతని పరధ్యానానికి నవ్వుకూ.

మురారి ఆమె కళ్ళలోకి చూశాడు. ఆమె పెదపుంతువేకాక కళ్ళతోనూ నవ్వుతోంది—'ఏమిటి—అలా చూస్తున్నారు?'

'ఏమిలేదు—'

'ఏవం మీరు—'

'ఏమిటి?'

'ఏం లేదు—మీరు చాలా చిక్కిపోయార్య—'

మురారికి నవ్వు వచ్చింది. తను చిక్కిపోవడం ఆమెకు ఇప్పుడేనా కనిపించింది?— అనుకున్నాడు.

చీకటి వడింది. గదిలో ధీవం లేదు. లేచి స్వీచి వేద్దామనుకునికూడా అలాగే కూచుని ఉండి పోయాడు మురారి.

చీకటి గదిలో మరి ఉక్కిరి బిక్కిరిగా ఉంది.

సిగిరెట్టు—సిగిరెట్టు—

మురారి మెడడులో అగ్గిపుల్లలు వెలుగు తున్నాయి. అంతలో ఆరిపోతున్నాయి.

కిటికీలోంచి వెలుపలికి యథాలావంగా చూశాడు మురారి. ప్రహరీ కవతల కనిపించిన దృశ్యం అతణ్ణి ఆకట్టుకుంది.

పుల మొక్కలమధ్య ఈజీ చైరుంది. ఈజీ చైరులో విండుగా ఉన్నారు స్లీడరుగారు. స్లీడరుగారి కళ్లు ఆకాశంవేపు చూస్తున్నాయి. స్లీడరుగారి పెద పులమధ్య గుప్పుగుప్పుమని వెలుగుతుంది—సిగిరెట్టు!

స్లీడరు గారింట్లో లైట్లు అప్పుడే వెలిగాయి. స్లీడరుగారు కూచున్న చోట, తోటలో, చీకటిగానే ఉంది. ఆముదురుతూన్న చీకటిలో, స్లీడరుచేతి కదలికకు అనుగుణంగా పైకీ కిందికీ కదులుతూంది సిగిరెట్టు కొనమీది నిప్పు.

చీకట్లో నిప్పు చిత్రంగా మెరుస్తోంది.

చీకట్లో నిప్పు వగడపు చిగురులా ఉంది.

చీకట్లో నిప్పు చాలా మనోహరంగా ఉంది.

అహో! ఇప్పుడా స్లీడరుగారు ఎంత అనందంలో ఉంటారో! అతిజాగ్రత్తగా సిగిరెట్టుని పెదపులమీద అమర్చుకుంటూ, అపురూపంగా ఒక్కొక్క గుక్క పాగా పీలుస్తూ, పీల్చిన పాగని హృదయ పూర్వకంగా అనుభవిస్తూ, మళ్ళీ ఆ పాగను వెలుపలికి రింగులు రింగులుగా వదులస్తూ—ఏయే భావాంబర విధుల్లో విహరిస్తూ ఉంటారో!!

స్లీడరుగారి వాలు కుర్చీ ప్రక్కనే చిన్న న్నూల్చోకటి ఉన్నట్టుంది. సరిగ్గా కనిపించడం లేదు

గాని, దానిమీద ఒక అందమైన, సగంమాత్రమే మూసిన సిగిరెట్టు పెట్టె ఒకటుంటుంది. ముద్దులు మూటగట్టే సిగిరెట్టు అందులోంచి సగం సగం తొంగి చూస్తూనే ఉంటాయి. ఆ సిగిరెట్టు పెట్టె ప్రక్కనే ఒక చిన్న అగ్గి పెట్టె. 'ఎవరక్కడ' అంటే? 'చిత్తం మహాప్రభో' అని పలికేభుత్తుల్లాగా, అందులో అటున్నలో ఉన్నట్టుండే అగ్గిపుల్లలూ ఉండే ఉంటాయి. అహో! దర్జా అంటే స్లీడర్గారిదే దర్జా! భోగం అంటే ఆయనదే భోగం!!

'స్లీడర్గారూ!— సార్—స్లీడర్గారూ—ఒక్క సిగిరెట్టయ్యండి సార్—ఒక్కటంటే ఒకే ఒక్క సిగిరెట్టు—'అని కేకెయ్యాలనిపించింది మురారికి, అని పించిందే గాని, అలా చెయ్యలేకపోయాడు మురారి (ఏందుకు చెయ్యలేకపోయాడు? స్లీడర్గారితో పరిచయం లేదన్న సంగతి అటుంచి, తను సిగిరెట్టు కార్మిగల ప్రదేశం అది కాదన్న సంగతి బహుశా అతనికి గుర్తొచ్చి ఉంటుంది)

అలాగే చూస్తూ కూచున్నాడు మురారి.

లాభం లేదు.

ఆశపడి లాభంలేదు.

ఈరోజు, ఈరోజే కాదు రేపు, రేపేకాదు ఆ మర్నాడు—ఇంక సోమవారం అసీను కెళ్లేదాకా తను సిగిరెట్టు కార్మిలేదు అసాధ్యం, అవలిక్కడ తను సిగిరెట్టు తాగలేడు.

చాలా సేపైంది—

మురారి మనస్సులో భావాలు తిరుగుతున్నాయి తిరుగుతునే ఉన్నాయి—

తనిక్కడ సిగిరెట్టు తాగడం వీలుపడదు—కాక పడదు—ఏదైనా ఒక మంచికలవస్తే, మరి అందులో— తాగితే తాగొచ్చు—

కల—

కలలు నిజంకానీ, కాకపోనీ,

నిజంగా—కలలు కావాలనుకున్నప్పుడు పోనీ—అయినా—కలలో తనకు ఏం కావాలి?

పరిగ్గా ప్రస్తుతం తను కూచునిఉన్న గది లాంటి గదే—అవును—ఇదేగదే—పరిగా తను ఇప్పుడు కూచున్నట్టే కూచుని ఉండాలి—అవును తను కూచునే ఉన్నాడు — ఎదురుగా తన మేజాలాంటి మేజాయే ఉంది—అవును—తన మేజాయే ఉంది—గదిలో ప్రస్తుతం చీకటి—అంతలో ఒక్కసారిగా గది వెలుతురుతో నిండిపోయింది.

కళ్ళు తెరిచి చూస్తాడు గదా—మేజామీద చిన్న రత్నాల పెట్టెలాంటి పెట్టె—ఏం—పెట్టె చెప్పా—అది—అవును—సిగరెట్టుపెట్టె! అద్దానిపైన ఒక చిన్న ముచ్చటైన చీటామార్కు అగ్గిపెట్టె! అవును—అగ్గిపెట్టె!!

చూస్తాడా తను—చూశాడా తను—పెట్టె తెరిచి ఆత్రంగా ఒక్క—ఒక్క సిగరెట్టుని తీసి పెదవుల మధ్య పెట్టుకున్నాడా—అగ్గిపుల్ల వెలిగించాడా—సిగరెట్టు అంటించుకున్నాడా—

ఆనక—ఆప్యాయంగా — అవురూపంగా, అతి భద్రంగా—ఒక్కసారి ఒక్కసీల్పు సీల్పాడా—

సీల్పాడు—

వలయాలు వలయాలు వలయాలుగా కలల పొగతేర్ల చక్రాలా సిగరెట్టు పొగవదిలాడా— వదిలాడు—

ఆ ధామ వలయాల వెనుకనుంచి వన్నటి కొంటెనవ్వు తుంపర్లు విరుస్తున్నాయేమిటి చెప్పా? ఎవరామె?

ఎంత అందంగా నవ్వుతోంది?

అనలెందుకు నవ్వుతుంది??

అరే—ఆమెనెక్కడో చూసినట్టుందే!—

—ఉలిక్కిపడ్డాడు మురారి.

కల చెదిరిపోయింది—చెదిరిపోయినదను కున్నాడు.

కాని, చెదిరిపోలేదే!

కనురెప్పలు విదిరించి చూశాడు—

కలా—నిజమా—కలా నిజమా కలా—

చేయిగిల్లి చూసుకున్నాడు—

నిజమే!

ఇప్పుడు గదిలో రైటు వెలుగుతోంది—మేజా మీద తెరచిన సిగరెట్టుపెట్టె, తెరచిన అగ్గిపెట్టె పడున్నాయి; తనచేతిలో ఒక దమ్ము మాత్రమే అమభ వింబబడిన సిగరెట్టు నన్నగా రాజాకుంటోంది—

గుమ్మంలో నిలుచుని కడుపు చేతోపట్టుకుని నవ్వుతోంది లీల.

ఆ నవ్వుచూసి ఆశ్చర్యపడి, తికమకపడి, నివ్వెరపడి పోయాడు మురారి.

‘లీలా—లీలా—’ అంటూ అప్రయత్నంగా గొణుక్కున్నాడు.

జరిగిన సంగతేమిటో అతనికి కొంచెం కొంచెంగా అర్థమౌతూ వచ్చింది, పూర్తిగా అర్థమయే సరికి అతని కళ్ళలో ఆనందపు రేఖలు ఒక్కసారిగా వెలిగాయి.

‘లీలా—సువ్యంత మంచిదానివి!—’ అనాలను కున్నాడు.

అందుకు మారుగా చురోమారు సిగరెట్టుని పెదవులకు చేర్చుకుని హృదయ పూర్వకంగా ఇంకో సీల్పు సీల్పాడు.

పొగ వదిలాడు—

వలయాలు వలయాలుగా అతని కళ్ళముందు రేచిన పొగలోంచి కనిపించింది—ఇంకా నవ్వుతూ నవ్వుతూ ఉన్న లీలముఖం కదిలే కదిలే అలల నీటి మీద జాబిలి ప్రతిబింబంలా—

# ధరల పెరుగుదల

డా. ఎన్. ఎల్. కాంతారావు

(గత పంచిక తరువాయి)

## ధరల పెరుగుదలను అరికట్టే ద్రవ్య విధానము, కోశ విధానము

(Monetary and Fiscal policies)

డీమాండ్ పెరుగుదలవల్ల ఏర్పడే ద్రవ్యబృణాన్ని అరికట్టడానికి, సాధారణంగా ప్రభుత్వము రెండు పద్ధతులను అవలంబిస్తాయి. ఒకటి డీమాండ్ తగ్గించే ద్వారా, రెండవది సరఫరాను పెంచునప్రయత్నించేది. కాని సరఫరా పెరుగుదల కాలక్రమేణాగాని జరుగదు. సరైన చర్యలు తీసుకొంటే డీమాండ్ ను శీఘ్రంగా తగ్గించుటకు అవకాశాలున్నాయి.

అభివృద్ధి చెందిన దేశాలలోకన్నా అభివృద్ధి చెందుతున్న దేశాలలో వస్తుత్పత్తి రేటు పెంచుటకు ఎక్కువ అవసరం ఉంది. కాన అవకాశాలను కలుగజేసుకోవాలి. అదేవిధంగా అభివృద్ధి చెందిన దేశాలలో డీమాండ్ పెరుగుదలంటే, సాధారణంగా విలాసాలు, విఘ్నాలు ఒనగూర్చే వస్తువులకు డీమాండ్ పెరుగుదల అన్నమాట కాని భారతదేశంలో, అందరూ రెండు వూటలా ప్రక్రమమైన తిండి కావలెననుకొన్నా చాలినంతబట్ట కట్టాలన్నాకూడ డీమాండ్ లో చాల పెరుగుదల కనిపిస్తుంది. వస్తుత్పత్తిని పెంచడానికి ప్రభుత్వం ఇంతవరకు చేసిన కృషి చాలకపోవడం చేతగాని, పరిశ్రానికి రాకపోవడంచేతగాని వస్తువుల కొరత ఏర్పడిందని పైన గమనించాం.

డీమాండ్ తగ్గింపుకు సాధారణంగా ప్రభుత్వాలు ద్రవ్యవిధానము, కోశవిధానము అనునవి ఉపయోగిస్తాయి. ద్రవ్యరాశిని పెంచుచుటద్వారా, తగ్గించుట

ద్వారా రిజర్వ్ బాంకు మిగిలిన బాంకులకు ఇచ్చే ఋణాలపై వసూలుచేయు వడ్డీ రేటును పెంచుటద్వారా, తగ్గించుట ద్వారా, ధరల స్థిరీకరణ మున్నగు లక్ష్యాలను చేరుకొనుటకు ప్రయత్నించడాన్ని ద్రవ్యవిధాన మంటారు. ప్రభుత్వ ఆదాయాన్నిగాని, వ్యయాన్నిగాని, పన్నులనుగాని పెంచుచడం, తగ్గించడం ద్వారా, ఋణం చేయడం ద్వారాగాని, తీర్చడం ద్వారాగాని, ద్రవ్యబృణ నివారణ ఉత్పత్తి పెరుగుదలమున్నగు లక్ష్యాలకోసం యత్నించడాన్ని కోశవిధాన మంటారు.

ద్రవ్యవిధానం ద్వారా, కోశవిధానం ద్వారా, వస్తుత్పత్తిని పెంచడం ద్వారా ధరలను అదుపు చేయడమే ప్రభుత్వ లక్ష్యమని మొదటి పంచవర్ష ప్రణాళికలో (1951-56) చెప్పబడింది. దీనికి అనుగుణంగానే, 1935 నుండి నిలకడగా 3 శాతంగా ఉండిన వడ్డీరేట్ ను రిజర్వ్ బాంకు వారు 1951 నవంబరులో 3½ శాతానికి పెంచారు. అనేక రకాలైన అనుమతితలవల్ల మొత్తంవీరద మొదటి పంచవర్ష ప్రణాళికా కాలంలో ధరలు అంతగా పెరగలేదు పరిగతా కొన్ని సంవత్సరాలలో తగ్గాయి.

ఈ విజయోత్సాహంతో ఏర్పడిన మత్తు బహుశా రెండవ పంచవర్ష ప్రణాళికలో (1956-61) ధరలగురించి అంతగా ప్రస్తావించకపోవడానికి కారణం కావచ్చు కాని ఈ నిర్ణీతత, నిస్తబ్ధతలకు ప్రతికారంగానా అన్నట్లు రెండవ ప్రణాళికా కాలంలో ధరల పెరుగుదల ప్రారంభమైంది. 1955-56 లో టోకు ధరల సూచీ సంఖ్య 92.5 కాగా, 1960-61 లో 124.9 కి పెరిగింది. బాంకు లిచ్చే ఋణాలను తగ్గించి, ధరలను అదుపుచేసే

ఉద్దేశ్యంతో రిజర్వ్ బాంక్, 1957 లో వడ్డీ రేటును 3½ శాతం నుండి 4 శాతానికి పెంచింది. అంతేగాక ధరల పెరుగుదల సరికట్టే ఉద్దేశ్యంతో రిజర్వ్ బాంక్ తనకున్న అన్ని సాధనాలను ఉపయోగించింది. గాని ఫలితం మాత్రం దక్కలేదు. రెండవ ప్రణాళికా కాలంలో ద్రవ్యం సగ్గయి సుమారు 650 కోట్లు పెరిగింది. అంతేగాక లోటు ద్రవ్యవిధానంవల్ల ఒక గూడిన ధనం మొదటి ప్రణాళికా కాలంలో కంటే రెట్టంపుకన్నా ఎక్కువగా పెరిగింది.

మూడవ పంచవర్ష ప్రణాళిక (1961-66) దేశంలోని ద్రవ్యోల్బణాన్ని డిమాండ్ పరమైనదిగా గుర్తించి అత్యవసర వస్తువుల ఉత్పత్తిని పెంచాలని సరైన కోశవిధానం ద్వారా ద్రవ్యవిధానం ద్వారా డిమాండ్ పెరుగుదలను అరికట్టాలని నొక్కిచెప్పింది. అధికధరలను అరికట్టే ఉద్దేశ్యంతో రిజర్వ్ బ్యాంకు వారు 1963-65 మధ్య వడ్డీ రేట్ ను 3 దశలు 4 నుండి 6 శాతానికి పెంచారు. కాని ప్రభుత్వం లోటు ద్రవ్య విధానం ద్వారా సేకరించిన ధనం సగటున సంవత్సరానికి 227 కోట్ల రూపాయలకు పెరిగింది. ప్రణాళికా కాలంలో ద్రవ్యం సగ్గయి సుమారు 50 శాతం పెరిగింది. 1965, 1966 లలో జాతీయోదాయంలో పెరుగుదలకు బడలు తరుగుదల ఏర్పడింది. ధరలు విపరీతంగా పెరగడంవల్ల ప్రణాళికలను తాత్కాలికంగానైనా నిలిపివేయమని చెప్పినవారు లేకపోలేదు.

1966-69 మధ్య ద్రవ్యం సగ్గయి పెరుగుదల 1251 కోట్లు. లోటు ద్రవ్యం మొత్తం సగటున సంవత్సరానికి 335 కోట్లకు పెరిగింది. 1965-66 లో ఆహారోత్పత్తి బాగా దెబ్బ తినింది. 1966-67 లో కూడ పెద్ద పెరుగుదల లేదు. పప్పుల ద్వారా సేకరించిన మొత్తం ఆశించినవానికన్నా తక్కువగానే ఉండినది. కరవుభత్యం తరచు పెంచవలసి వచ్చినందున ప్రణాళికేతర వ్యయం కూడ పెరిగింది. ఇవన్నీ ధరల పెరుగుదలకు దోహదం చేశాయి.

నాల్గవ పంచవర్ష ప్రణాళికలో (1969-74)

ధరల పెరుగుదలను అరికట్టాలని ముఖ్యంగా అహార ధాన్యాల స్థిరీకరణకు కృషి చేయాలని, ద్రవ్యోల్బణానికి దారి తీయని విధంగా ప్రణాళికకు కావలసిన వస్తువులను సేకరించాలని ప్రకటించడం జరిగింది. లోటు ద్రవ్యం మొత్తాన్ని 850 కోట్ల రూపాయలకు పరిమితం చేస్తామని చెప్పారు. కాని నాల్గవ ప్రణాళిక లోని మొదటి నాలుగు సంవత్సరాలలోనే లోటు ద్రవ్యం 2000 కోట్ల రూపాయలకు మించింది. బాంకుల నుండి, ప్రభుత్వాలు తీసికొన్న నికర ఋణాలు సుమారు 3000 కోట్లు ఉండవచ్చునని ఒక అంచనా. ద్రవ్యం సగ్గయి సుమారు 3500 కోట్ల రూపాయలకు పెరిగింది. (1969 నుండి 1973 మార్చి వరకు) జాతీయోదాయంలో 1969-71 మధ్య ఉన్న పెరుగుదల కూడ 1971-73 ల మధ్య లేకుండాపోయింది. 1972 లో ఆహారోత్పత్తి బాగా తగ్గింది. ప్రభుత్వ వ్యయం, లోటు ద్రవ్యం మాత్రం, ప్రణాళికా లక్ష్యాల తోమ, ఆశయాలతోమ నిమిత్తం లేకుండా మితిమీరి పోయాయి. వస్తువుల ధరలు ముప్పైన్నడు లేనంతగా పెరిగాయి. రానున్న మాసాలలో ఈ పెరుగుదల తగ్గి పోతుందని ఆశించడానికే అవకాశాలు లేకన్నాయి. ఈ పరిస్థితికి ప్రభుత్వం అనేక కారణాలు చెబుతుంది. అనమకూల వాతావరణం, 1971 యుద్ధం వగైరా ప్రణాళికా సంఘం ఒకటి తలిస్తే ప్రకృతి వేరొకటి తలచుటచే ప్రణాళికా ఫలాలు పూర్తిగా అందలేదన్నమాట. ఐతే వర్షాలు ఎల్లప్పుడు సకాలం లోనే రావని, ఒక్కొక్కసారి రాకపోవచ్చని, పంటలు ఆశించినట్లే పండకపోవచ్చునని మనకు గతానుభవం చెబుతున్న దాన్ని విస్మరించి, ఈ పరిస్థితులకు ఎందుకు తయారుగ లేమన్నది ప్రభుత్వానికి చిక్కు ప్రశ్న.

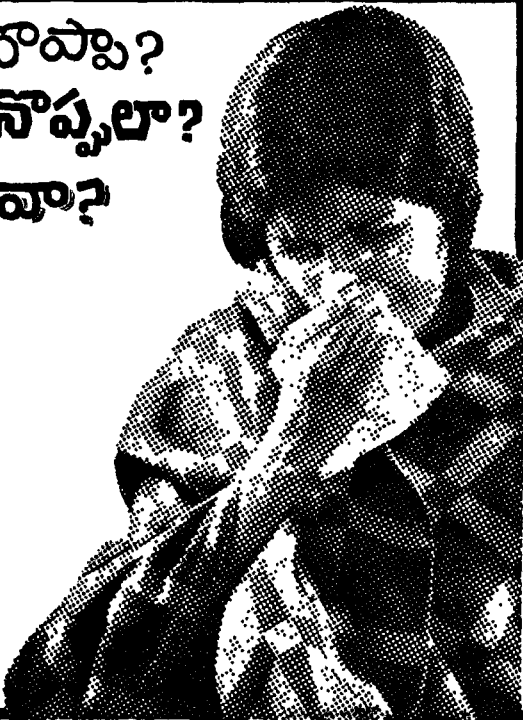
1972-73 లో ద్రవ్యం సగ్గయి, బాంకు లివ్వు ఋణాలు లోటు ద్రవ్యం మున్నగునవి విపరీతంగా పెరుగుటచే ధరలను ఋణాలను అదుపుచేసే ఉద్దేశ్యంతో, 1973 జూన్ 1 నుండి రిజర్వ్ బాంకు వడ్డీ రేటును 6 నుంచి 7 శాతానికి

పెంచింది. వ్యాపార బాంకులు, రిజర్వ్ బాంకులో ఉంచవలసిన రిజర్వ్ల శాతం 3 నుంచి 5 కు పెంచబడింది. అంటే వ్యాపార బాంకులు 100 కోట్లు రూపాయల డిపాజిట్లకు మునుపు 3 కోట్లు రిజర్వ్ బాంకులో ఉంచవలసి యుండగా ఇప్పుడు 5 కోట్లు ఉంచవలెనన్న మాట. రిజర్వ్ బ్యాంకుయొక్క ఈ చర్యవల్ల బాంకులు అప్పులు ఇచ్చే అవకాశం తగ్గింది. అప్పులు తీసికొనేవారు వెల్లించవలసిన వడ్డీ రేటు పెరిగింది. రిజర్వ్ బాంకువారి ఈ చర్య సక్రమ మార్గంలోనే ఉన్నప్పటికీ తృప్తికరమైన ఫలితాలు ఉంటాయని ఊహించడం కష్టం. బాంకు రేటు పెరుగుదల ఒక హెచ్చరిక మాత్రమే. బ్లాక్ మనీ విచ్చలవిడిగా ఉండే ప్రస్తుత పరిస్థితులలో ఈ హెచ్చరిక ఎంతవరకు ఎంతవరకూ లెక్కచేయబడుతుందనేది ప్రశ్న. 1951-53 మధ్యబాంకు రేటు 3 నుండి 7 శాతానికి అంటే 133 శాతం పెరిగింది. అయినా బుణాలు పెరుగుతూనే ఉన్నాయి.

అంతేగాక ద్రవ్యం మార్కెట్ లోని ఒక ముఖ్యరంగము (అవ్వనస్థిత రంగం) పై రిజర్వ్ బాంకు అధికారము గాని ప్రభావముకాని తక్కువ. పాదువును పెంచాలంటే బాంకులు డిపాజిట్లపై ఇచ్చే వడ్డీలనుకూడ పెంచడం అవసరమనిపిస్తుంది. ఆర్థికాభివృద్ధి దృష్ట్యా ప్రాముఖ్యం గల రంగాలకు అంటే అధికోత్పత్తికి దోహదంచేసే రంగాలకు, వస్తువుల ఎగుమతులకు తోడ్పడే రంగాలకు బుణాలను అధికంగా లభించేవేయుట ప్రాముఖ్యత లేని రంగాలకు ముఖ్యంగా వస్తువుల ధరలను పెంచే ఉద్దేశ్యంతో వస్తువుల నిల్వలను పెంచుటకై బుణాలను కోరేవారికి బుణాలను తగ్గించుట రిజర్వ్ బాంకు లక్ష్యం. దీనినే నియంత్రిత విస్తరణ విధానమంటారు. (Policy of Controlled Expansion) ఈ లక్ష్యంకూడ సంపూర్ణముగ సఫలం కాలేదు.

సరియైన సమయంలో సరైనచర్య సరియైన పరిమాణంలో తీసికొనకపోవుట ద్రవ్యవిధానం సఫలత

తలనొప్పి?  
ఒళ్లునొప్పలా?  
ప్రస్థానం?



**శాలోఫెన్**  
బాధానివారిణి మాత్రము

అమృతాంబర్ లిమిటెడ్ గారి తయారీ

శాలోఫెన్ తలనొప్పి, పుష్క, పంటి నొప్పి, ఒళ్లు నొప్పలకు అతి నిశ్చయంగా, శీఘ్రంగా ఉపశమనం కలిగిస్తుంది. ఇది నిరపాయకరమైనది. శాలోఫెన్ రాక్షసుని పాఠానుచేసి పట్టువైన ప్రక్రియ కలిగియుంది.



పొందకపోవుటకు కారణమనిపిస్తుంది. అం  
కంచేమి మేపందన్నట్లు ద్రవ్యం సప్లయిని పరిమి  
తంగా ఉండునట్లు చూడవలసిన రిజర్వ్‌బాంకు ప్రభు  
త్వానికి లోటు ద్రవ్యాన్ని అపరిమితంగా సప్లయచేసి  
ద్రవ్యం సప్లయ పెరుగుటకు దోహదం చేసింది. కాని  
ఇందుకు రిజర్వ్‌బాంకు కన్నా ప్రభుత్వబాధ్యత పాప్పు.  
రాజకీయ రంగంలోని నియమరహిత ప్రవర్తన క్రమ  
శిక్షణా రాహిత్యం అర్థికరంగంలో కూడా ప్రవేశించి  
చాలవరకు కోవిధానాన్ని కొంతవడకు ద్రవ్యవిధానాన్ని  
ధరల పెరుగుదలకు దోహదకారులుగా చేసినట్లుని  
పిస్తుంది.

## II ఆదాయాల విధానము

(Incomes Policy)

భారతదేశంలో ద్రవ్యోల్బణాన్ని అరికట్టడంలో  
కోశ విధానం, ద్రవ్య విధానం విభలమైనాయని పైన  
గమనించాం. ద్రవ్యోల్బణాన్ని అరికట్టే సాధనాలుగా,  
వీటిని ఉత్తమద్ధిలో, విశ్వాసంతో అమలు జరుపక  
పోవడమే ఈ విఫలతకు ముఖ్యకారణములు గాని, విధా  
నాల విచ్ఛయోజకత మాత్రం కాదు. ఐనప్పటికీ నేటి  
ద్రవ్యోల్బణ నివారణకు, ఆదాయాల విధానమును  
క్రొత్త విధానము అవసరమైనట్లు ప్రకాశిస్తూ సంఘం  
భావిస్తున్నది. ఆదాయాల విధానమంటే ఏమిటి?  
ఇతర దేశాల్లో ఈ విధానంవల్ల పశులిథాలు కలి  
గాయా? భారతదేశంలో ఇది ఎంతవరకు ఉపయోగ  
కరంగా ఉండగలదు అనే అంశాలను ప్రస్తుతం పరిశీ  
లిద్దాం.

వస్తువుల ఉత్పత్తి ఖర్చు పెరగడంవల్ల  
ముఖ్యంగా వేతనాలు (Wages) పెరగడంవల్ల ద్రవ్యో  
ల్బణం ఏర్పడవచ్చునని గమనించాం. ప్రస్తుత కాలంలో  
కార్మికులు, కార్మిక సంఘాలను ఏర్పరచుకొని ఉన్నా  
రని, ఈ సంఘాలు కార్మికుల జీతభత్యముల పెరుగు  
దలకు, ఉద్యోగాల భద్రతకు మున్నగువాటికై కృషి  
చేస్తాయని అందరికీ తెలిసిన విషయమే. యజమాను  
లతో పోల్చినప్పుడు సాధారణంగా కార్మికులు ఎలపీను  
లని, కార్మికులంధరు బిక్కుంగా పొడకుంటే కష్ట

నష్టములు కలుగుతాయనే ఉద్దేశ్యంతో ఇవి ఏర్ప  
డ్డాయి. కాని కాలక్రమేణా ఈ సంఘాలు బాగా  
బలపడిపోయి ఎక్కువ జీతభత్యములు పొందుటచే వస్తు  
వుల ఉత్పత్తి ఖర్చులు పెరుగుచున్నవి. కార్మిక  
సంఘాలు బలపడడానికి ప్రజాస్వామ్య దేశాల్లో వాటికి  
లభించిన రాజకీయపీఠం మద్దతు కూడా కొంత  
కారణం. కార్మికుల కోరికలు నబబైనవి అయినా, కాక  
పోయినా, ఉత్పాదకతతో నిమిత్తం లేకుండా వేతనా  
లను పెంచుటవలన కలిగే దుష్ప్రభావాలను కూడా  
విస్మరించి, కార్మికుల ఓట్లను సంపాదించే యత్నంలో  
వాని కోరికలను బలపరచేవారు తీర్మానాలు ఉన్నందున  
వేతనపరమైన ద్రవ్యోల్బణం ఏర్పడే అవకాశాలున్నాయి.  
సప్లయ పరమగు ఈ ద్రవ్యోల్బణాన్ని అరికట్టుటకు  
కోశ విధానము ద్రవ్య విధానము అంతగా ఉపయోగ  
కరములు కానందున ఆదాయముల విధానము అవసర  
మనే అభిప్రాయము ఏర్పడినది.

కార్మికుల వేతనాలు పెరగకుండా తాత్కా  
లికంగా స్తంభించ చేయుటయే ఈ సందర్భంలో  
ఆదాయాల విధానమునకు అర్థము. ఉదాహరణకు  
అమెరికా అధ్యక్షుడు శ్రీ నిక్సన్, కార్మికుల జీత  
భత్యముల స్తంభించ చేయవలెనని 1973 జూన్‌లో  
ఉత్తరవు చేసినాడు. కార్మికులు ఉత్పత్తిచేయు వస్తు  
వుల నెగటు పెంఖగాని విలువగాని పెరిగివచ్చుదు  
పొచ్చువేతనాలను కోరుట సహజమేగాని, ఉత్పాదక  
తలో పెరుగుదల లేనప్పుడు వేతనాలను పెంచరాదని  
ఈ ఆదాయాల విధానం ఉద్దేశ్యం. ఉత్పత్తి ఖర్చుల  
పెరుగుదలకు వేతనాల పెరుగుదలే గొప్ప లాభాల  
పెరుగుదలకాని, ఇతర ఉత్పత్తి కారకుల పెరుగుదల  
కాని కారణం కావచ్చు. కాబట్టి అన్నిరకాల ఉత్పత్తి  
కారకుల పెరుగుదలకాని కారణం కావచ్చు. కాబట్టి  
అన్నిరకాల ఉత్పత్తి కారకుల ఆదాయాల స్తంభన  
ఆదాయాల విధానమేనని విస్తృతార్థంలో చెప్ప  
వచ్చు. సాధారణంగా సప్లయ డిమాండ్‌లనుబట్టి  
వస్తువుల ధరలుగాని, ఉత్పత్తి కారకుల ధరలుగా  
నిర్ణయమైనప్పుడు అవి న్యాయంగా ఉంటాయని



విశ్వానం. కాని శ్రామికులు మున్నగువారు డిమాండ్‌ని బట్టిగాక. తమ సంపూర్ణకు ఉన్న బలాన్నిబట్టి వేతన విర్ణయానికి ప్రయత్నించుటచే, మార్కెట్ యంత్రాంగాన్ని తాత్కాలికంగా నిలుపుదలచేసి, ఇతర మార్కెట్ల ద్వారా ప్రభుత్వ ఉత్పత్తులుద్వారా ఆదాయాలను స్థాపించేయుట అల్పకాలంలో ఆదాయాల విధాన లక్ష్యం. కార్మికులు మున్నగువారు, యజమానులు అధిక వేతనాలను లాభాలను ఆశించడంవల్ల కలిగే డుష్పరిణామాలను వారు బాగా గ్రహించునట్లు చేయుటద్వారాను, మరికొన్ని మార్కెట్ల ద్వారాను ఆదాయాల పంపిణీలో సముచితత్వాన్ని, న్యాయాన్ని సాధించుట, దీర్ఘకాలంలోని ఆదాయాల లక్ష్యం. ఆదాయాల విధానమంటే అల్ప ఆదాయాలను పెంచుటమని గాని లేదా ఆదాయాలలోని అసమానతలను తొలగించుటమని గాని, ఒక అభిప్రాయం భారతదేశంలో ఉంది. కాని ఈ అర్థంలో ఈ పదాన్ని పశ్చిమదేశాలలో ఎక్కడా ఉపయోగించినట్లు కనపడదు. దీనికి ఈవిధంగా నావార్తలు ఉన్నాయి కాబట్టి ఏవేని సముచితమైన ద్రవ్య కోశవిధానాలు అను విషయంపై ఏకాభిప్రాయంఉన్న అర్థశాస్త్రవేత్తలు కూడా ఏదీ సముచితమైన ఆదాయాల విధానమను విషయంపై ఏకాభిప్రాయానికి రాలేకున్నారని శ్రీ సామ్యూల్‌సన్ అభిప్రాయం.

నష్టపరమైన ద్రవ్యోల్పాదాన్ని అరికట్టడానికి సాధనంగా మాత్రమే దీనిని పశ్చిమదేశాలలో ఉపయోగించారు. ఉదా: అమెరికా, ఇంగ్లాండ్, నెదర్‌లాండ్స్ బలమైన కార్మిక సంఘాలు ఈ దేశాలలోని ద్రవ్యోల్పాదానికి ఒక ముఖ్యకారణంగా పరిగణించ బడుచున్నది. ఈ దేశాలలో వేతనాలపై ఆధారపడినాని సంఖ్య ఎక్కువ. అయినప్పటికీ ఈ దేశాలలో కూడా ఆదాయాల విధానము ఆశించిన ఫలితాలను ఇచ్చినట్లు కనిపించదు. వేతనాలను ఎప్పుడెప్పుడు ఎంతమాత్రం పెంచినవచ్చును అనువిషయంపై ఆదేశ మాత్రాలను నిర్ణయించడంలోను, వాటిని అమలు జరుపడంలోను అమెరికాలో ఇబ్బందు లేర్పడినట్లు అధికారులు అంగీక

రించారు. చాలకాలంగా అమలులో ఉన్నప్పటికీ ఆదాయాల విధానం ఇంగ్లాండులోకూడా స్పష్టమైన ఫలితాలను సాధించలేదు. వేతనాల నిర్ణయంలోకూడా దీర్ఘవధానం అంతంత మాత్రంగానే ఉండిపోయింది. ఉత్పాదకతలో పెరుగుదలఉంటే తప్ప, జీవనవ్యయ సూచికలోని పెరుగుదలకంటే వేతనాల పెరుగుదల హెచ్చుగా ఉండరాదన్న లక్ష్యంకూడా సాధించబడలేదు. వేతనాల విర్ణయానికి బేరమాడే ఏజన్సీ, కేంద్రీకృతమై ఉన్నప్పటికీ నెదర్‌లాండ్సు దేశంలోకూడా ఈ విధానం పూర్తి సఫలత సాధించలేదు. థమిష్టి డిమాండ్‌ను తగ్గించేయత్నం చేయకుండా ఆదాయాల విధానంద్వారానే ద్రవ్యోల్పాదాన్ని అరికట్టప్రయత్నించడం ఉపయోగ రహితమని సారిశ్రామికంగా వృద్ధిచెందిన పశ్చిమ దేశాలుకూడా భావిస్తున్నాయి.

పశ్చిమ దేశాలలోని అనుభవం దృష్టితో ఆదాయాల విధానం భారతదేశంలోమాత్రం ఎంతవరకు ఉపయోగపడగలదన్నది ముఖ్యమైన ప్రశ్న. భారత దేశంలోని ద్రవ్యోల్పాదం ప్రధానంగా నష్టపరమైనది కాదు. ఈ దేశంలోని కార్మిక సంఘాలు పశ్చిమ దేశాలలోని కార్మిక సంఘాలంత బలమైనవికావు. ధరలు పెరుగుచున్నందున తమ వార్తవిక వేతనం తగ్గుకుండా చూచుకొనుట ఈ సంఘములకు కష్టంతోకూడిన పనియైనది. 1961-70 మధ్య ద్రవ్యరూపంలో వేతనాలు 75 శాతం పెరిగినప్పటికీ వార్తవిక ఆదాయం (Real Income) రెండు శాతం తగ్గినట్లు చెప్పబడుచున్నది. 1960-72 మధ్య ద్రవ్యం రూపంలో జీతాలు పెరిగినప్పటికీ వార్తవిక తరగతి ఉద్యోగులుతప్ప మిగిలిన అందరూ వార్తవిక ఆదాయంలో కొంత కోల్పోయారే గాని లాభపడలేదని మూడవ కేంద్ర వేతన సంఘంకూడా చెప్పిఉన్నది. ఉత్పాదకతలో నిమిత్తం లేకుండా వేతన వృద్ధి సాధించిన వర్గాలు భారతదేశంలో చాల తక్కువ. (బహుశా బాంకు ఉద్యోగులు మున్నగువారు) అంతే కాదు దేశంలోని నికర జాతీయోత్పత్తిలో వేతనాలు 6 శాతం మాత్రమే. ఈ 6 శాతానికి మాత్రం

ఆదాయాల విధానాన్ని వర్తింపజేసి మిగిలిన 94 శాతాన్ని వదలివేయుట న్యాయమా? ఆర్థిక వ్యవస్థకు సంపూర్ణంగా ఈ విధానాన్ని వర్తింపజేస్తే దీన్ని అమలు జరపడానికి కావలసిన గణాంక వివరాలు, యంత్రాంగం తయారుగ ఉన్నవా? నూటికి సరికొద్దముందికి కనీస అవసరాలకు చాలినంత ఆదాయంలేని ఈ దేశంలో, ఈ విధానం ద్రవ్యోల్బణాన్ని అరికట్టుటకు ఎంత ఉపయోగకరమన్నది మరోసార్లు.

కాబట్టి పరిస్థితులు మరింత విషమించక ముందే, వట్టి మాటలను, కొత్త వినాదాలను కట్టి పెట్టి, అవసరమైన మేరకు ద్రవ్య విధానాన్ని, కోశ విధానాన్ని ఉపయోగించి ప్రస్తుత ధరలలో వస్తు సేవలకు గల స్వల్ప డిమాండ్ అంతరాన్ని తగ్గించడానికి చిత్తశుద్ధితో కృషి చేయడం అత్యవసరం. ఆదాయాల విధానమను మంత్రాన్ని వర్ణించినంత మాత్రాన ధరల పెరుగుదల నిలిచిపోదు, నేటి ద్రవ్యోల్బణం స్వల్పం వరమైనది కూడా అని ఋజువు అయి

నప్పుడు, రాజకీయాలతో విమిత్తం లేకుండా అన్ని వర్గాల ఆదాయాలను—కేవలం రాజకీయంగా బలహీనమైనవారి ఆదాయాలనే కాదు—క్రమబద్ధం చేయాలి. ఆదాయాల విధానం, సమర్థమైన ద్రవ్య, కోశ విధానంకు అనుబంధమే గాని ప్రత్యామ్నాయం కాదని గ్రహించాలి. ధరల పెరుగుదల ఆర్థిక సమస్య మాత్రమే కాదు. మానవతా సమస్య కూడా. ఆర్థిక అసమానతలు, ఆర్థిక అస్థిరత్వం ప్రభుత్వాల పతనానికి, సాంఘిక అశాంతికి అనేక మార్లు దారి తీశాయని గ్రహించాలి. ఇకనైనా మితిమీరిన లోటు విధానానికి స్వస్తి చెప్పి సరియైన ఆర్థిక విధానం ద్వారా సమిష్టి డిమాండ్ పెరుగుదలను అదుపుచేసి అధికోత్పత్తికి వస్తువుల నిక్షేపం పంపిణీకి, 'బ్యాంక్ మనీ' విర్మూలనకు, ధరల స్థిరీకరణకు ప్రభుత్వం కృషి చేయడం అవసరం.

(అయిపోయింది)



# ని రీ క్ష ణ

శ్రీ కళాధర్

ఎన్ని వాళ్లని

ఎన్ని వాళ్లని.....?

తృప్తి నెరుగని యెడద హోరుల

గుర్తు దెలియని అడుగుజాడల

ఎన్ని వాళ్లని

ఎన్ని వాళ్లని.....??

వాంఛనై,

సౌందర్యారాధనా ఆకాంక్షనై,

అంది అందని చందమున

అందించు వ్రక్కలి అందముల

లొనబడుముల

ఆకర్షణా హృదయార్చననై,

నానాటికి

మిది కారణాలని

దాహమై—వ్యధనందగా,

ఏనాటికి

మధు వేదనా

నంగీతమై—వే నిర్వ్యా,

ఆరాటమే

అజ్ఞేషణే

స్వాభావమై,

నవజీవమే

అమరాగమే

ఎడగానమై,

విరహాగ్ని పుష్పసరాగమై

మధుకీలనై

ఆంతర్య సంధ్యారాగమై

క్షణ భోగమై

నిర్వాణమే

ఆనందమే

ఆదర్శమై

చాలి చాలని తృప్తితో

సద పైకి చూచెడి కల్పలా

వ్యధ పిక్కటిల్లిన శేకతో

దరి దప్పి జారెడి ఉల్కలా

విస్తరికినై

విస్మరికినై—వే

నెన్ని వాళ్లని

ఎన్ని వాళ్లని .....

తృప్తి నెరుగని ఎడద హోరుల

గుర్తు దెలియని అడుగు జాడల

ఎన్ని వాళ్లని

ఎన్ని వాళ్లని.....??

# భాసుని మాయా మతంగజం

శ్రీమతి కె. కమల

విభాతములైన భాస నాటకాలు, పదమూడింటిలో రెండు. బృహత్కథ మాతృకగా గలవి. అవి. 1.

(1) ప్రతిజ్ఞా యోగంధ రాయణము.

(2) స్వప్న వాసవదత్తము.

ఈ రెండింటిలో వాసవదత్తకు ఉదయనుడికి జరిగిన ప్రణయగాథ వర్ణింపబడింది. ఈ కథ ప్రతిజ్ఞా యోగంధరాయణంతో మొదలై స్వప్నవాసవ దత్తంలో పరిణమించి చెందుతుంది. ఈ రెండు నాటకాలలో నాటి రాజకీయ పరిస్థితుల ఒత్తిడి ప్రత్యక్షం గానో, పరోక్షంగానో కనిపిస్తూనే ఉంటుంది. ఇందలి నాయికా నాయకులందు మానవాతీత శక్తులెప్పుడు ఆపాదించబడలేదు. మానవమాత్రులై యుండి కూడా ఉన్నత ఆదర్శములు గుణములు గలవారు ఉత్సాహ ప్రభు మంత్రశక్తి సంపన్నులు సాధించలేని బేదియు ఉండదని ఈ కథలో విరూపించబడింది. ఈ రాజకీయములైన ఒత్తిడులయొక్క పరాకాష్ఠ స్వప్న వాసవదత్తంలో చివరిదైన ఆరవ అంకంలో మహా సేనుడు తన రాజ్యాన్ని తిరిగి పొందిన ఉదయనుడిని అభినందిస్తూ పంపిన సందేశంలో కనిపిస్తుంది.

‘కాతరాయేఽన్య శక్తా వా  
నోత్సాహసేషు జాయతే |  
ప్రాయోణహి నరేంద్ర శ్రీః  
సోత్సాహై రేవ భుజ్యతే!’

విజగీమవునకు మూడు శక్తులు ఉండవలెనని రాజనీతిశాస్త్రం చెబుతుంది. ఆ మూడు ఉత్సాహ శక్తి, ప్రభుశక్తి, మంత్రశక్తి అనేవి. అందు ప్రధానముగా ఉత్సాహ శక్తియే తక్కిన శక్తుల నన్నింటిని కోశ దండాదికములను సమకూర్చుకొనుటకు తోడ్పడు

తుందని కూడా చెప్పబడింది, కిరారూర్తునీయము మొదలైన మహాకావ్యములలో. ఈ ఉత్సాహ శక్తిని ఏవి ప్రాత్ర ఏవి విధంగా చూపించింది ఈ నాటకాల రెండింటిలోనూ చర్చనీయాంశము.

ప్రతిజ్ఞా యోగంధరాయణంలో మహాకవి ఒక వైశిష్ట్యాన్ని చూపించినాడు. నాటకంలో నాయికా నాయకులు మనకు కనిపించనే కనిపించరు. కాని వారిని గూర్చి చూచినదానికంటె యెక్కువ తెలుసు కుంటారు ప్రేక్షకులు. ఈ నోటా ఆ నోటా వారిని గూర్చి వినడంవల్ల, ఈ నాటకంలో నిజమైన నాయకుడు యోగంధరాయణుడే. అతడు ‘ఉదయనుడిని చెర మండి విడిపించకుంటే నా పేరే యోగంధరాయణుడు కాదు అని ప్రతిజ్ఞ చేస్తాడు. ఉత్సాహశక్తి సంపన్నుడైన ఈ మంత్రి చేసే ఆలోచనల పైననే నాటక గమనం ఆధారపడియున్నది. యోగంధరాయణిడి ప్రతి స్ఫుర్తియైన భరతరోహకుడు అనే మంత్రి మహా సేనునికి కుడిభుజము వంటివాడు. తానే సార్వభౌముడననిపించుకోవాలని ఆశయుము—మహాసేనుడికి చాలా ఎక్కువగా ఉంటుంది. ఆ ఆశయసిద్ధికోసం ఉదయనుడిని మోసగించి పట్టుకోవలెనని భరతరోహకుడు ఒక వన్నాగాన్ని పన్నాడు. దానిని వర్ణిస్తూ యోగంధరాయణుడేమంటాడో చూద్దాం.

‘1భోః వనగజ ప్రచ్ఛాదిత శరీరం నీలహస్తి న మువన్యన్య ప్రద్యోతః స్వామివం ఫలయితు కామయితి. ప్రవృత్తి—రూపగతానః’

అడవి ఏనుగు చర్మంతో కప్పిన నీలహస్తిని

1. ప్రతిజ్ఞా యోగంధరాయణం — ప్రథమంకం.

నిలిసి దాని కడవును యోధులతో నిలిపి ఉదయ ముడిని అది విజయైన సింహాస్తియే అని భ్రమ పడేటట్లు చేశారని వార్త వచ్చింది యాగంధరాయణుడికి. ఈ విధముగా గజమును నిలిపి ఉదయముడిని మోసముతో బంధించినది ఈ భరతరహకుడే. రాజుల జయోపజయములే మంత్రులు తమవిగా భావించి నవుడు వారి బుద్ధి పాదరసంవలె పారుతుంది. ప్రాణాన్ని ఒడ్డి రాజసేవ చేయడానికి నిలిచినవారు నిలుస్తారు. లేని మంత్రులు తోక ముడుచుకొని పోతారు. ఉదయముడిని విడిపించడంకోసం యుద్ధం చేసి పట్టుబడ్డ యాగంధరాయణుడు ఇలా అంటాడు:-

‘యే ప్రార్థయంతిచ మనోభిరమాత్య శబ్దం ।  
తేషాం స్థిరీభవతు నశ్యతు వాభిలాషః’॥

ఈ భరత రహకుడి బుద్ధి యాగంధరాయణుడంతటివాడితో పోటీ పడతగింది. ఇతనిలోని ఉత్సాహ శక్తి మాయా హస్తీరూపంలో పరిణమించి మహా సేనుడి మెప్పును వడిసింది. ఇక పోలే ఇట్లాంటి గజాన్ని తయారుచేయడ మేమిటి? అపూర్వమైన నీల గజము నాగవనంలో విడిసిందని ప్రచారం చేయడ మేమిటి. గజాలను వేటాడుతూ గజగమిమలవరకూ పోయే ఉదయముడి బలహీనతను ఉపయోగించుకొనడ మేమిటి. కేవలం ఇరవైమంది అశ్వికులతో మాత్రం ఉదయముడు బయలుదేరి నాగవనంలోకి ఘోషవలీ ద్వితీయుడై పోయేటట్లు అతనిని కన్వించడం యేమిటి? అనే ప్రశ్నలు వచ్చినప్పుడు పీటన్నిటికీ ఉదయముడి తొందరపాటు, గజముల వేటయందలి మక్కువ, సంగీతంలో అతనికి గల ప్రవేశముపై గట్టి నమ్మకము అని తెలుస్తుంది. ఈ మాయ విమగు ఉదంతం చదివితే ఏ కొద్దిపాటి ఇంగ్లీషు సాహిత్య పరిచయమున్న వారికైనా బ్రోజన్ యుద్ధంలోని ఉదంతం తప్పకుండా మనస్సుకు తడు తుంది. ఈ యుద్ధ గాధను వర్ణించే ‘ఇలియడ్, ఒడిస్సే’ కావ్యాలు గ్రీకు భాషలో మనకు మహాభారత, రామాయణాదుల వంటి గౌరవాన్ని కలిగి ఉన్నాయి. ఈ కావ్యాలలో మొదటిదైన ‘ఇలియడ్’ అనే

కావ్యంలో హెలెన్ అనే రాణి కొరకు గొప్ప యుద్ధం జరుగుతుంది, గ్రీకులకు, ట్రోజన్లకు మధ్య. పదేండ్లపాటు యుద్ధం జరిగిన తర్వాత ‘ట్రాయ్’ నగరాన్ని చుట్టుముట్టియున్న గ్రీకు సైనికులు ఆ నగరమును జయించడానికి ఒక ఎత్తు వేస్తారు. ఒక చెక్క గుఱాన్ని తయారుచేసి ట్రాయ్ నగరం పొలిమేరలలో నిలిపి గ్రీకు వీరులు తమ గుడారాలను ఎత్తివేస్తారు. ఈ గుఱ్ఱం కడుపునిండా గ్రీకు యోధులుంటారు. వారి యెత్తుగడ పారుతుంది. ట్రోజన్ సైనికులు శత్రుసేనలు తిరిగిపోవడం చూసి విజయలక్ష్మి తమనే వరించినదని సంతోషించి విజయోత్సాహంతో ఊరి బయట చూడ ముచ్చటగా నిలిచిన చెక్క గుఱ్ఱాన్ని చుట్టు ముడతారు. దానిని మహాకవి ఎట్లా వర్ణించాడో చూడండి.

2. “And build a horse up mountain-  
huage by pallas'art divine  
Fair fashioning the ribs there of with  
timbers of the pine  
And feign it vowed for safe return  
and let the fame fly forth  
Herein by stealth a sort of men  
chosen for booties worth  
A mid its darkness do they shut; the  
caverns inky lost  
Deep in the belly of the things the  
fill with armed host.”

ఈ గు ణ్ణి “Fashioned tree” అని వర్ణించాడు మహాకవి. ఒక ట్రోజన్ వీరుడు ‘Trust not the horse’ అని కోపంగా అరుస్తూ ఒక బల్లెమును గుఱ్ఱం పైకి విసిరాడు. దీని పెద్ద శబ్దం వచ్చింది గుఱ్ఱంలోనుండి. కాని ఇంతలో ఒక యువకుడు ట్రోజన్ సమ్రాట్ ‘ప్రయం’ వద్దకు వచ్చి తనను గ్రీకు సైనికులు, తాము తిరిగి ప్రయాణం చేయబోతూ జలదేవతకు బలిగా అర్పించ దలచుకొన్నారని, అందువల్ల తాను తప్పించుకొని

2. The Aelids of Virgil “- by Willi-  
am Moris” Book-II, pp. 30-31.

పారిపోయి వచ్చానని, ఇకపై ట్రోజన్లు తనకు ఆశ్రయము ఇవ్వకపోతే తనకు మరణమే శరణ్యమని అంటాడు. అతని మాటలు నమ్మిన ట్రోజన్రాజు ఈ చెక్కగుట్టాన్ని గురించి వివరాలు అడుగుతాడు. అప్పుడు గ్రీకు సైనికులు ఈ గుట్టాన్ని తమకు 'యుద్ధంలో' అదృష్టం కలిసి రావడానికి నిర్మించారని కాని గ్రీకు దేవతను వారు తృప్తి పరచలేకపోగా అదృష్టం దెడిపి కొట్టిందని ఆ గుట్టాన్ని కనుక ట్రాయ్ నగరం లోపలికి తీవ్రకాని రాగలిగితే ఆ రాజు అసియా సంతటిని పరాక్రమంతో గెలుచుకొని రాగలడని ఆ యువకుడు వమ్మిస్తాడు.

'But, if your hands shall lead it up within the city wall.

Then Asia free and willing it to  
People's house shall come with mighty war'

పదేడల్లబాటు జరిగిన యుద్ధంలో ఎండరో పరాక్రమవంతులైన 'Achilles' వంటి గ్రీకు హీరులకు లొంగని ట్రోజన్లు, ఈ కల్లబొల్లి మాటలకు లొంగిపోతారు.

'బుద్ధి: కర్మానుసారిణి' గదా! జరగకూడనిది జరగనే జరిగింది. ట్రోజన్ నగరపుకోట గోడలను వగులగొట్టి ఆ గుట్టాన్ని లోపలికి ప్రవేశపెడుతారు. రాత్రి కాగానే గ్రీకు షీరులంతా తాళ్లు పట్టుకొని క్రిందికిదిగి నగర పాలకులందరిని సంహరించి ప్రమత్తులయిన ట్రోజన్ సైనికులపై దెబ్బ తీసి నగరానికి నివ్వంటిస్తారు. ఇదిట్రాయ్ నగరం ధ్వంసమైన కథ. గ్రీకులకే చివరి విజయం లభిస్తుంది. ఈ కథ ఈ నోటా, ఆ నోటా 'Alexander'

వెంటవచ్చిన గ్రీకులద్వారా మనదేశానికి చేరి ఉంటుంది అది భావ మహాకవిని ప్రభావితం చేసి భారతీయులకు విజయలక్ష్మికి ప్రతిరూపమైన గణంగా ప్రతిజ్ఞలో దర్శన మిచ్చి ఉంటుంది. కనుక ఈ కథలోని మాయా గజానికి, ఇలియడ్లోని మాయా అశ్వానికి ఇంకా ప్రాచీనమైన పంబంధ మేదైవా ఉంటుందని, వీటి రెండింటిని - మూలము ఎక్కడనైనా ఉండవచ్చునని ఊహించవచ్చును. దీనిని బట్టి అతి ప్రాచీన కాలంలో క్రీస్తుకు పూర్వమే భారత యవన సంస్కృతులు ఒకదానికి ఒకటి దగ్గరగా మన మను కుష్మంతటికంటే దగ్గరగా వచ్చియున్నవని అనుకోవడం సహజం. ఇలియడ్లో వర్ణించిన చెక్కగుట్టలను గురించి మనకు ఎన్నో విషయాలు తెలుస్తున్నవి. కాని భావ మహాకవి ఈ మాయా గజాన్ని గురించి ఒకే ఒక వాక్యంలో చెప్పాడు. దానికి కారణం నాటకంలో ఒక సన్నివేశానికి వర్ణన కంటే ఎక్కువ ప్రాధాన్యం యివ్వాలి కనుక. ఇలియడ్ మహాకావ్యం కనుక ఎక్కువ వర్ణనాత్మకంగా ఉంది.

ఇక్కడ మనకు కనిపించే సామ్యము కేవలం యాదృచ్ఛికమే అని అనుకోవడానికి వీలులేదు. దీనికి బలమైన కారణమేదో ఉండిఉంటుంది. ఇంకా వరికి లిప్తే భారత యవన సాహిత్యాలలో ఒకదానితో వొకటి పోల్చదగినవి ఎన్నో సాంస్కృతిక విషయాలు వెలుగులోకి రాగలవు. అతిప్రాచీన కాలంనుండి కూడా బాగా అభివృద్ధి చెందిన రాజనీతి యుద్ధ కళలకు ఈ మాయా జంతువుల స్పృష్టి ఒక గొప్ప విదర్శనమై ఉంది.

# ది ట్రా జె డీ !

“ వై వియల్స్ ”

క్రిటిక్ కవతల దూరంగా చీకట్లో  
మెరిసే మెరియనట్లుగా మెరుస్తోందొకటి;  
అది వక్షత్రం—అది నా గమ్యం !

చేతికి బారెడు దూరంలో,  
కాస్త చేరువలోపే;  
విరిసే విరియనట్లుగా మురిపిస్తోందొకటి;  
అది విరిసే దిరిసెన వుష్పం !  
అది నా ఆశల ప్రతిరూపం!

ఎట్టెదుటగా, ఎగసెగసే పడుతున్నాయి  
తాకీ తాకనట్లుగా  
అంబరాన్ని తాకు తలా !  
అవి అలలు! అవి నా కలలు !

\* \* \*

నా కుడి ప్రక్క వొకడు !  
ఎడమ ప్రక్క వొకడు !  
ఇటు నైపున పదేళ్ల పసివాడు !  
అటునైపున పది ఏడుల ముసీలాడు !  
ఇటు చూస్తే కోర్కెల చావర్యం !  
అటు చూస్తే కొండంత నైరాగ్యం !

\* \* \*

మూడు విను !  
రిక్క రాలిపోతుంది !  
పువ్వు వాడిపోతుంది !  
అలలు అంబరాన్నంటవు !  
నీ కలలు కరిగి పోతాయి !  
అనుభవించు ! శావగస్తుడా! అనుభవించు!

# మృచ్ఛకటికము - సాంఘిక వ్యవస్థ

శ్రీ యామిజాల పద్మనాభస్వామి

ఏ శతాబ్దములో పుట్టినా యీ శతాబ్దానికి నమస్కరించుతూన్న అసాధారణ తూపకం మృచ్ఛకటికం. శాకుంతలవంటి విశ్వవిఖ్యాతి నాటకాలలో సమంగా ప్రఖ్యాతి పొందింది. ఏ తత్కృతి కర్త శూద్రక మహాకవి క్రీ॥ శ॥ అయిదారు శతాబ్దాల నడుమ వుండేవాడని సందిగ్ధంగా చెప్తున్నాయి చరిత్రలు. మన దేశములో చరిత్ర దానిద్ర్యం యిలా యెందరు కవులకో వట్టివున్నదే. దాని గురించి కలవరింతలూ, వలవరింతలూ ఎందుకూ పనికిరావు. వాసవదత్త బాగా వున్న కవుల గ్రంథాలు కొన్ని బ్రతికి వున్నాయి. కొన్నిటికి ఆ సాభాగ్యమూ వట్టలేదు. పేరు వివరమిస్తూ కృతి కన్పించదు. ప్రతిభ పరమేశ్వరుని రామాయణం ఏమైనట్టు? కవి సార్యభౌముని గ్రంథాలు కొన్ని కనిపించవు. కనిపించే కొన్ని కృతులపై తగవులూ తంటాలున్నాయి. క్రీడాభిరామం శ్రీనాథుడు రాయలేదు. ఏ వల్లభరాయణో రాశాడు. పల్నాటి వీర చరిత్ర కూడా శ్రీనాథుని రచన కాదు. ఏ మాచర్ల జంగమో రాశాడనే బుద్ధిమదగ్రగణ్యు లింకా వున్నారు. అంత ఉద్బంధశైలికి సృష్టికర్త యింత పేలవమైన దవరా పద్యం కైతే రాశాడా? అని కొందరి పేళన! అంత సరసమైన ఉత్తర రామాయణాన్ని పాపరాజు రాయలేదు. ఆయన దగ్గర చేబడులుగా తీసుకున్న యిన్నూరో మున్నూరో రూకలు తిర్చలేక వున్నగిరి తిమ్మన్న ఉత్తరరామాయణం వ్రాసి పాపరాజు కిచ్చినట్టు, బుద్ధిహీనుడై పాపరాజు తన పేరుతో ఆ మహా కావ్యాన్ని తన కృతిగా చేసుకుని తిమ్మన్నని ఋణవిముక్తుణ్ణి చేశాడని చెప్తున్న మహానుభావు లున్నారు. ఇదంతా ఎందుకు నమ్మరాద్దాని భారత భాగానికే 'ఎనరు' పెట్టిన విమర్శకులున్నారు.

అతని సహపాతి నారాయణభట్టు రాశాడని వారి ధోరణి. అముక్తమాల్యద కూడా యీ యింపిలో పడిన గోవు కాలేదా? ఆంధ్ర కవితా పితామహుడు రాసి యిస్తే సాహితీ సమరాంగణ సార్యభౌముడు తన పేరు పెట్టుకున్నాడు. అలాగే అనవచ్చు. శూద్రకుడు రాజా కనక అస్థానకవి యెవడో మృచ్ఛకటికం వ్రాసి శూద్రకునికి సమర్పించగా ఆ మహారాజు తన పేరు పెట్టుకున్నాడని. సరిమర్చగా చదివితే మృచ్ఛకటికం రాచకైతగానే కనిపిస్తుంది. అందులోమా పాలకుని రచన అని స్పష్టమవుతుంది. ఈ రూపకాన్ని యీనాడు పాలకులు, పాలితులూ సాదరంగా చదవాలని నా కోరిక. గురుపాదుల ఆంధ్ర కృతి అధారంగా యీ వ్యాసాలు వ్రాస్తున్నాను.

శూద్రకుడు క్షత్రియుడు. పరిపాలన భారం వహించినవాడు. సామాన్యుడుకాదు. సుశిక్షణగా వేద వేదాంగాలు అధ్యయనం చేసిన ద్విజుడు. గణితము నైశికివిద్య. దంతిశిక్ష. అతని ప్రత్యేక విద్యలు. శివానుగ్రహమును పొందిన జ్ఞాని. ఆత్మజ్ఞానం శివుని యనుగ్రహించల్స కలుగుతుంది.

శివరూపాత్ జ్ఞాన మహం త్వతో  
ముక్తిం జరార్దనాకారాత్,  
శిఖిరూపా దైశ్వర్యం  
భవత శ్చారోగ్య మిచ్ఛామి'

అని ద్వాదశార్కాస్తోత్రం చెప్తుంది. శూద్రకు డెంత రాజయినా ఆత్మజ్ఞాని.

అశ్వమేధంచేసి సురలను, క్షితిసురులను పనియించినవాడు. శత్రుగణములం గూల్చు చేలావు గల



వాడు. ఇంకొక విశేషం. విశేషమేమిటి పూరణస్థ ముక్త ఫలం. మారేంద్రుడై వదిలినాడు బ్రతికిన పుణ్యజీవి. తరువాత శరభంగ మహాముని లాగా మేమి అన్నిలో వ్రేల్చి దివ్యపదం చూరగొన్న ధన్యజీవి.

కూద్రకునకు తెలిసిన విద్యలలో 'వైశికం' ఒకటి. వేళా జీవితానికి సంబంధించిన విద్య. వాత్సా యనుడు తన కామసూత్రాలలో వైశికం చెప్పి ఉన్నాడు. దాన్ని పురస్కరించి భాసుని 'చారుదత్తం' అధారంగా పాత్రస్థితికి తన అవ్రతిమాన ప్రతిభ మవయోగించి సార్వకాలికము, విశ్వజనీనమూ అయిన 'మృచ్చకటికం' సంతరించాడు.

బ్రాహ్మణుడు పేదగడిన వ్యాపారివడుచు  
చారుదత్తు డనంగ నుజ్జయిని గలడు  
కలదు వేశ్య యొకర్లు చక్కదమమున వ  
నంత శోభనుబోలు వనంతసేన,  
'వారి యిరువుర ప్రేమామబంధ మిందు

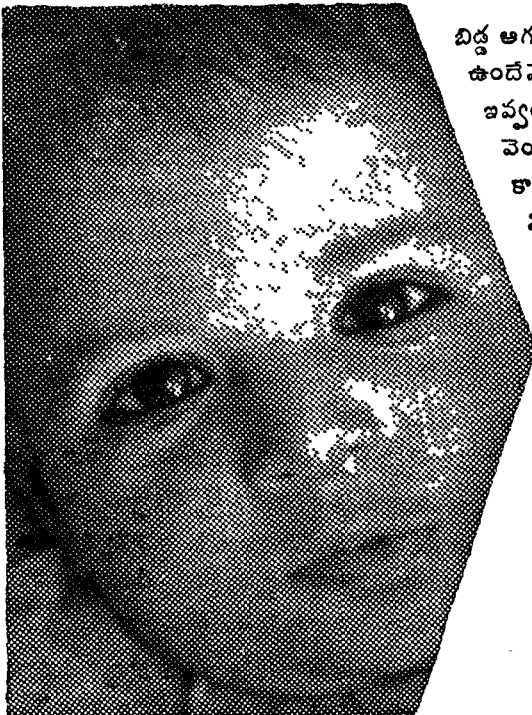
వర్ణనీయుంబు, కలదు సర్వత్ర నీతి,  
తెలియు దుర్వ్యవహారంబు, ఖిల చరిత్ర  
వితము, భవితవ్యతావశ్యకతయు దీన.'

అని యీ ప్రకరణం వ్యరూప స్వభావాలు మూత్రధారు నివే చెప్పించాడు.

మొదటి పద్యంవల్ల నాయకచేత్య అయిన వనంత సేన, నాయకుడు బ్రాహ్మణుడు చారుదత్తుడును అని తెలుస్తోంది.

రెండో పద్యంవల్ల ఆ నాయక వాయకుల ప్రేమామబంధం, నీతి, దుర్వ్యవహారం, ఖిల చరిత్ర, భవితవ్యత — అనేవి దీనియందు తెలుసుకో దగ్గవని గ్రహించవలసి వుంది.

నాయక వేశ్య, నాయకుడు బ్రాహ్మణుడు వుండడం ప్రకరణం లక్షణం. నాయకుడు ధీర కాంతుడు. ధీరకాంతత్వం బ్రాహ్మణుడికే చెల్లుతుంది.



బిడ్డ అగకుండా ఏడుస్తూ ఉంటే కడుపులో ఏదయిన బాధగా ఉండేమో! అమృతాంజన్ లిమిటెడ్‌వారి గ్రైప్ మిక్స్‌చర్ ఇవ్వండి నులినెప్పి, వాయువు, అజీర్ణం వెంటనే తగ్గిపోతాయి. పట్టు పచ్చే కాలంలో ఇబ్బందులుకూడా ఉపశమిస్తాయి. మీ బిడ్డకి ఇదే మంచిది!  
అమృతాంజన్ లిమిటెడ్



బిడ్డ సంతోషంగా ఉండాలంటే  
**అమృతాంజన్ గ్రైప్ మిక్స్‌చర్**  
ఇవ్వండి

కొట్టితే తింటాడు గాని తిరిగి చెయ్యి చేసుకోలేడు. శర్వలకుడి గురించి ఏమంటావు? అని అడుగుతారేమో? శర్వలకుడు జన్మనా బ్రాహ్మణుడైనా వృత్త్యా గజ దొంగ. కవక వాయక లక్ష్మణం గాని, శాంతత్యం గాని అలాటి ఉపనాయకులవల్ల అపేక్షించ వక్కరలేదు.

చారుదత్తుడు పేదవడిను వ్యాపారి వడుచు. వ్యాపారులు పేదవడడం కేవలం స్వార్థంవేత. లేదా ప్రలోభంవేత. కాదా వ్యాపారంలో నేర్పు లేమి. చారుదత్తుడు అలాటివాడు కాదు.

'మండు వేసవిలోన నమస్త జంతు  
పులకు నీరిడి యెండిన కొలను వగిది  
రిక్తులమృదోన వతడు దరిద్రు డయ్యె  
గాని యైశ్వర్య మదమున గాదు సూచె'—

అని సామాన్యుడైన విటుడు రాజస్వాలకునితో చారుదత్తు పేదరికాన్ని గూర్చి అభివర్ణించాడు.

ఐశ్వర్యమదం అంటే కన్నా మిన్నా గానక విలాసాలకూ కర్పపెట్టుతూ భోగలరాయల్లయిపోడం తుదకి నెత్తినగుడ్డ వేసుకుని కాళ్ళ చాచుకొని చాపచుట్టలాగా తలుపు నందున కూర్చోనేస్తే తిక్కి రావడం కూడా వుంటుంది కొందరకు. చారుదత్తుడు వ్యాపారంవల్ల వచ్చే సొత్తును యాచకులకు రెండు చేతులా యిచ్చిన దానపీఠుడు. కొండవంటిది ఒక్కొక్క రాయి తీసేస్తూ వుంటే కొన్నాళ్లకు తరిగిపోతుంది. చారుదత్తుని దాన శీలత అలాటిదై పేదనుచేసింది. కనుకనే ధనమలేదని అతడు విచారించలేదు.

'బ్రతికిచెడితి నటంచు వేసగన; పిరులు  
వచ్చియును బోయి, వచ్చుచుఁ బోవుచుండు  
ధనములేకున్కి మిత్రబృందమ్ముగూడ  
వదలు నను దుఃఖమే నన్ను వదలకుండె'—

అని మైత్రేయునితో అంటాడు. అలాటి పేదరిక ములోకూడా కులాచారాన్ని వదలలేదు. దేవతార్చన తప్పకచేసి గృహదేవతలకు బలియివ్వడం, నాలుగు త్రోవలు కలిపేచోట గ్రామదేవతలపేర భూతబలి యివ్వడం మానలేదు.

ముంగిలు గృహదేవతలకు బలియిచ్చి యిటూ అటూ గుమ్మంవక్క పెరుగుతూన్న వచ్చగడ్డిలోంచి వచ్చి పురుగులుతింటూన్న యవలమ చూసి విరేధంగా విట్పార్చి యిలా అనుకున్నాడు పాపం !

'తొల్లి యేముంటి గుమ్మము లెల్ల నిండె  
బలులు తిమ హంస పారవ కులమునేత  
నట్టి మా గుమ్మముల బలియవలు తిమనె  
పెరుగు వచ్చికలోమండు పురుగులకట !—

ధనమున్నపుడు తామవేసినబలి ఉత్కృష్టమైనది కనుక హంసలు, పారపాలా వచ్చితివేవి. ఇప్పుడు తామ రిక్తుడు. వేసేబలి యవలు. మరి పురుగులు కాక హంసలు వగైరావచ్చి అవి తింటాయా ?

అందుకే విదూషకుడు మైత్రేయు డన్నాడు. నువ్వంత భక్తితో పూజిస్తున్నా ఈ దేవతలకు నీమీద అమగ్రహం కాకపోయేగదా, యిక వీరికి బలియిచ్చుట వలన ప్రయోజనం ఏమిటి ?

ఆ మాటను చారుదత్తుడు ఖండించాడు. 'అట్లనరాదు. గృహస్థులకిది నిత్యమైన విధి.

'తనముచే వాక్కుచేత, చిత్తమ్ముచేత  
బలులచేతను బూజింపబడిరయేని  
సంతసించురు వేల్పులు; శమముగల్గు  
వారికేటికి నేఱు విచారణములు'—

కనుక నీవుపోయి గ్రామదేవతలకు బలియొసగి రమ్మ'— అని అన్నాడు,

మానవుని పేదరికానికి వేల్పుల అమగ్రహానికి సంబంధంలేదు. మానవుడు—అందువా గృహస్థుడు నిత్యనైమిత్తికములగు విధులను శ్రద్ధాభక్తులతో ఆచరించాలి. అలా ఆచరిస్తే వేల్పులు సంతృప్తులవుతారు. ఇంకోవిశేషమేమిటంటే గృహస్థశమగుణ ధన వంతుడవుతాడు. గార్హస్థ్యాన్ని దేవతామగ్రహావస్థగా నెరవేవారికిది చక్కని హితబోధ.

శూద్రకుడు రాజా కనుక కొన్ని సామాన్య విషయాలకు కూడా చక్కని సంబంధం కల్పించి చెప్తూ వచ్చాడు.

సాయంసమయమునందు నగరవీధులలో వేళ్ళలు, విలులు, చేటులు, రాజానుగ్రహము గల పురుషులూ తిరుగుతూ వుంటారు. అలా తిరగడం ఆచారమని కాదు. స్వేచ్ఛాజీవనాన్ని వాహ్యోరహసంగా అనుభవిస్తూ వుండడం వారి కలవాటు అని అనుకుందాము.

వాళ్ళంతా తిరుగుతూవుంటారు. కనక నాకు భయం. గ్రామదేవతలకి బలియివ్వడానికి చతుష్పథానికి వెళ్ళమంటాడు మైత్రేయుడు. ఆమాట కనుగుణంగానే వసంతసేనను వెంటాడుతూ విటుడు, శకారుడు (రాజాగారి ఉంపుడుకత్తె తమ్ముడు) వస్తారు.

వసంతసేన వేళ్ళు. శకారుడు రాజానుగ్రహం నమ్మద్దిగా వున్నవాడు, కనక కప్పావిప్పా పమర్తుడు. పరమ మూరంగా వ్యవహరించే ఖలాగేసర చక్రవర్తి. వీని సామర్థం ముందుముందు తెలుస్తుంది. ఈ రూప కానికి వీడే ప్రతివాయకుడు. వీనితో ఒక విటుడు వుండడం తాటితో దబ్బనలగా సహజమే—

వేళ్ళలు దేవాలయాలలో దేవతా సేవగా నాట్యం చేయడం ఆచారం. వారు దేవాలయములో వసంత సేన నాట్యం చేసినాడు చారుదత్తుడు మొదలైనవారున్నారు. శకారుడుకూడా వున్నాడు. వసంతసేనా చారుదత్తుల తొలివలపునకు అదే రంగం. శకారుడది గమనించి కలిమిచేగాని బలిమిచేగాని ఆమెను కైవశం చేసుకోవాలి. అలాటి సాయంకాలం చక్కగా ముస్తాబై వస్తూన్న వసంతసేనను చూచి వెంటపడ్డాడు. రాజా నకు బాపమరది. ఇక వానికి గల కలిమికి, బలిమికి వ్యాఖ్యానం అనవసరం. లోకంలో 'రాజా బాపమరదేనా కావాలి. సానిదాని తమ్ముడేనా కావాలి' అనేమాట వుండనే వుంది. ఆమాట ఎంతవాణ్ణి బంధిస్తుంది. ప్రసక్తాను ప్రసక్తంగా చిన్నగాథ చెప్తున్నాను చదు వరుల మనోరంజనానికి;—

భోజమహారాజు పట్టమహిషి లీలావతి. ఆమె గుణవంతురాలు. గుణవంతురాలు కాకపోతే భోజనంథ వానికి పట్టపురాణి అవుతుందా? అది అలా వుంచు దాము. ఆమెకొక తమ్ముడున్నాడు. వాడు చదువుకొన్న మూర్ఖుడు. ఒకమారు అక్కగారిని చూడమని ధారా

నగరానికి దయచేశాడు. ఉందీ లేదూ అనే విచారం లేదు. నుమ్మగా విందులారగిస్తున్నాడు, అచ్చు విడిచిన ఆబోతులాగా తిరుగుతున్నాడు. పల్లెలో ఒక మగ ఆ దూడను ఏ పెద్దల పేరనో, గ్రామదేవత పేరనో వెన్ను చివరను ముద్రలుపేసి విడిచిపెట్టుడం ఆచారం. ఇప్పుడూ ఉందనే అనుకుంటాను. నాకీ యరనైయేళ్ల మదరాసు మహానగరవాసములో అలాటి ఆచారపుపెద్దులు కనిపించలేదు. కాని కొన్ని చుంబోతులు అక్కడక్కడ కంటపడతూన్నాయి. అవి జన్మనా మేకలు. కనక అవి మొక్కుబడి బలంవల్ల తెగబలిసినా ఏమీ అవకారం చెయ్యవు. తప్పించుకొని పోతూవుంటాను. అలా పల్లెలో వదిలిన ఆ దూడలు తెగబలిసిపోతాయి, ఏచేలుమేసినా ఏమీ అనరు వాటిని. అంత స్వేచ్ఛాజీవులు ఎక్కడో సక్కుత్తుగావుంటారు. ప్రస్తుత గాధావాయకుడు భోజరాజాగారి దేవేరిగారి తమ్ముడు అలాటివాడు. అతగాడికి గుర్రపుస్సారీ బాగా వచ్చు. తనలాగే బాగా బలిసివున్న గుర్రాన్ని ఎక్కి రాజ పీఠంలో ఏకార్థుడేయ ప్రారంభించాడు, పోతే పోసి మనకేమని, ప్రజలు తప్పుకొంటూవుండేవారు. పొర పాటున యెవరైనా ఎదురైతే గుర్రాన్ని కొట్టే కొరడాతో చురుక్కునునేట్టు సవ్యాసంచేసేవాడు. ఎవరే మనడానికి గుండెల్లేవు. రాజాగారి బాపమరది మరి... ఆ సవ్యాసాలూ, సత్కారాలూ మ ప్రతులకుకూడా అప్పడవ్వుడు యాదాలాభంగా సంక్రమించేవి. కాని ఏమి చెప్పకుంటారు? నగరం అంతా అల్లకల్లోలం అయింది.

మంతులొకనాడు కాలిదాసమహాకవిని దర్శించి మనవిచేసుకున్నారు. ఆయనమాత్రం ఏమిచెయ్యగలడు? ఆలోచించాడు. ప్రజాక్షేమంకోసం కొరడా దెబ్బలు తినడానికి ఒప్పుకొన్నాడు. వీధిలోకి బయల్దేరాడు. గుర్రం హుషారుగావస్తుంది. కవిగారు ఎదురయ్యారు. ఫట్మన్నాది కొరడా. కాలిదాసుగారి మనస్సు చుర్రు మన్నాది. దెబ్బతిని ఎదురుగా నిల్చున్నాడు. గుర్రం ఆగింది. మల్లి కొట్టబోయాడు. ఆ మహానుభావుడు లీలావతిదేవిగారి తమ్ముడు. ఆ స్థితిలో మహాకవి. ఒక పద్యం చెప్పాడు.

'వతురం తురగం పరివర్తయతః  
పథి పారజనాన్ పరిమర్తయతః  
వహితే భావభాగ్య భవోవిభవః—  
భగిసి భవ భాగ్య భవో విభవః'.

'గుర్రాన్ని బహు నేర్చుగా నడిపిస్తున్నావు. అలాగే దారిలో ఎదురైన పొరుల్ని స్వేచ్ఛగా చిత్రం క్కొడుతున్నావు. కాని యిదంతా నీ జన్మకి పట్టిన భాగ్యంకాదు. నీతోబుట్టువుకి సంబంధించిన భాగ్య ప్రభావం సుమా!'— అని పైవద్యానికి సారం.

'భగిసిభవ' అని వేచిచూచు. దానికి 'వ'కి బదులు ఇంకో అక్షరముతో పాఠాంతరంపుట్టు పారంపర్యమైన విమకలి.

ఆ దెబ్బతో వాడు గుర్రాన్ని వెనక్కి తిప్పాడు. అక్కగారి దగ్గరకువెళ్లి ఏడిచాడు. కాళిదాసుకి తగిలిన కొరడాదెబ్బకన్న ఘనంగా ఈ దెబ్బ ఆ అక్కకి, తమ్ముడికి కూడా జీవనాశానికి తగిలింది. అక్క తమ్ముణ్ణి చీవాట్లు పెట్టింది. 'వా పరువు పడి ఏధిలో తీసేశావు. బుద్ధితెచ్చుకో యికవైనా' అన్నది. ఆ రాత్రి ఆ 'స్థితప్రజ్ఞాడు' తనపూరికి ప్రయాణం కట్టాడు—

ఈ గాథ పుక్కిటిపురాణమే అనండి. మరే మనండి. ఆయన కాళిదాసే కానీయండి. మరేదాసో కానీయండి. రాజాగారి బావమరదీ అంత స్వేచ్ఛగా, కుడి యెడమ భేదజ్ఞానం లేకుండా ప్రవర్తిస్తాడనడానికి యీలాటి గాథలు వుపకరిస్తాయి.

ప్రస్తుతమైన మృగకటికము నందలి 'శకారుడు' అలాటి బావమరది. కనక వెలయారైనా సుగుణశీల అయిన వనంశసేనను నడువీధిలో పట్టుకోడానికి వెంటపడ్డాడు: అంతవరకూ అంగీకరించ వలసిందే వాని ప్రవృత్తిని. ఈనాటికీ యీలాటి వ్యక్తులుంటారని తెలిసిన వారు చాలమంది వుంటారు.

ఈ రూపకం వ్రాసినవాడు ఒక మహారాజు. ఆ విషయం మరిచిపోకూడదు.

వనంశసేన ఆ నరరూపరాక్షసుని బారినుండి

తప్పించుకొని వాడుచెప్పిన గురుసుబట్టి ప్రక్కనే వున్న చారుదత్తుని యింటికి పారిపోయి అత్యగౌరవాన్ని కాపాడుకున్నది.

శకారుడు చారుదత్తునింటికి వనంశసేన పోయినదని తెలిసి వెలుపలకువచ్చిన మైత్రేయునిద్వారా చారుదత్తునకొక సందేశం వచ్చుతూ—

'దానిం దీసికొనివచ్చి చేతులార్చి నీవే నాకు సమర్పించితివేనీ నధికారములతోడి వ్యవహారము ముదరకుండ చులకనగా తేలిపోదువు. నాకుమ నీయందు దయ గలుగును. లేదేని నీకును నాకును బ్రతికియున్నంతవరకును విరోధము తప్పదు'—అని నా పలుకులు బోధ పఱచుము.'

అలా ఒకవేళ మైత్రేయుడు చెప్పకపోతే

'తలుపు నందునపెట్టి నొక్కిన వెలగగాయ వలె నీతల మడమడ లాడించెదను.'—అన్నాడు.

'అధికారులతోడి వ్యవహారం'— తానే అధికారి నని చెప్పక చెప్పకుంటున్నాడు రాజ స్వాంతుడు. అధికారులందరూ తాను చెప్పినట్లు చెయ్యవలసిందే. అలా చెయ్యనివాడికి ఆ క్షణంలోనే పుద్బోగం పూడిపోతుంది. 'ఈ అధికారి నామాట విసలేదు' అని అక్కతో చెప్పాడు. అక్క బావదగ్గర మూతి బిగిస్తుంది. చుర చుర చూస్తుంది. చిటపటలాడుతుంది. ఇంకా ముదిరితే దిగ్బంధనాస్త్రం ప్రయోగిస్తుంది. దానితో అంతవాడూ జోహార్ !

'నీ సాదా భోజ రజః ప్రసాదములు మా ప్రాణంబు లబ్జాననా!' అన్నారు.

వలునినోట యింద్రాదులంతవారు. సామాన్యులు 'శాకాయ వాస్యాత్ లవణాయ వాస్యాత్'— విటుడు వంటివాడు చారుదత్తుణ్ణి ప్రశంసించాడు.

'రత్నము రత్నముతో కలియక గజరాతితో కలియునా? ఈ మూర్ఖునితో నేమి? ఈమె యతని యింటికే పోవుగాక' అని తనలో అనుకున్నాడు. అంత ఉత్తముడు, ఉదారుడు చారుదత్తుడు. కాని శకారుని

దృష్టిలో చారుదత్తుడొక బీదబాసడు. 'దరిద్ర చారుదత్తుడు' అని అతనికి 'దరిద్ర' బిరుదమిచ్చిన పొగరుబోతు. అట్టిచో మైత్రేయుని తల మడమడలాడించెద ననుటలో అబ్బురపడ నక్కర లేదు.

శకారునివంటి 'దుండగిండవల్ల సామాన్యుల కేలాటి అవకారము జరుగకుండ రాతలుండు తలారులు వీధులలో గస్తీ తిరుగుచుందురు' వసంతసేనను సంపదేసిన తరువాత తోటలోమండి యింటికిపోతూ చారుదత్తుడిలా అంటాడు మైత్రేయునితో—

'కల కలము వాసె రాజమార్గంబులెల్ల  
పురమునెడ తలారులు తిరుగు చుండి  
మోసపోకుండ పోవలె; దోసములకు  
పుట్టినిల్లుగదా యెవ్వడిట్టిరాతి—

వసంతసేన యింటికిపోయినదే గాని మనసు చారుదత్తుని పైవే. తెల్లవారాక చారుదత్తుణ్ణి తలచు కుంటూ వరాకుగా కూర్చున్నాది. అంతలో చేటి వచ్చి 'అమ్మా! మీ అమ్మ స్నానముచేసి దేవతాపూజచేసికొమ్మని చెప్పినది' అంటుంది. ఆ మాటకి వసంతసేన 'నేనీనాడు స్నానముచేయును. బ్రాహ్మణునిచేతనే పూజచేయింపుమని మా యమ్మతో మనవి చేయుము—' అని అంటుంది.

వేశ్యలు వడుపువుత్తితో కాలం గడుపుతూన్నా ఆనాడు భక్తిశ్రద్ధలతో దేవతార్చన వ్యయంగా చేసుకొనేవారు. ఏనైనా ఆటంకాలు వస్తే పురోహితునిచేత ఆనాటి పూజకయిందని పించేవారు. ఈ ఆచారం వేడుకూడా యింకా సజీవంగా పున్నట్లు ఎంటూ పుటాము. మంచిదే.

ఏమిటో! బ్రాహ్మణులే పూజాపురస్కారాలు చేస్తూ మఱి, తడి అం పుంటారని అనుకోడమేగాని ఎందరు విధిగా సంధ్యోపాసన చేస్తున్నారో గట్టిగా చెప్పలేము. బ్రాహ్మణేతరులు భక్తిపరులుగా పుష్కరని చెప్పడానికి చాలా పుదాహరణలున్నాయి. కాఫీ తాగాక సంధ్యావందనం ఎందుకు చెయ్యకూడదు? అనే

మగాళ్ళూ, కాఫీతాగాక దీపం పెట్టితే దేవుడు వద్దంబాదా? అనే గృహీతరత్నాలున్నా పుష్కరు. అట్టే వివరించి చెప్పడం అంతమందికాదని తోతుగవెళ్ళక 'మీట మైద్యంగా' యీ విషయం విడిచి పెట్టుతున్నాను.

వసంతసేన, చెలికత్తె మదనిక మాటాడు కుంటూ పుంటారు. అంతలో ఓడిపోయిన జాదగాడు పారిపోతూవుంటే వాణ్ణి పట్టుకొండిరా! అని ఇంకొకడు అరుస్తూ పుంటాడు. ఓడిపోయి అప్పు తీర్చుకుండా తప్పించుకొని పారిపోతూన్న జాదగాడు పోయి పోయి ఒకపాడు దేవాలయము కనిపించగా దానిలో దూరి పోతాడు. తరువాత యిద్దరు జాదర్లు కలుసుకుంటారు. వాళ్ళ మాటలు, తీర్పులు చదివి ఆనందించవలసిందే గాని యిలా పొల్లు మాటలురాస్తే తీరేదికాదు. ఆ యిద్దరూ పాడు దేవాలయములో ప్రవేశించి జాదం అడ నారంభించారు. లోపల దూరిన మొదటివాడు వీళ్ళ పాచికల చప్పుడు విని కదులుతాడు. దాని వ్యభావం అలాటిది. వాడే అంటాడు.

'పైడికొండమండి పడదోయు నెక్కించు  
జాద మింక నాడరాదటంచు  
ఒట్టు పెట్టుకొనియు మడుగడు కోకిలా  
రవముఁ బోలు నక్కరవము విన్ను—అని.'

పాచికల చప్పుడు జాదరికి అడుక్యాల కూతలాగా తగులుతుంది. మరి దాగి వుండలేకపోయాడు. చప్పున బయటికి వచ్చాడు. ఇడుగో దొరికాదురా అన్నాడు. అప్పిచ్చినవాడు పట్టుకున్నాడు. పావం! రెండోవాడు వాడికోసం సగం వేసిస్తాను. సగం వదులుకోరా అంటాడు. వదులుకున్నాడు వాడు. కాని ఆ సగం యిచ్చి వెళ్ళమంటాడు. నా దగ్గర లేదు. ఎలా యిస్తానంటాడు.

'నీ యబ్బ నమ్మి తీసికొనిరా — అన్నాడు ఆ జాదరి.'

'నాకు కండ్లి లేదు'—అన్నాడు పారిపోయి వచ్చిన వాడు.

‘నీ యమ్మ నమ్మి తీసికొని రమ్మ—అన్నాడు జాదరి.’

‘నా కమ్మయు లేదు — ఓడినవాడు అంటాడు.’

‘నీవే అమ్మడువోయి యమ్మ. ఈ మాటకి పారిపోయి వచ్చినవాడన్న మాట చూడండి యెంత సహజమో!’

‘అనుగ్రహించి నన్ను రాజవీధికి కొనిపోమ్మ’... జాదరులు ఎప్పుడూ వుంటారు. వాళ్లు సామాన్యంగా తమ జాదావికి పాడు దేవాలయాలను క్రీడారంగములుగా ఉపయోగించుకోవడము సార్వత్రికమే. ఇప్పటి కన్న ఆ కాలమే నయమనిపిస్తుంది. చాటుమాటున

ఏ పాడు గుళ్లలోనో ఆడేవారు. ఇప్పుడు బాహాటంగా రాజమార్గంలో పగలు చెట్లనీడలలో, రేయి బాటల వ్రక్క దీపాల క్రిందనూ యధేచ్ఛగా జాదం ఆడు తున్నారు. మద్యం తాగకూడదనీ, జాదా లాడకూడ దనీ ప్రజాస్వామిక ప్రభుత్వాలు శాసనాలు చేస్తు న్నాయి. శాసనాలు శాసనాలలాగే వుంటున్నాయి. తెగ తగేస్తూ తండనా లాడుతూ రాచబాటల మీదనే జాదో లాడుతూన్న జనానికి అడ్డా, ఆపూ వున్నట్టు అవుపించదు. జాతీయ నైతిక క్రమశిక్షణ లోపించి నపుడు శాసనా లేమి చేస్తాయి!

(సశేషము)



# శాకాహారమా? మాంసాహారమా?

శ్రీ వే. వేమూరి

శాకాహారం మంచిదా? మాంసాహారం మంచిదా?

అన్న ప్రశ్నలు యానాటిని కావు! అనాది నుండి అనేక మతగ్రంథాలు శాకాహారం యొక్క బెన్నత్యాన్ని పొగిడాయి! మాంసాహారాన్ని నీచపరచేయి. మాంస భక్షణ మంచిదికాదని బైబిలు బోధించింది. బౌద్ధులు జైనులు జీవహింసే కూడదన్నారు. గాంధీ మహాత్ముడు శాకాహారినికీ ఒక విధమయిన పవిత్రత తీసికొని వచ్చేరు.

‘నేను శాకాహారిని, మాంసం తినను’ అంటే ‘పోనీ! చేపలు కాని గుడ్లు కాని తింటావా?’ అని అడుగుతారు చాలమంది పాశ్చాత్యులు. కనుక మాంసాహారమంటే ఏమిటో, శాకాహారమంటే ఏమిటో ముందుగా నిర్వచిస్తాను. ‘ఒకప్రాణి ప్రాణం తియ్యకుండా లభ్యమయే భోజన పదార్థాలు శాకాహారాలు.’ అన్నది వాడుకలోవున్న ఒక నిర్వచనం. చెట్లకి కూడ ప్రాణంవుంది కనుక ‘పొన్నగంటి కూరతీన్నా. పంది కూర తిన్నా ఒకటే!’ అని కొందరు వాదిస్తారు. కనుక మనకి కావలసిన నిర్వచనాన్ని సాదృశంగా నిర్వచిస్తాను. జంతువుల మాంసం, చేపలు, కోళ్ళ గుడ్లు, లేక వీటినుంచి పుత్పత్తి చెయ్యబడే పదార్థాలు మాంసాహారం. పాలు, పెరుగు, పళ్ళె, కాయ గూరలు, దుంపలు, గింజలు—వగయిరాలు శాకాహారం.

మాంసాహారం మంచిదికాదనే వారంతా వేర్వేరు కారణాలవల్ల మాంసాన్ని వినశ్చించేయి. జీవహింస కూడదనే నమ్మకంతో కొందరు, మాంసభక్షణ తమోగుణాన్నిస్తుందని కొందరు, మాంసం మృగ త్యాన్ని పెంపొందిస్తుందని కొందరు, మేం ఎప్పుడూ మాంసం తినలేదు, యిప్పుడు మాత్రం ఎందుకు

తినాలని కొందరు...యిత్రా పలువురు పలువిధములయిన కారణాలవల్ల మాంసం తినరు. అనాది మానవుడు మాంస భక్షకుడనీ, సంస్కృతి, సంస్కారం పెరిగినతర్వాత మానవుడు భూమిని సాగుచేయ్యడం వేర్చుకొని శాకాహారి అయ్యేదనీ, కనుక శాకాహారం తినేవారంత సంస్కారవంతులనీ కొందరి వాదం. తెల్లవాడు మాంసం తినబట్టేకదా ప్రపంచాన్ని ఏలు తున్నాడు అని కొందరు అంటారు.

ఈవాద ప్రతివాదాల వెనుక అంతర్వహినిగా ప్రవహిస్తూన్న నమ్మకం ఒకటి వుంది. తినే తిండికి మనస్సుమీద, శరీరము మీద, ప్రవర్తనమీద ప్రభావం వుంటుందనేదే యీ నమ్మకం యొక్క సారాంశం. వ్యాధులని నయం చేయడానికి మందులు వాడతాము. మందులు అంటే ఏమిటి? మోతాదులో భక్షించే పదార్థాలే మందులు! ఈ మందులు ఎక్కడనుండి వస్తాయి? జంతువుల శరీరాలనుండి కాని, పృథ్వీ ములనుండి కాని, ఖనిజ లవణముల నుండి కాని తయారు చేస్తారు మందులని. పథ్యం పేరుతో భోజనంనుండి కొన్ని పదార్థాలు విషేదిస్తాము. కనుక తినే తిండికి శరీర లక్షణాలకి సంబంధం వుంటుందని ఒప్పుకోవాలి.

ఇంతకీ ఎటువంటి ఆహారం మంచిది? మంచి ఆహారానికి కొన్ని లక్షణాలు ఉన్నాయి: ఆహారం పుష్టికరమయినదిగా వుండాలి. సంతుష్టి కలిగించేదిగా వుండాలి. సమృద్ధిగా దొరకేది అయివుండాలి. పుష్టి అంటే ఏమిటి? శరీరం పెరుగుదలకి దోహదకారి అయి, దైనందిన చర్యలు చేసికొనేందుకు కావలసిన శక్తిని, ఆరోగ్యాన్ని యిచ్చేది పుష్టికరం. జివ్వాత్ ఆహారాన్ని కలిగించేది, ఆకలిని పోగొట్టి, కడుపు

పింఛ భావాన్ని కలిగించేది మంతుష్టికరం. ఇటువంటి పదార్థం తరతరాలపాలు దొరికేది అయి వుండాలి. పుష్టికరమయిన పదార్థాన్ని కృత్రిమంగా ఒక మాత్రరూపంలో తింటే అది సక్రమమయిన ఆహారం అవదు; అటువంటి మాత్ర భోజనంచేసిన మంతుష్టి నివ్వదు కనుక అరటి ఆకులో పోషక పదార్థాలు పున్నాయని భోజనంతో విస్తరిచికూడ తినలేము. తినే పదార్థం తినేవాడి జిహ్వకి, చూసేవారి కంటికి యింపుగా వుండాలి.

పుష్టికరమయిన ఆహారంయొక్క లక్షణాలు ఏమిటో ఒకసారి చూద్దాం. ఆహారంలో మాంస కృత్తులు, పిండి పదార్థాలు, కొవ్వులు, విటమినులు, ఖనిజ లవణములు, సరిఅయిన పాళ్లలో వుండాలని బాల్యంలో చదువుకున్నాం. ఇనేమిటో కొంచెం విపులంగా పరిశీలిద్దాం. 'మాంసకృత్తులు' అనే మాట ఇంగ్లీషులోని 'ప్రోటీను' అనే మాటకు ఆంధ్రీకరణం. ఇంగ్లీషులో 'ప్రోటీను' అన్న మాటకి గ్రీకు భాషలో 'అతిముఖ్యమయినది' అని అర్థం వస్తుంది. (ఇంగ్లీషు లోని సాంకేతిక పదాలు చాలామట్టుకి గ్రీకు, లాటిన్ భాషలనుండి వచ్చేయి) కనుక ప్రోటీనులు శరీర పోషణకి అతిముఖ్యమయిన పదార్థాలన్నమాట. కనుక యీ మాటని తెలుగులో 'ప్రాణ్యము' అంటే బాగుంటుంది. ప్రాణ్యములు అంటే ముఖ్యమయినవని అర్థం. ఈ ప్రాణ్యము లనే పోషక పదార్థాలు మాంసంలో విరివిగా లభ్యమవుతాయన్నది నిజమే! ఈ ప్రాణ్యములు పవ్వలవంటి శాకాలలోను దొరుకుతాయి. కనుక, పాతకుల అనుమతితో, 'ప్రోటీను' అన్న మాటని 'ప్రాణ్యము' అని తర్జుమా చేస్తాను. పిండి పదార్థాలని ఇంగ్లీషులో 'కార్బన్ హైడ్రేటు' అంటారు; అంటే, కర్బనము (carbon), ఉదజని (Hydrogen), ఆక్సిజన్ (Oxygen) కల పదార్థాలని అర్థం. వీటిని తెలుగులో 'కర్బనోదాలు' అంటారు. ఈ కర్బనోదాలు వరిపిండి, దుంపలపిండివంటి పదార్థాలలోను, పంచదారలలోను, పిప్పి పదార్థాలలోను దొరుకుతాయి. కొవ్వు పదార్థాలు మానె, వెయ్యివంటి

పదార్థాలలో దొరుకుతాయి. శరీరానికి ముఖ్యంగా కావలసిన ఖనిజ లవణములలో కేల్షియం (Calcium), ఇనుము (Iron) వుండాలి. ఎముకల పోషణకి కేల్షియం అత్యవసరం. రక్త పుష్టికి ఇనుము కావాలి. విటమినులనే పదార్థాలు కొద్ది కొద్దిగా శరీరానికి కావాలన్నది సర్వజన విధితం.

ప్రాణ్యములు, కర్బనోదాలు, కొవ్వులు ఆహారంలో వుంటే, తినే తిండికి రుచి వస్తుంది. కాని తమాషా ఏమిటంటే కర్బనోదాలు, కొవ్వులు ఆహారంలో లేకపోయినా జంతువులు (మనుషులు) బతకగలవు; ప్రాణ్యములు లేకపోతే మాత్రం బతకలేవు. ప్రాణ్యములు బొత్తిగా లేకుండా, పుత్ర కర్బనోదాలు, కొవ్వులు, లవణములు, విటమినులు వున్న ఆహారం మీద దీర్ఘకాలం బతికితే శరీరం వ్యాధిగ్రస్తం అవుతుంది. కాని కర్బనోదాలు, కొవ్వులు బొత్తిగా లేని ఆహారం తిని సునాయాసంగా బతక వచ్చు. తగినన్ని ప్రాణ్యములు ఆహారంలో వుంటే తనకి కావలసిన కర్బనోదాలనీ, కొవ్వులని శరీరం వుత్పత్తి చేసికోగలదు. దీనిని బట్టి, ఆహారంలో ప్రాణ్యము లేంత ముఖ్యమయినవో అవగాహన అవుతుంది.

ప్రాణ్యములు శాకాలలోను, మాంసాలలోను లభ్యమవుతాయని కదా అనుకున్నాము. ఇదే విధంగా కర్బనోదాలు, కొవ్వులు, ఖనిజ లవణములు, విటమినులు కూడ శాకాలలోను, మాంసాలలోను లభ్యమవుతాయి. ఇటువంటి సందర్భంలో శాకాహారము తింటే నేమి మాంసాహారమయితే నేమి అన్న భావన వస్తుంది. శాకాహారాలకి మాంసాహారాలకి సాంకేతిక మయిన తేడాలు లేకపోతే, ఉదాహరణకి: శాకాలో ప్రాణ్యములు లభ్యమయినా దండిగా దొరకవు. అంతే కాదు; సంపూర్ణమయిన పోషక శక్తి గల ప్రాణ్యములు ఒకే ఒక శాకంలో దొరకడం కొంచెం కష్టం. ఇదే విషయాన్ని మరొక రకంగా చెబుతాను. ఏదో ఒక రకం మాంసం (మేక మాంసం అనుకొండి, మచ్చుకి) తింటే శరీరానికి కావలసిన పోషక శక్తి ఆ మాంసం గుండా లభిస్తుంది. ఒకే ఒక శాకం (కందివచ్చు అను



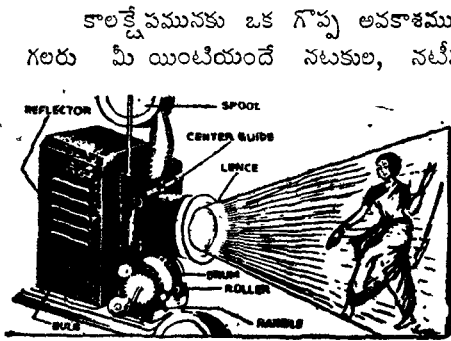
కొండి) తింటే శరీరానికి కావలసిన పోషక శక్తి అంతా ఆ వప్పు ద్వారా లభించడం పోధారణంగా దుర్లభం. కనుక శాకాహారులు రకరకాల వస్తువులని తినాలి. ఈ కారణంవల్లనే మాంసాలలో లభ్యమయ్యే ప్రాణ్యములని మొదటి తరగతి ప్రాణ్యములనీ, శాకాలో వాటిని రెండవ తరగతి ప్రాణ్యములనీ అంటారు.

పై పేరులో జరిగిన చర్చలో గమనార్హమయిన విషయం ఒకటి వుంది. పరిపూర్ణ-పోషక శక్తివున్న ప్రాణ్యములు, పరిపూర్ణ పోషకశక్తిలేని ప్రాణ్యములు అనేవి రెండురకాల వదార్దాలని గురించి మాట్లాడుతున్నాం. వదహారణం ఆంధ్రుడికి వదమూడు అణం ఆంధ్రుడికి ఆంధ్రత్వంలో లేదా లేదూ? అలాగే పోషకశక్తి కూడా! వదహారణం ఆంధ్రుడంటే ఎవరు? వదహారం లక్షణాలు వున్నవాడేగా! తెలుగుదేశంలో పుట్టి, తెలుగుభాష మాట్లాడి, తెలుగు వేషం వేసి...యిలా ఏవో 16 లక్షణాలు వున్నవాడు.

ఇవేవిధంగా ఒక ప్రాణ్యం నికార్సయిన ప్రాణ్యం అవునా కాదా అని తేల్చడానికి ఒక వద్ద తివుంది. తెలుగు వాడిలో అణాఎత్తు తెలుగుతనం ఎలాంటిదో ప్రాణ్యములకి ఆమ్లములు (Amino acids) అటువంటివి. ఈ ఎమినో ఆమ్లములు మొత్తం పందొమ్మిది వున్నాయి. ఈ పందొమ్మిది ఎమినో ఆమ్లములని పందొమ్మిది రంగుల పూసలగా భావిస్తే, యీ రంగు పూసలతో కట్టిన దండలాంటిది ప్రాణ్యం అంటే! ప్రాణ్యములు, వాటి పోషకశక్తి వగయిరా విషయాం మీద కొంచెం తెలివిగా మాట్లాడాలంటే యీ ఎమినో ఆమ్లములగురించి కొంచెం తెలియాలి.

ఎమినో ఆమ్లములు ఒక రకమయిన రసాయనిక వదార్దాలు. స్పష్టంలో మొత్తం 19 ఎమినో ఆమ్లములు (అంటే మన ప్రపంచంలో 19 రంగుల పూసలు) వున్నాయని శాస్త్రవేత్తల నమ్మకం. ఎరువు, పూదా, నీలం...అని పూసలకి రంగులువున్నట్లే ఈ

## 35 M. M. హోమ్ సినిమా ప్రొజెక్టర్



కాలక్షేపమునకు ఒక గొప్ప అవకాశము. అసలు సినిమా చూసినంత అనందం పొందగలరు మీ యింటియందే నటకుల, నటీమణుల నటనను మీరు చూడవచ్చును. తెల్లని

స్క్రీన్ పైన రంగులలో గల ఫిలిములను, సాదా ఫిలిములను ఎలెక్ట్రిక్ బల్బు సహాయముతో అసలు సినిమా చూసినంత అనందం పొందవచ్చును. సినిమా హీరో హీరోయినులను, వారి నటనా కౌశలములను, నృత్యములను, హాస్యరసములను, ప్రేమను, సాహసకృత్యములు వగైరాలను చూడవచ్చును.

జర్మన్ మాడల్ రు. 50. డిలక్స్ మాడల్ రు. 40. స్క్రీన్ రు. 6. ఒక్కొక్క ప్రొజెక్టరుతో 40 మీటర్ల ఫిలిం ఉచితంగా పంపెదము. అదనంగా మీటరు ఒకటికి రు. 0-20. ఫిలిం మార్చుకొనవచ్చును. పోస్టేజి అదనము. మీ అర్డరుతో అడ్వాన్సు రు. 10 పంపుచూ, మీ అడ్రసు ఇంగ్లీషులో వ్రాసి పంపండి. మీకు సంతృప్తి వూచి యివ్వబడును.

**GREEN CENTRE**

A-42, Old Mahavir Nagar, New Delhi-18.

ఎమిన్ అమా లకి పేర్లు వున్నాయి. సూర్యనారాయణ గారిని సూర్యం అని పిలిచినట్లు యీ ఎమిన్ అమ్మలపేర్లకి సంక్షిప్తనామాలు వున్నాయి. ఈ పందొమ్మిది ఎమిన్ అమ్మలపేర్లు, వాటి సంక్షిప్త నామాలు పట్టిక 1 లో చూపేను. ఈ పట్టికలో మొదటి పదింటిని ముఖ్యవస్థులు (Essential acids) అంటారు. ఈ ముఖ్యవస్థులు భోజనం ద్వారా మనం శరీరానికి సరఫరాచేస్తే, మిగిలినవాటిని అవసరరీత్యా శరీరం పుత్తతి చేసికొగలదు. ఒక ప్రాణ్యంలో ఈవది ముఖ్యమయిన అమ్మలువుంటే ఆ ప్రాణ్యం పదహారేణం తెలుగునాడు లాంటిదన్నమాట.

ఉదాహరణకి రక్తంలో 'సీరమ్ ఆల్బుమిన్' (Serum albumin) అనే ప్రాణ్యం వుంది. ఈ ప్రాణ్యంలో ఒక బణువు (Molecule) ని పరిశీలిస్తే అది పూసల దండ మాదిరి వుంటుంది. ఈ దండ లోని పూసలు ఎమిన్ అమ్మలు. ఒక్క 'సీరమ్ ఆల్బుమిన్' బణువులో 526 'పూసలు వుంటాయి. కానీ మన దగ్గర 19 రంగుల పూసలే వున్నాయి. కనుక ఒక్కొక్కరంగు పూసలు ఎన్నివున్నాయో తెలిస్తే 'సీరమ్ ఆల్బుమిన్'యొక్క గుట్టు కొంతవరకు తెలుస్తుంది. శాస్త్రవేత్తలు సుదీర్ఘమయిన పరిశోధనలుచేసి 18 రంగుల 'పూసలు' మాత్రమే 'సీరమ్ ఆల్బుమిన్'లో వున్నాయని కనుక్కున్నారు. అంటే 'సీరమ్ ఆల్బుమిన్' అనే ప్రాణ్యం 18 రకాల ఎమిన్ అమ్మలతో చేయబడిందన్నమాట. మనం భోజనంద్వారా పది రకాల ఎమిన్ అమ్మలు మన శరీరానికి సరఫరాచేస్తే, మిగిలిన ఎనిమిదింటిని శరీరం తనలో తయారు చేసికొని యీ పదు నెనిమిది అమ్మలని పునయోగించి 'సీరమ్ ఆల్బుమిన్'ని తయారుచేసి కొంటుంది.

సరదాకి, యీ 'సీరం ఆల్బుమిన్'లో ఏయే ఎమిన్ అమ్మలు ఎన్నేసి వున్నాయో చెబుతాను. 15 గ్లూటామిన్లు, 45 వేలీనులు, 58 లాసినులు, 9 ఆసిసోలాసినులు, 31 ప్రోలినులు, 33 ఫినై లాలినులు, 18 టైరోసినులు 1 ట్రిప్టోఫేను,

22 సీరినులు, 22 త్రియోసినులు, 16 సిస్ టైనులు, 4 సీన్టిమునులు, 6 మెథియోసినులు, 25 ఆర్జినినులు, 16 హిస్టిడినులు, 58 లైసి నులు 46 ఎస్పార్టిక్ అమ్మలు, 80 గ్లూట మిక్ అమ్మలు వున్నాయి. ఇవన్నీ ఒక్క 'సీరమ్ ఆల్బుమిన్' బణువులో వున్నాయి. అంటే 'సీరమ్ ఆల్బుమిన్' అనే ప్రాణ్యము పొడుగాటి పూసలదండలా వుంటుందన్న మాట. ఈ దండలోవున్న 526 ఎమిన్ అమ్మలు పూసలవంటివి అన్నమాట. ఇదేవిధంగా రక్తంలో హిమోగ్లోబిన్ (Hemoglobin) అనే మరొక ప్రాణ్యం వుంది. ఇది కూడ దండలాగే వుంటుంది. ఒక్క బణువు హిమోగ్లోబిన్లో 550 ఎమిన్ అమ్మలు (పూసలు) వున్నాయి.

ఇదేవిధంగా శరీరంలోని ప్రతి భాగం ప్రాణ్యము లనే యిటికలతో కలబడ్డ కట్టడమే! జుత్తు, యీకలు, పొలుసులు, గోళ్లు, డెక్కలు వగయిరానిన్నీ కెరటిన్ (Keratin), ఫైబ్రోయిన్ (Fibroin) అనే ప్రాణ్యములతో కట్టబడ్డాయి. ఎముకలు వగయి రాలు కొల్లాజెన్ (Collagen), ఎలాస్టిన్ (Elastin) అనే ప్రాణ్యములతో నిర్మించబడ్డాయి. హిమోగ్లోబిన్ అనే ప్రాణ్యం వుండబట్టే రక్తానికి ఎరువురంగు వచ్చింది. ఇన్సులిన్ అనే ప్రాణ్యం శరీరంలో తగిన మోతాదులో పుత్తతి కాకపోతే మధుమేహవ్యాధి (Diabetes) వస్తుంది. అప్పుడు ఇన్సులిన్ ఇంజ క్షన్ పుచ్చుకుంటాం. శరీరం ఇన్సులిన్ తయారు చెయ్యలేకపోతే ఇన్సులిన్ పైనుండి సరఫరా చెయ్యాలి. ఈ పైనుండి సరఫరా అన్నది మందు రూపంలోనా? భోజనం రూపంలోనా? అన్న విషయం పరిస్థితిని బట్టి వుంటుంది. అవారం అనేది నోటి ద్వారానే పుచ్చుకోవాలన్న నిబంధన లేదు కదా? ఇదే విధంగా శరీరంలో ఏ ప్రాణ్యం లేకపోయినా చిక్కే! హిమో గ్లోబిన్ అనే ప్రాణ్యం సరిగ్గా తయారవకపోతే రక్త సంబంధమయిన జబ్బులు వస్తాయి.

శరీరంలోని జీవకణాలు ప్రాణ్యములనే యిటికలతో ఎలా నిర్మించబడ్డాయో, అదే విధంగా శాకా

లోని జీవకణాలు కూడ ప్రాణ్యములనే యిటికలతో విర్మించబడ్డాయి. ఉదాహరణకి పాలలో 'లేక్టో ఆల్బుమిన్' (Lacto albumin) అనే ప్రాణ్యం వుంది. సోయా చిక్కుడులో 'గ్లైసినిన్' (Glycinin) అనే ప్రాణ్యం వుంది. గోధుమలలో (Glutenin) అనే ప్రాణ్యం వుంది. ఈ ప్రాణ్యాలతో ఎమిన్ ఆమ్లాలు వున్నాయి. ఈ ఆమ్లాలు శరీరంలోకి వెళ్లి, రూపాంతరాలు చెంది మన పెరుగుదలకి ఆరోగ్యానికి దోహదం చేస్తాయి.

ఇంత హడావిడిచేసి తేల్చినది ఏమిటి? శరీరానికి కావలసిన ఎమిన్ ఆమ్లాలు అన్నీ భోజనం ద్వారా, తగినంత మోతాదులో సరఫరాచేస్తే తినేది శాకాహారమైనా, మాంసాహారమైనా తేడా ఏమీ లేదు. కాని శరీరానికి కావలసిన పది ముఖ్యమయిన ఎమిన్ ఆమ్లాలు శాకాలో సులభంగా దొరకవు. కనుక శాకాహారులు తినేతిండిని తెలివిగా ఎన్నుకుని తినాలి. నాలుగు రుచులూ తినడం వేర్వేరుకొనాలి. అప్పుడే వారికి ఎమిన్ ఆమ్లాన్ని లభ్యమవుతాయి.

ఇప్పుడు శాకాహార మాంసములలో ఏది చవకో చూద్దాం. మాంసం తినాలంటే ఎడ్డు, మేక, గొర్రె పంది, కోడివంటి జంతువులనిపెంచి, చంపి తినాలి. జంతువులని పెంచడానికి గ్రాసం కావాలి. అంటే గడ్డి, జొన్నలు, వులవలు, తవుడు వగయిరాలు. ఇవి ఎక్కడనుండి వస్తాయి? పంట పండించాలి. ఇప్పుడు ఒక ప్రశ్న ఎదురవుతుంది. గ్రాసం పొలంలో పండించి, ఆ పంటని జంతువులకి మేపి, ఆ జంతువులని చంపి తినడం లాభదాయకమా? శేకప్రాణే పొలంలో మనకి కావలసిన పంటలే పండించి, ఆ పంటని మనమే తిని, జంతువుల పంగతి మరచిపోవుట లాభదాయకమా? ఏ పద్ధతికి ఫలోత్పాదకశక్తి (Efficiency) ఎక్కువ? ఈ ప్రశ్నలకి సమాధానం చెప్పాలంటే ఫలోత్పాదక శక్తిని కొలిచే పద్ధతిని నిర్వచించాలి. మన శరీర పోషణకి నిజంగా కావలసినది ఎమిన్ ఆమ్లాలు గనుక యకరానికి ఎమిన్ ఆమ్లాల దిగుబడి ఎంతో లెక్కవేద్దాం. ఉదాహరణకి, యకరం

భూమిమీద బటానీ, చిక్కుడు, సోయాచిక్కుడు వంటి పంటలుచేస్తే సగటున, ఆ పంట దిగుబడిలో 13 పామల ఎమిన్ ఆమ్లాలు లభిస్తాయట. అదే యకరంలో బంగాళాదుంప, కేరట్, కోసుకూర (Cali flower) కేబేజీ, ధాన్యంవంటి పంటలుచేస్తే, ఆ పంట దిగుబడిలో 4.2 పామల ఎమిన్ ఆమ్లాలు వస్తాయిట. అదే ఎకరంలో పసుపులకి రావలసిన గ్రాసం పండించి, ఆ పంటని పసుపులకి మేపి, ఆ పసుపులని చంపి, వాటి మాంసంలో చూస్తే యకరానికి 1.6 పామల ఎమిన్ ఆమ్లాలు మాత్రమే దిగుబడి అవుతాయిట. మనిషి ఒక్కంటికి, రోజుకి 2 అవున్నుల ప్రాణ్యములు కావాలిట. ఉరమరగా, రెండు అవున్నుల ప్రాణ్యములో ఒక అవున్ను ఎమిన్ ఆమ్లాలు వున్నాయనుకుందాం. ఈ లెక్కని ఒక ఎకరం భూమిని సేద్యం చేసి దరివాపు 150 మంది శాకాహారులని పోషించవచ్చు ఒక రోజు పాటు. కాని యిదే యకరాన్ని సేద్యం చేసి 80 మంది మాంసాహారుల కంటే ఎక్కువ మందిని పోషించలేము. (ఈ లెక్కలో శాకాహారులు, మాంసాహారులు, యిరువురూ, నాలుగు రుచులూ తింటారన్న వూహ వుంది.)

భారతదేశంలో భూమి కరువైపోయింది. దొరికిన భూమిని సాధ్యమయినంతవరకు సాగు చేసేస్తున్నాం. జనాభా పెరిగినకొద్దీ, ఆ ప్రజని పోషించడానికి కొత్తకొత్త భూములు లేవు. ఇలా భూమి కరువయిన రోజులలో మనం మాంసాహారం కొరకు తావ్రతయ వడడం వెర్రితనం! శాకాహారం తినే ఆలవాటు మన దేశంలో అనాదిగా వుంది. మాంసం తినవద్దని కాదు వేవనేది! మన మాంసాహారం సాగు భూమి మీద ఆధారపడకుండా సంపాదించగలగాలి! దీనికి రెండు మార్గాలున్నాయి. మన మాంసాహారాన్ని ఏలయినంతవరకు సమృద్ధంనుండి సంపాదించాలి. (బెంగాలీవాళ్ళ తెలివయిన ముటాలు; వాళ్ళ తినే మాంసం అంతా చేవలు. శాకం? అన్నం!) ప్రపంచంలోని అగ్రదేశాలన్నీ (రష్యా, జపాన్, ఆమెరికా,

ఇంగ్లండు...) నముద్రంలోని 'పంట'ని దోచుకుని తింటున్నారు. మనం వద్దాని పడలేదని, ఇందిరా గాంధీని తిడుతూ, మిసమేషాలు లెక్కపెడుతూ పడవారణాల తెలుగువాళ్ళలా కాలక్షేపం చేస్తున్నాం. కేరళ కోస్తాకి మన కోస్తా రెట్టింపు పైగా వుంది; కాని వాళ్ళ చేపలు అమెరికాకి ఎగుమతి చేస్తున్నారు. మనం? ముక్కి, గిల్కి అంటూ పరీలు కొడుతున్నాం.

మనకి కావలసిన ప్రాణ్యాలు సంపాదించడానికి మార్గాలు కొల్లలు కొల్లలుగా వున్నాయి. మచ్చుకి కాగితం గుజ్జావంటి పదార్థాలలో బూజావంటి ప్రాణిని పెంచవచ్చు. ఈ ప్రాణులు వాటి బతుకు కొరకు ప్రాణ్యాలు తయారుచేస్తాయి. ఈ ప్రాణ్యాలని బూజా మండి విడదీస్తే, పొడిగా, రంగు, రుచి, వాసనలేని పిండివంటి పదార్థం వస్తుంది. ఇది పక్కా ప్రాణ్య పదార్థం, ఈ పిండిని వరి, గోధుమ, జొన్నవంటి పిళ్ళలో కలిపితే అని బలవర్ధకం అవుతాయి. బూజా వంటి ఫంగస్ ని చంపడం పాపం కాదా అని అనుమానం వున్న వాళ్ళకి మరొక వుపాయం.

సోయాచిక్కుడు అనే చిక్కుడు ఒకటి వుంది. ఈ చిక్కుడుగింజలలో 46 శాతం ప్రాణ్య పదార్థ ములే! అనలు సోయాచిక్కుడుని శాకాహారుల మాంసం అనవచ్చు. ఒక వడ్డన మేక మాంసంలో వున్న పోషక శక్తిని ఒక వడ్డన సోయాచిక్కుడుతో పోల్చి చూద్దాం.

||రోజుకి కావలసిన అవసరంలో శాతం

ప్రాణ్యములు కేల్చియం ఇనుము

సోయా చిక్కుడు

(3 ఔన్సులు) 49.3% 26% 48.8%

మేక మాంసం

(4 ఔన్సులు) 32.4% 1.67% 15.38%

మూడు అవున్సుల సోయాచిక్కుడు గింజలు తింటే వాటిలో రోజుకి కావలసిన ప్రాణ్యములలో దరిదాపు సగం ప్రాణ్యములు వుంటాయి. నాలుగు అవున్సుల మేక మాంసంలో రోజుకి కావలసిన ప్రాణ్య ములలో మూడో వంతు మాత్రమే వుంటాయి. సోయాచిక్కుడు మేక మాంసంకంటే మంచిదన్న మాట. పుగాకు వంటి బదులు సోయాచిక్కుడు వేస్తే, పుగాకు అమ్మి, ఆ డాలర్లు పెట్టి గోధుమలు కొనుక్కోడానికి బదులు, సోయాచిక్కుడు తిని బలం గాను వుండవచ్చు, అమెరికావారిని దేహి అని అడగ నక్కరనూ లేదు. పుగాకు తాగడం మానుకుంటే ఆరోగ్యం కూడాను.

పట్టిక 1 ఎమీనో ఆమ్లాల పేర్లు.

ఇంగ్లీషు పేరు రసాయనిక సంక్షిప్తం తెలుగులో

1. Phenylalanine	Phe	ఫీనిలాలినీ
2. Leucine	Leu	లూసిన్
3. Isoleucine	Ileu	ఐసోలూసిన్
4. Methionine	Met	మెథియోనిన్
5. Valine	Val	వాలిన్
6. Lysine	Lys	లైసిన్
7. Tryptophan	Try	ట్రైప్టోఫేన్
8. Threonine	Thr	త్రియోనిన్
9. Histidine	His	హిస్టిడిన్
10. Arginine	Arg	ఆర్జినిన్
11. Glycine	Gly	గ్లైసిన్
12. Proline	Pro	ప్రోలిన్
13. Tryrosine	Try	ట్రైరొఫీన్
14. Serine	Ser	సీరిన్
15. Cystine	Cys	సిస్టోనిన్
16. Cysteine	Cysh	సిస్టిన్
17. Aspartic Acid	Asp	ఎస్పార్టిక్ ఏసిడ్
18. Glutamic Acid	Glu	గ్లూటామిక్ ఏసిడ్
19. Alanine	Ala	అలనీన్

# ‘కళాప్రపూర్ణ బిరుద ప్రధానోత్సవము’

[ఆంధ్ర) విశ్వకళాపరిషత్తు నలువది యాఱవ వట్టప్రధాన సభలో ‘కళాప్రపూర్ణ’ బిరుదు ఇచ్చిన సందర్భంలో శ్రీ నిడుదవోలు వేంకటరావుగారిని గురించి గత సెప్టెంబరు నెల 29 వ పరిషదధ్యక్షుల సమక్షమున శ్రీ పి. జగదీశ్వరరావుగారు చేసిన ప్రఖ్యాత ప్రసంగ పాఠము: —సంపాదకుడు.]

అధ్యక్ష మహోదయా!

ఆంధ్రనాటక కాలమున ఆంధ్రభాషా సాహిత్యముల కనితర సాధారణమగు సేవ గావించినవారును, జంగమ విజ్ఞాన సర్వస్వ పరిశోధన పరమేశ్వరాధ్యనేక బిరుద విభాజితులును అగు శ్రీ నిడుదవోలు వేంకటరావుగారిని భవదాజ్ఞానుసారముగ ఈ స్నాతక పరిషత్తు ఖమున పరివరము గావించుచున్నాను.

శ్రీ వేంకటరావుగారు 1904 వ సంవత్సరమున విజయనగరమందు విద్యత్కృటుంబమున జన్మించిరి. విజయనగర మహారాజ కళాశాలయందే పట్టభద్రులైరి. కొంతకాలము తరువాత మదరాసు విశ్వవిద్యాలయమున ఎమ్. ఏ. పట్టముతోపాటు, స్వర్ణవతక బహుకృతినిగూడ నందిరి. తొలుదొల్త పేరు చేపట్టిన యుద్యోగము ధన విషయమున చిన్నదయ్యుఁ బరిశోధన విషయమున జిరస్మరణీయమై, ఆంధ్రక్షైవ వాఙ్మయ విచారణాత్మక బహువిధ వ్యాసరచనా వ్యాసంగమునకుఁ గారణమైవది. కవిత్రయోగములందీ పండిత ప్రకాండులకు గల యద్భుత శక్తికి శ్రీ సూర్యరాయాంధ్ర నిఘంటు కార్యాలయమున పేరు గావించిన కృషి కొంత కారణ మనవచ్చును.

శ్రీ వేంకటరావుగారు ఏకసంధాగ్రాహి. ఆంధ్ర వాఙ్మయమున పేరు చదువని గ్రంథము లేదు; చదివి మరచిన ప్రయోగ విశేషమును లేదు. ఛాయా గ్రహణయంత్ర నన్నిభిమగు పీఠి మనఃఫలకముపై ముద్రితమైన సారస్వతాంశమునకు షట్టిలేదు. అసాధారణమగు నీ మేధాసంపత్తిని దిలకించియు సపూర్వ



స్నాతకోత్సవపు దుస్తులలో, ఇటీవలే ‘కళా ప్రపూర్ణ’ బిరుదము పొందిన విద్యారత్న శ్రీ నిడుదవోలు వేంకటరావుగార్లు

మగు పీఠి సాహితీపరిజ్ఞానము మహలక్ష్మించియు, ననున్త విద్యల్లోకమును పేరిని ‘జంగమ విజ్ఞాన సర్వస్వ’ బిరుదమున బహుకరించినది.

శ్రీ వేంకటరావుగారాంధ్రభాషాయొషకు గావించిన సేవ అపారము; అనితర సాధారణము. ఆంధ్రమున పేరు రచించిన గద్య పద్య గ్రంథము లనేకములు

గలవు. అందు తెలుగుకవుల చరిత్ర, దక్షిణదేశీ యాంధ్ర వాఙ్మయము, వచన వాఙ్మయము, ఉదాహరణ వాఙ్మయ చరిత్ర మున్నగు గ్రంథములు. ఈ విమర్శ కాగ్రణికి సర్వాంధ్రజనతాజేగీయమానముగు మహాకీర్తి నార్జించినవి. వివిధ సారవృత్త పత్రికలయందు వీరు ప్రకటించిన వ్యాసములును, పెక్కు గ్రంథములకు వీరు రచించిన విమర్శనాత్మకములగు పీఠికలును, లెక్కకు మిక్కిలిగా నున్నవి. వీరు రచించిన కర్ణాటాంధ్రముల పరస్పర ప్రభావము, విజయనగర సంస్థాన సాహిత్య సోషణము, అను గ్రంథములకు ఆంధ్రప్రదేశ సాహిత్య అకాడమీ వారి బహుమతులు

లభించినవి; ఆంధ్ర వచన వాఙ్మయమునకు తెలుగు భాషా పరిమితివారి బహుమతి లభించినది.

శ్రీ వేంకటరావుగారు తేనెల విమర్శకులే కాదు; కవులు కూడ. వీరి శాస్త్రనిర్మాణ తౌళమున కుదాహరణముగ మించునట్టి యను శాస్త్రమును గైకొనవచ్చును. వీరు గావించిన వాఙ్మయ పేన కలరి కొందరు మునిషిపుంగవులు, వీరికి నువర్ణ ఘంటా కంకణమును బహూకరించిరి.

వినంవిధ గుణ గణ విశిష్టము, నిరంతర సాహితీసేవా పరాయణులును అగు శ్రీ వేంకటరావు గారికి 'కళాప్రవూర్ణ' అను దాక్టరు తిరుదముసు ప్రసాదింప విశ్వకళాపరిషదధ్యక్షుల నభ్యర్థించుచున్నాను.



# యోగోపక్రమము

## శ్రీ కొండూరు వీరరాఘవాచార్యులు

అస్తికు లనబడు వారెల్లగు శరీరమున కంటెను, ఇంద్రియముల కంటెను, ప్రాణముల కంటెను, మనోబుద్ధి చిత్తాహంకారముల కంటెను వేసిన జీవాత్మ ఒకటి కలదని వమ్ముచున్నారు. ఈ జీవుడు శాశ్వతుడు, అనందమయుడు, జ్ఞానస్వరూపుడు. అనగా ఆత్ముడు సచ్చిదానంద స్వరూపుడని సారాంశము<sup>1</sup>. ఇట్టి శాశ్వతాత్మ సంగీకరింపక, శరీరముతో బాటె చైతన్యము పుట్టుచున్నదనియు, మరణముతో ఆ చైతన్య శక్తియు నశించుచున్నదనియు తలంచు వారు నాస్తికు లనబడు చున్నారు. దేహ సంఘాత వ్యతిరిక్తమయి, అన్యతము, జడము, దుఃఖమే రూపముగా గలిగిన దేహమునకంటె విలక్షణమయిన సచ్చిదానంద రూపాత్మమ లేదను చున్నందున, వారిని నాస్తికులని లోకమనుచున్నది. మొదటివారు, అట్టి ఆత్మ ఉన్నదను చున్నందున అస్తికులుగా లెక్కింప బడివారు 'అస్తి' అనగా ఉన్నదనియు, 'నాస్తి' అనగా లేదనియు అర్థము కదా!

'జడముమండి పుట్టు చైతన్యమనియును  
జడము వేఱు, జ్ఞానశక్తి వేఱు,  
అనియు రెండుమతము లెరు నీలోకాన!  
విశ్వపాతచరిత్ర, వినర, మిత్ర!'

—మిత్ర పంచశతి.

ఆత్మను, దాని శాశ్వతస్వభావమును అంగీకరింపగనే, ఆ ఆత్మకు సదగ్గతిని, దుర్గతిని గూర్చు కర్మ (పిదాంతము) ము సంగీకరింపక తప్పదు. జీవుల దురుమ నుకృత దుష్కృత (మంచి, చెడు) రూపములైన కర్మల నొనర్చు చుండురు. గీతాకారుడు చెప్పినట్లు, ఏ ప్రాణిగాని క్షణకాలమేని కర్మచేరు

కుండ మనజాలదు. (సహి కశ్చిత్ క్షణమపి జాతు తిష్ఠ త్యకర్మకృత్) వారి వారి సంస్కారములకు దగినట్లు, సర్వజీవకోటియు ఆయా కర్మముల నాచరించుచునే యుండును. ఇందు సత్కర్మల నొనర్చిన జీవులు సత్ఫలితములను, దుష్కర్మములను చేసిన జీవులు దుష్ఫలితములను బొందుచుండుట ప్రకృతి విహితమైన నియమము. కుంకుడుచెట్టు నాటినవాడు కుంకుడు కాయలను, మామిడిచెట్టు పెట్టినవాడు మామిడిపండ్లను పొందుట మన అమభవముతో చూచునేయున్నాము పరోపకారాది సత్కార్యము లొనర్చువానిని సత్ఫలముడనియు పరహింసా చౌర్య వ్యభిచారాదులు చేయువానిని దుర్జనుడనియు సమట మనమెరింగినదే కదా!

జీవుడు ఆయాకర్మముల నొనర్చుటకు అతనికి కొన్ని సాధనములు కావలసియున్నవి. సాధములేవిది యేవనిగాని పాధింపబడకుండుట లోకసహజము. పేద్యము చేయవలయునన్న, నాగలి, కాడి, కొడవలి, బండి—మున్నగు సాధనములు వలయును. అట్లే శిల్పాది కార్యములు నిర్వహింపవలయునన్నచో, శిల, సుత్రై, పట్టెడ, కుంపటి—మున్నగు పనిముట్లు కావలయును. అట్లే జీవునికిగూడ మంచిదిగానిందు, చెడ్డదిగానిందు— ఏ పనిని చేయుటకైనను, తగిన సాధనములు వలసియున్నవి. సాధనములను కరణములని

1. ఆత్మ స్వరూపమును గూర్చిన విశేషములు, నా ఆత్మదర్శనముతో విస్తరముగా వర్ణింపబడినవి, చూడవచ్చును. పునరుక్తమగునవి యిక్కడ వ్రాయలేదు.

గూడ మనము పిలుచు చుండుము. జీవునికి మొదటి పాదము లోపలిదైన మనస్సు. ప్రతివ్యక్తియు తన జీవన్ముతో సంకల్ప వికల్పములను చేసికొనిగాని, ఆయాకోరికలను కోరుకొనిగాని వివిధ కై నను వూను కొనడు. కనుక మనస్సును నది జీవునికొక లోపలి పాదము. కావుననే దీనిని అంతఃకరణముని పేర్కొను చున్నారు.

తన మనస్సులో తలచిన తలపులను బయటి వారికి తెలియజేయుటకు వాక్కు రెండవపాదము. ప్రతివాడును తన ఊహలను, ఉద్దేశ్యములను మాటల తోనే వ్యక్తము చేయునుగదా! నరుడు తన తలపులను ఆచరణలో పెట్టవలయునన్నచో, కరచరణాద్య పయవములతో గూడిన శరీరముతో పనిచేయవలసి యున్నది. ఈ శరీరములో—చేవి, చర్మము, కన్ను, నాల్క, ముక్కు—అను జ్ఞానేంద్రియ వంచకమున్నది. వీని ద్వారా వెలుపలనున్న శబ్ద, వృద్ధ, రూపరస, గంధములు మనము గ్రహించుచున్నాము. వాక్కు, పాణి (చేయి) పాదము, పాయువు, ఉపస్తంభ—అనునవి కర్మేంద్రియములు. ఇవి చేయుచున్న కర్మ లేవో కూడ మన మెరుగుదుము. ఈ దేంద్రియములే కాక, మొదటి పాదముని చెప్పికొన్న అంతఃకరణము అంతరింద్రియము. జీవునికి కర్మ పాదములైన ఈ మనోవాక్కాయములనే త్రికరణములని మనము పలుకుచున్నాము. జీవుడనువాడు, సత్కార్యము లొనర్చి నదగ్గరిని బడయుటకు గాని, దుష్కార్యముల వొనర్చి దుర్గతి (అధోగతి)ని బడయుటకుగాని, ఈ మనోవాక్కాయములు పరమ పాదములన్న వూట.

జీవుడు, అజ్ఞానము (మాయ)చే బద్ధుడై మోహోంధుడై పుణ్య పాప రూప కర్మముల వొనర్చుచు తత్ఫలితముగ సంసార చక్రమున పరిభ్రమించుచు నానాయోములందు పుట్టుచు, చచ్చుచు సుఖ దుఃఖములను గుడుచుచున్నాడు. జీవితమున దుఃఖముతో బాటు సుఖము గూడ అమభినిపించుచున్నను, ఆ సుఖము శాశ్వతమైనదియు, దుఃఖ స్వర్గ లేనిదియు కాదని తత్వశాస్త్రమును, మహనీయుల అనుభవమును

చాటుచున్నవి. ఇది నిజమే. ప్రకృతి సంపర్కమున గలిగిన సుఖము శాశ్వతమును, దుఃఖ దూరమును అగుటకు వీలులేదు. ఆ సుఖము కాలాంతరమునవో, అవస్థాంతరమునవో మరల దుఃఖదాయకమగుచున్నది. ఇట్టి స్థితిలో నిరతిశయ సుఖము, శాశ్వతానందము, ప్రకృతి స్వబంధము లేని నిర్వికార నిర్వృత్తి జీవునకు కావలసియున్నది. అట్టి నిరతిశయానందము కోసమే జీవుని తపన. అందుకే ఆతని ప్రయత్నము. ఇట్టి పరమానంద ప్రాప్తి కలుగుటకు, ఆతని జీవత్వము నివర్తించి, ఈశ్వరత్వము రావలసియున్నది. బ్రహ్మత్వము సిద్ధింపవలసియున్నది. కావున ఇప్పట్లున జీవేశ్వర స్వరూపములను సంగ్రహముగనైనను తెలిసికొనవలయును.

## జీవుడు

జీవుడుకాని, ఈశ్వరుడుకాని అభింధ బ్రహ్మ పదార్థములోని వారేకాని, తద్విన్నులుకారు. అయినను, వారు స్వీకరించిన ఉపాధులనుబట్టి భేదము తోచుచున్నది. బింబమును ప్రతిఫలింప చేసికొనుటకు తగిన అద్దము మొదలగు వానిని ఉపాధి అని పిలుచుచుందురు. అద్దముయొక్క రంగులనుబట్టి ఆయా ప్రతిబింబముగూడ ఆయా రంగులు గలదిగానే తోచుచుండును. అట్లే నిర్మలముగు వద్దమున ప్రతిఫలించిన బింబము నిర్మలముగాను, మలిన దర్పణమున ప్రతిఫలించినది మలినముగా నుండుట సహజము. జీవుడనువాడు అవిద్యోపాధియందలి బ్రహ్మప్రతిబింబము. అవిద్యయనగా మలిన సత్ప్రసాదవమైన ఉపాధి. ఈ అవిద్యోపాధి బ్రహ్మముయొక్క సచ్చిదానందాది దివ్య లక్షణములను కప్పివేసి, తనయొక్క వికారములను గుణములను ఆతనికొడగూర్చు చున్నది. అందుచే నా బ్రహ్మము కించిజ్ఞాత్యము, మున్నగు వల్చగుణములు గలవాడయి జీవుడగుచున్నాడు. అన్యథా, ఆ ఉపాధియే తన స్వరూపమునకొని, మాయా (అజ్ఞాన) మోహితుడై అహంకార మమకారములకు పశిభూతుడై నానావిధ కర్మముల వొనర్చుచు, వాని ఫలములను గుడుచుటకై చావు పుట్టుకలనందుచుండును. ఎంత



వరకు జీవునకు స్వస్వరూప జ్ఞానము కలుగదో— అనగా ఉపాధి తాను కాననియు, తాను కేవల సచ్చిదానంద స్వరూపుడనను జ్ఞానము ఉదయింపదో, అంత తమక ఆతడు కర్మపాశబద్ధుడై సంసారమున తిరుగాడక తప్పదు. జీవునకు తాను, ప్రకృతి అవ్యయగు మపాధికంఠెను భిన్నుడగు సచ్చిదాత్ముడను జ్ఞానము కలిగినచో, ఆతడు జీవత్వము నెడబాసి బ్రహ్మత్వమును భజించును. అంతదముక క్లేశకర్మ విపాకశయముల కాతడు వశుడై యుండవలసినదే.

## ఈ శ్య రు డు

ఆ అఖండ బ్రహ్మమే మాయోపాధియందు ప్రతిబింబించి ఈశ్వరుడని పిలువబడుచున్నది. మాయోపాధి శుద్ధసత్యము ప్రధానముగా గలది. ఆ యుపాధి విరల్లమైనందున, ఈశ్వరునియొక్క సర్వజ్ఞత్వము, సర్వేశ్వరత్వము, సర్వశక్తిమత్త్వము, సర్వాంతర్యామిత్వము మున్నగు దివ్యగుణములను మరుగు పరచదు. కమకనే ఈశ్వరుడు మాయను వశీకరించుకొని, దానిని ఆడించగలడు. అవిద్య యనునది మలినసత్యము ప్రధానముగా గలదైనందున, బ్రహ్మమునకు తన గుణ వికారముల నాపాదించి జీవ ధర్మములను పట్టునరచి, వానిని వశ మొనర్చుకొని, చిత్రవిచిత్ర రీతుల నాడించుచు, నేడ్చించుచు నుండును. ఇప్పట్లున వతంజలి చెప్పిన ఈశ్వర లక్షణములు స్మరింప దగినవై యున్నవి.

‘క్లేశ, కర్మ, విపాకశయై రపరామృషః

పురుష నిశేష ఈశ్వరః’.

క్లేశములు, కర్మములు, విపాకము, ఆశయము— అను నాల్గింటి వేతను తాకబడనివాడే ఈశ్వరుడు. క్లేశాదులు నాలుగును జీవులను బంధించునే గాని, ఈశ్వరుని కట్టివేయ లేవు. అందుకే ఈశ్వరుడు మాయను వశపరచుకొని ఆడించగలడనియు, మాయ జీవుని వశపరచుకొని యేడ్చించుననియు చెప్పకొన్నాము. క్లేశాదుల స్వరూప విదిః—

క్లేశము లనునవి అవిద్య, అస్మిత, రాగము, ద్వేషము, అభినివేశము — అని అయిదు విధముల

నుండును. అది లేని దానియందు, అది యునెడు బుద్ధియే అవిద్య. (అతస్మిన్, తద్బుద్ధిః) అనిత్యము లైన ఘటవటాదులను నిత్యములుగాను, అశుచియైన దేహాదులను శుచియైనవిగాను, దుఃఖ రూపములైన ప్రకృందనాదులను సుఖములుగాను, అనాత్మయైన దేహాదులను ఆత్మగాను తలంచు బుద్ధియే అవిద్య యని తెలియవలయును. ఈ అవిద్య మండియే తక్కిన అస్మితాదులు పులు చున్నవి. ఇట్టి అజ్ఞానము వలననే బుద్ధి తత్వమును, ఆత్మ తత్వమును ఒక్కటే యని మానవుడు పారబడచున్నాడు. అనేకులు అంతఃకరణము, లేదా మనస్సు కంటెను భిన్నమైన ఆత్మ యున్నదని గుర్తించ లేకుండుటయే అస్మిత అనెడి క్లేశము. అనగా దృగ్రూపమైన ఆత్మననుచు ద్రష్ట, దర్శనశక్తిబుద్ధి. ఆ దృగ్దర్శన శక్తు లొక్కటియే యని తలంచుటచేత జీవితము పెడదారిని బట్టును. అని వేరనెడి పరిజ్ఞానమువలన తత్వ మార్గములో జీవితము కొనపాగును. కావుననే, ఇట్టి అస్మిత జీవులనే గాని, ఈశ్వరుని బంధించ జాలకున్నది. అతడు శర్వ జ్ఞాడు కదా!

ఇట్టి అస్మితవలన రాగద్వేషము లేర్పడు చున్నవి. అంతఃకరణమును తాననుకొని, దేహమునం దహంకారమును, తద్విప్లములందు మమకారమును కలిగించుకొనుటవలననే, ప్రియములపై అనురాగము, ఆప్రియములపై ద్వేషమును కలుగుచున్నవి. రాగ ద్వేషములవలన జీవనమే తబ్బిబ్బయి జీవుని కలగుండు పెట్టుచుండుట ఎవరెరుగిని విషయము. ఒకనొక సాత్విక హృదయుడు, వీనికి దూరుడై లోకపుటల జడులకు లోబడకుండుట మనము చూచునే యున్నాము.

ఈ రాగద్వేషములవలన అభినివేశమును క్లేశము పాడముచున్నది. అభినివేశమనగా మరణ భయమని యోగ పరిభాషలో నర్థము. తప్ప డితః పూర్వమనేక జన్మములెత్తి మరణమునకు లోనయి యున్నాడు. ఆ మృతి సంస్కారము లాశాచి చిత్తమున వాననారూపమున భవవడీయున్నవి. కావున వండితులకు గూడ మరణ మన్న భయము కలుగుచున్నది. ఈ అవిద్యాది వంచ

కము సంసార కారణములై జీవులను క్లേശపరుచుచున్నందున వీనిని క్లేశములని పేర్కొన్నారు.

ఈ క్లేశముల వలననే జీవులు, కర్మలయందు ప్రవృత్తులగుచున్నారు. శరీర సుఖముల నాశించి, రాగద్వేషములకు వశులై విపాత విషిద్ధ రూపములును, విత్యనైమిత్తిక కామ్యాకారములును అగు నానావిధ కర్మలను చేయుచున్నారు. ఆ కర్మలవలన జాత్యాయుర్యోగ రూపమైన విపాకము అనగా కర్మ పరిపాకము కర్మానుభవము కలుగుచున్నది. జీవులు తామొనర్చిన పుణ్య, పాప, మిశ్రరూపకర్మలవల్లనే దేవ, మనుష్య, తిర్యక్, ప్రివరాది రూపముల జన్మములెత్తి సుఖ దుఃఖముల ననుభవించుచున్నారు. ఆయా జీవులు ఆయా జన్మములందు పొందెడి సకల ఫలితములకును వారి వారి పూర్వ జన్మములలోని సుకృత దుష్కృత కర్మములే కారణములమట ఇక్కడ రహస్యము. ఈ విధముగా ధర్మాధర్మ రూపములైన కర్మలచేసిన పిమ్మట, వాని సంస్కారములు చిత్తమున వాననా రూపముగా నాటుకొని యుండును. ఆ సంస్కారములనే సూత్రము ఆశయ శబ్దముచేత పేర్కొన్నది. వివాద వివరించిన పంచక్లేశములు, పుణ్య, పాప, మిశ్ర రూప కర్మలు, వాని ఫలితములైన జాత్యాయుర్యోగములు, ఆ కర్మలయు విపాకములయు సంస్కారములు ఈశ్వరునికి లేకమాత్రమైన మండవు. ఈ యంశములను గీతలో భగవానుడిట్లు వాక్చుప్పినాడు.

(1) 'జన్మ కర్మ చ మే దివ్యం.

(3) 'స మాం కర్మాణి వింశంతి, న మే కర్మఫలే స్పృహః.'

(2) 'ప్రకృతిం స్వా మధిష్ఠాయ సంభవామ్యాత్మ మా యయా.'

నా జన్మకర్మలు దివ్యములు. అనగా మాయను గలిచినట్టివని భావము. నేను నా మాయాశక్తి ప్రభావమున, మహదాది రూప ప్రకృతి పరిష్కరించి జన్మించుచుండును. ఈశ్వరుడు పశీకృత మాయు డగుటలోని రహస్య మిదియే. నాకు కర్మఫలముల వివాద కోరిక

లేదు. అందుచేత నన్నా కర్మలు బంధించవు. బంధించుటే కాదు, వాని పుర్వయే నాకు తగులదు.

ఈ విచారణవలన, క్లేశ కర్మ విపాకాయము లీశ్వరుని బంధించవనియు. జీవులకే అవి బంధకారకము లనియు తెలిసినది. వినందిధ లక్షణములు గల జీవునికి ప్రకృతి (ఉపాధి) కంటెను తాను వేరను జ్ఞానము కలుగవలసియున్నది. ఆ జ్ఞానము కలిగినవాడు, ఆత డీశ్వర లక్షణ లక్షితు డగుటకు యత్నించును. జీవునికి క్లేశాదుల పరిహారము జరిగి, ఈశ్వరత్వ ప్రాప్తి లేవా, ప్రకృతి సంగ రహితమైన కైవల్యము చిక్కుటకే యోగామార్గము.

ఇంత దమక ఆతడు శరీరపాధితో తాదాత్మ్యము నందియున్నాడు. మూల దేహమే తానను కాని కొంతకాలమును, సూక్ష్మదేహమే తానని కొంత కాలమును కారణ దేహమే తానని కొంత కాలమును భ్రాంతిలో చిక్కుకుని యున్నాడు. ఆ భ్రాంతి పోవుటకు, తొలుత మనము చెప్పికొన్ని అతని త్రికరణములను (శరీరము, వాక్కు, అంతఃకరణము) పరిశుద్ధ మొనర్చుకొనవలయును. ముందు తన శరీరమును, అవల వాక్కును, పిమ్మట చిత్తమును మాలిన్య రహితములు చేసికొన్నగాని, వానికి సత్యాత్మ సాక్షాత్కారము కాదు. ఆత్మ సాక్షాత్కారము దుఃఖ నివృత్తికి కారణము. 'తరతి శోక మాత్మనితః.'

సాధనములు బలిష్ఠములును, పరిశుద్ధములును కానిచో సాధ్యమెన్నటికిని సాధింపబడదు. వానినట్లు బలిష్ఠములను సఃశుద్ధములకు ఒనర్చు దివ్యసాధనము రాజయోగమే. ఏతదభ్యాసముచేత జీవుడు దివ్యగుణ విలసితుడు, సత్సాధనసంపన్నుడు కాగలడని సామ సోమ సువిదితము కాగలదు.

వ్యాపారంభమున, అస్తిక వాస్తిక ప్రశంస చేయబడినది. ఇంతవరకును అస్తికులకు యోగమెట్లున యోగపడునో అనుసంశము మాత్రమే సంగ్రహముగా వివరింప నైనది. కాని, ఆత్మమనునది, లేదనియు, అది కేవలము చైతన్య మాత్రమే అనియు, ఆ చైతన్యముకూడ శరీరము మరణింపుటతోడనే సళించు

ననియు నమ్మెడి నాస్తికులకు యోగమువలన కలిగెడి లాభమేమని ప్రశ్న రావచ్చును. అందుకు యోగము చెప్ప సమాధానమిది.

నాస్తికులు, జన్మాంతరమును పొందెడి శాశ్వతాత్మ లేదనుచున్నారేగాని, ఈ జన్మమునందలి మానవ జీవితమును నాస్తి అనుటలేదు. మానవుడీ జన్మములో సుఖములను అనుభవించవలయుననియు, కొత్త కొత్త విజ్ఞాన విశేషములను గనిపెట్టి సృష్టికి ప్రతిస్పృహ చేయవలయుననియు, తన్మూలమున బతుకు బాటను నిష్కంటకము చేసికొనవలయుననియు తలంచుచునే యున్నారు. అందుకుకూడ 'మానవున కున్న దేహసంపద, బుద్ధివైభవము, వాక్పటనము, ఇంద్రియముల సామర్థ్యము పెంపొందవలసి యున్నది కదా. నరుని శరీరేంద్రియములను, ప్రాణశక్తిని, బుద్ధి సామర్థ్యమును ఇతోధిక బలనంపవలయులు చేయుట కును, వానికి అపార్థివమైన దివ్యత్వమునందించుటకును యోగము పరమ సాధనమే. పుట్టితల

మాత్ర పరిచ్ఛిన్నుడైన మానవుడు, అపార్థివ దివ్య పరిణామమును చెందుటకును, తన మనశ్శక్తిచే అతీతవ్యస్త సమస్త శక్తులను పిడికిట బట్టుటకును ఏల ప్రయత్నింపరాదు? అట్టి సత్ప్రయత్నమే ఈ యోగాభ్యాసము. ప్రాచీన యోగ పరిభాషలో నుడువ వలయునన్న, మరణధర్మియగు మనుష్యుడు, అప్పు తత్వములోని కేగుటకును, అనద్రూపుడగు నరుడు, సత్ప్రపంచమున విహరించుటకును, అజ్ఞానాంధకార నిమగ్నుడైన జీవి జ్యోతిర్లోకములలో క్రీడించుటకును, అట్లు క్రీడించి అపైలక్ష్యర్య సంపత్తిని కొల్ల గొట్టుటకును, అనగా అణిమాద్యష్ట విభూతులను అచ్చనగండ్లుగా చేసికొని, అటలాడుచు పురుషోత్తము డగుటకును ఈ యోగాభ్యాసము దారి చూపుచున్నది. కనుక అస్తికులకే గాక, మానవశక్తియందు విశ్వాసము గల నాస్తికులకును ఈ రాజయోగ ముగ్ధ మోతమ సాధనమే. నర్వసిద్ధి ప్రదాయకమే.

'నాస్తి సాంఖ్య సమం జ్ఞానం,  
నాస్తి యోగ సమం బలం.'



# పండితరాయల అక్షరతలు

డా. మహీధర నళినీమోహన్

బ్రహ్మదేవుడు

పెరటి దొడ్లో బొగడ చెట్టుకి కట్టిన ఉయ్యాలా మంచంమీద కూర్చుని ఉన్నాడు పండితరాయలు. ఉదయంనుంచీ లవంగి తనతో మాట్లాడడం లేదు. ఏదో అలక. తాను ఎంత సముదాయించబోయినా ఆమె కోసం తగ్గలేదు.

‘మీకు మీ కవితాకన్య అంటేనే ఎక్కువ ముద్దు నాకన్నా’ అదే ఆమె ఆఖరుమాట ఆనాడు.

అది మాఘ పూర్ణిమ.

మునిమాపు వేళ.

చల్లని గాలి తెరలు తెరలుగా వీస్తోంది, సన్నజాజల పరిమళాలను మిళియింది. ప్రకృతి అంతా బహు ఆహ్లాదకరంగా ఉంది. జాజి మొగ్గులు సుతారంగా తెంపుతూన్న లవంగి జగన్నాథునివైపు సోగకళ్లతో చూచింది. ఆ కళ్లల్లో కోపవ్యాయలు లేవు. రాబోతున్న చిరునవ్వును అణచి పెట్టుకుంటున్నట్లు పెదవులు బిగించుకుంది.

పండితరాయల గుండె పులకరించింది.

చంద్రోదయం కాబోతోంది.

‘రావయ్యా చందమామా! రా. మవ్వువస్తే కాని మిగిలిన ఆ కాస్త బెట్టుసరీ నడలదు.’ అనుకున్నాడు.

అంతలో ఏదో మించుకు పోయినట్లు ఓ కారు మబ్బు హడావిడిగా పరుగెత్తుకువచ్చి చంద్రుణ్ణి మూసేసింది.

పండితరాయలకి ఒళ్లు మండింది.

వెన్నెల తాగితేగాని దాహంతీరని చకోరవకులు చంద్రుని రాకకోసం తూర్పు దిశగా వెయ్యి కళ్లతో ఎదురు చూస్తున్నాయి.

కొలనిలోని కలువ కన్నెలు ప్రియాగమనం కోసం మొహాలు ఇంతంత చేసుకుని చూస్తున్నాయి. మన్మధుడునారి సారించి, విల్లు ఎక్కువెడుతున్నాడు. మానవతులలో బెట్టుసరీ నడబుతోంది. ప్రియులు చేసిన తప్పిదాలను క్షమించడానికి సిద్ధపడుతున్నారు.

ఇటువంటి మధురాతి మధురమైన క్షణంలో చంద్రుణ్ణి చుట్టూలతో కప్పేసి రసభంగం చేస్తావు టయ్యా? బ్రహ్మదేవుడా! నీకు మతిపోయిందా?

శార్దూల విక్రీడితం

తృష్ణలోల విరోచనే కలయతి

ప్రపాచీ చకోర్తి గణే

మానం ముంచతి కించకైరవకులే

కామే ధమర్తుస్వతి

మానే మానవతీ జనన్య నవది

ప్రస్థాతు కామేధునా

రాతః! కిన్ను విధౌ విధాతుముచితో

ధారా ధరాడంబరః?

ఉత్పలమాల

తూరుపుగా చకోరములు దున్నుహ

దాహముతోడ జౌడగా

కైరవ మండలంబులు మొగంబులు

వివృగ, కౌశలంబునన్

మారుడు నారిమీటూ తమ నాథుల

తప్పల సైచి చెంత శో

య్యారులు సేర- నేడు తగునా  
వలువా! శశి గప్ప మబ్బుల్న?

\* \* \*

## ఏనుగు

ఓ ఏనుగు! ఈ తుమ్మెదలు దానార్డులై  
(మదజలం తాగాలని) నీ దగ్గరకు వస్తే వాటి ఘోర  
విసుక్కురి చెవిచేటలు దూరంగా తరిమివేస్తున్నావా?  
ఏమి మదాంధ్యం నీకు! ఆ తుమ్మెదలు వచ్చి వాలితే  
నీ గండతలములకే శోభ అని ఎరగకుండా ఉన్నావు.  
నువ్వు రానివ్వకపోతే వాటికి లోటు అనుకుంటున్నావా?  
వికసించిన తామరలు నరస్సుల నిండా ఉండనే  
ఉన్నాయి. అక్కడికి వెళ్లి హాయిగా తేనె తాగుతాయిలే,  
మరేవీ మించిపోలేదు.

ఓ రాజా! విద్వాంసులు దానార్డులై నీ దగ్గర  
రకు వస్తూంటే వాళ్లని విదలించి పాడేస్తున్నావా?  
ఏమి గర్వం నీకు! అటువంటి మహాపండితులు నీ దగ్గర  
ఉన్నారంటే అది నీకే గౌరవప్రదమైనదన్న సంగతి  
తెలియకుండా ఉన్నావు. నువ్వు ఆదరించకపోతే లోకం  
గొడ్డుపోయిందా? వీరిని నెత్తిమీద పెట్టుకునే  
రసికావతంసులు లోకంలో లేకపోలేదు.

## వసంత తిలక

దానార్ధినో మధుకరాయది కర్ణతాల్మై  
ర్దూరీకృతాః కరివరేణ మదాంధ బుద్ధ్యా  
తస్యైవగండ తల మండన హాని రేషా  
భృంగాః పునర్వికచ పద్మవనే చరంతి.

## ఉత్పలమాల

దానముగోరి భృంగములు దగ్గర జేర  
మదాంధ బుద్ధిచే  
ఏనుగు దానినెల్ల విదలించెనేనీ!  
చెవిచే లూపి-అ  
ద్వాన కొరంత గల్గు మదదంతి  
మనోజ్ఞ కపోత శోభకే  
గాని, వ్యిరేఫముల్ వికచ కంజవనిన్  
వివారింపు క్రమ్మరన్.

\* \* \*

## పద్మం

ఇదే విధంగా పద్మాన్ని నిందిస్తున్నాడు.

ఓ పద్మమా! తుమ్మెద నీ దగ్గరకువస్తే  
నీ పుట్టి ఏదో మునిగిపోయినట్లు రేకులు ముడిచేసు  
కుని లోపలికి వెళ్లనివ్వవా? దానివల్ల తుమ్మెద కేం  
లోటూ? అవతలి విరియబూచిన తీయ్యనామిడి  
తోపులు లేవా?

## అనఃస్పృహ

దళాని ముకుళీ కృత్య  
ప్రవేశం నదవాసి చేత్  
పద్మ! భృంగస్య కాహనిః  
పుల్లే చూతవనే స్థితే?

## ఆటవెలది

తమ్మి! మొగము ముడిచి దారిసీయ కపోతి!  
వలికులాధి నాధుడరుగు దేర  
దాన తేటికేమి హాని వాటిల్లునె  
విరియబూచి చూత తరువులుండ?

\* \* \*

## మేఘం

ఎండలు పేల్చేస్తున్నాయి. ఆ ఏడు వర్షాలు  
బాగా ఆలస్యమయ్యాయి. ఎదురుచూడగా చూడగా  
అఖరికి ఆకాశంలో మబ్బు కనిపించింది. అందరి  
మొగాలూ వికసించాయి. కాని ఏం లాభం? పట్టుమని  
పది చినుకులైనా పడలేదు. మబ్బులు చల్లగా జారు  
కున్నాయి.

నెరియలు వడ్డ చెట్ల బోదెలైనా నిండలేదు.  
శుష్కించిపోయిన చాతక శిశువు గొంతు కూడా తడవ  
లేదు. దావానలంలో మాడిపోయిన చెట్లు చల్లబడ  
నైనా లేదు. ఓరి వారిధరుడా! నీకు ఈ వారి  
శబ్దం కేవలం బరువు చేయరా!

ఇటువంటి సందర్భాలలో మేఘాన్ని వారిదము  
అనకుండా వారిధరము అని మాత్రమే అంటాడు.

'వారి పదం'లోని పదం అనే మాటకి శబ్దం అని స్థానం అని అర్థం లుండడం గమనార్హం.

## వసంతతిలక

నైవాలవాల వలయం భరితం ద్రుమాణాం  
వాగ్ధీకృతా పీఠత చాత కపాత చంచుః  
దావానలా కుల తరుః శమికోన శ్రీఘ్ర  
భారాయ వారిధర! వారి పదం తన భూత్

## తేటగీతి

నీరధర! చెల్ల బోదెలు నిండలేదు  
అడవిలోన దూగి చల్లారలేదు  
కడకు చాతకి ముక్కైన తడియలేదు  
బరువు చేటయ్యేరా నీకు వారి పదము.

\* \* \*

వాన చినుకులకోసం ఎదురుచూచిచూచి, కళు  
కాయలు కాచిన చాతకపతుల కళ్లనుండి రాలిపడిన  
కన్నీటి బిందువులపాటి నీటిబిందువు లయినా రాల్చలేక  
పోయావు. ఎంతటి జెడార్యమయ్యా నీది-మేఘుడా!

మవ్వు మహాదాతవని విని పది ఆమడల  
దూరంనుంచి బహుశ్రమపడి వచ్చిన ఈ దీనుడికి  
దారి ఖర్చులకు అయినపాటి డబ్బులుకూడా విదలించ  
లేకపోయావు. చాలా బాగుందయ్యా నీ దాతృత్వం.

## అనుష్టుప్

ఆసన్ కణాని యావంతి  
చాతకప్రాణితే ౭ం బుద!  
తావతో ౭పి త్వయో దార!  
న ముక్తజల బిందవః

## తేటగీతి

ఎదురు చూచెడు వాన కోయిలలనుండి  
ఎన్ని కన్నీటి బిందువు లిలను బడెనా  
అన్ని జలబిందువుల సైతమంబు వాహ!  
ఈయ వెలువంటి జెడార్య మోయి నీది!

\* \* \*

కటిక ఉపవాసాలతో శుష్కించి, కళ్లల్లో  
ప్రాణాలు పెట్టుకుని వీధి వాకిట్లో చతికిలబడి  
పోయిన యాచకుణ్ణి చూచి 'చెయ్యి ఊరుకోలేదు'  
వెళ్ళి వెళ్ళి. ఆ వారం ఈవారం కలిపి మళ్ళీ వారం  
ఇస్తారే. ఇప్పటికి ఫో' అని కపిరి వంపేస్తున్నాడు  
ఒక ఖామందు. మళ్ళీ వారందాకా ఆ వ్యక్తి బ్రతికి  
ఉండవచ్చా? ఆ కాస్త ప్రాణం గుటుక్కుమన్నాక  
ఎంత శిస్తే మృతం ఏం లాభం?

ఓ మేఘుడా! చాతకపతులకి ఈ వర్షాకాలంలో  
నీళ్ళు ఇవ్వకపోతే ఏం పోయిందీ, మళ్ళీ ఏడు రెట్టింపు  
వర్షం ఇద్దాంతే అనుకుంటున్నావా? మాన ధనులైన  
ఆ పతులన్నీ దావాదాధకి తాళలేక ఈ రోజే వణించి  
పోతాయయ్యా. నీకు కళ కుదిరేదాకా ఒక్కటి మిగల  
దయ్యా.

## శార్దూల విక్రీడితం

అస్యం ప్రావృషి చాతకైర్జలకణా  
లబ్ధావచేత్ కిం తతో  
భావి ప్రావృషి దాస్యతే ద్విగుణ మి  
త్యభి! త్వయా మన్యతే  
ఏతే ౭దైవరయం వ్రజంతి పృథుకా  
ఏతత్కులీ నో ౭పి చే  
దేకః ప్రాణితి తావదేత దల మి  
త్యత్రైవ నః సంశయః

## శార్దూల విక్రీడితం

ఈ వర్షర్తువునందు చాతకికి  
నీరీకున్న నేమాయె, సై  
ప్రావృట్కాలము రెండురెల్ల జలమీ  
వచ్చును జీమూతుడా!  
భావింపం దగదోయి, చాతక కుల  
ప్రాణంబు లీనాటితో  
పోవునో, దక్కడు తత్కులీన విహగ  
పూహంబునం దొక్కడున్.

\* \* \*

ఒక మహారాజు ఉన్నాడు. అతడు లోకోప

కారకములైన మంచిపనులు కొన్ని చేస్తున్నాడు—జమీ. కాని, కవులను, పండితులను పోషించడు. ఆ రసికత అతడిలో లేదు. అటువంటి రాజును మేఘంతో పోల్చి నిందిస్తున్నాడు పండితరాయలు.

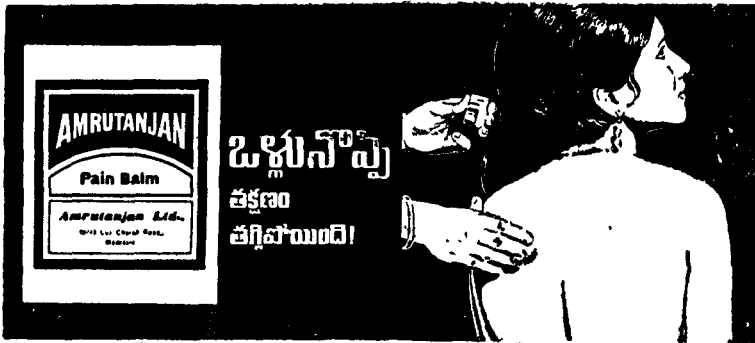
కవి అనే మాటకి శుభ్రగ్రహం అని మరో అర్థం ఉంది. బుధుడు అంటే పండితుడు అన్నీ బుధ గ్రహం అని అర్థమిస్తున్నది. ఈ అర్థద్వయాన్ని ఉపయోగించుకుని చమత్కరించాడు.

ఒ మేఘుడా ! హర్షప్రదమైన వర్షాన్ని ఇస్తున్నావు. చాతకపక్షుల చిరకాల దాహబాధను తగ్గిస్తున్నావు. ఎండి బీటలువారిని భూమండలానికి తాపశాంతి కలిగిస్తున్నావు. లోక శోకాన్ని హరిస్తున్నావు. ఇవి అన్నీ బాగానే ఉన్నాయి. పుణ్యకార్యాలే. నందేహం లేదు. కాని, బహు అనుచితమైన పని ఒకటి చేస్తున్నావు. సూర్యచంద్రులకీ, కవి బుధులకీ అవ

రోధం కలిగిస్తున్నావు. పనికిమాలిన మిడుగురు పురుగులపీడ అనురాగాన్ని చూపిస్తున్నావు. ఇదేం బాగుంది చెప్పు. (ఇందులో సూర్యుడు, చంద్రుడు అనే మాటలకు కూడా అర్థద్వయాన్ని కల్పించిఉంటే ఇంకా బాగుండేది. అనువాదంలో నేనా ప్రయత్నం చేశాను. గమనించవలసింది)

## సృష్టరా

హర్షం వర్షం విధిల్లే చిరవసుధ తృప్తి  
శుష్కతాం చాతకానాం  
భూమేస్తాపోష శాంతిం వితరసి తరసా  
లోక శోకం ధునోషి  
అంభోదైతత్వదైకం పరమ మనుచితం  
యత్సిగత్యే సుధాంశుం  
భాసామీశం కవిం వా బుధమపి వహసి  
ప్రేమ ఖద్యోత వర్షే.



# అమృతాంజనం

తలనొప్పి, జలుబు, ఇతర వాదలను నిరసాయంగా చప్పున పోగొడుతుంది

వకనొప్పి, జలుబులు, కండరాల నొప్పి, దెబ్బలు, తలనొప్పి—చప్పున తగ్గాలంటే అమృతాంజనం వాడండి. వాడగా పున్నదోటి అమృతాంజనం రాయండి. తక్షణం వాడ, జూయమవుతుంది. అమృతాంజనం చిన్న సిసాలలోనూ, అదాచోటి పెద్ద సిసాలలోనూ, తక్కువ ధరకి లభించే చిన్న డబ్బాలలోనూకూడా దొరుకుతోంది.

అమృతాంజనం 10 డొషరాలు కలిపినది.

అమృతాంజనం 02085  
AM/7572

## మత్తేభ విక్రీడితం

అవసీ తాపము నాహరించెదవు దాహ  
గ్లాని శాంతింప జే  
తువు సారంగికి, లోకకోక హర  
ఘోద్యోగంబు గైకొంటి వో  
నవ నీలాబ్జమ! మానవైతివి  
దురన్యాయంబు — నీకేల న  
త్సని రాణ్మిత్ర బుధావరోధమును,  
తలద్యోత నమ్మోదమున్.

\* \* \*

## కోయిల

ఓయి విదవత్సవీ! నీ పాండిత్యాన్ని, నీ కవిత్వ  
సంపదనీ సరళుడైన ఏ మహారాజు దగ్గరో ప్రద  
ర్శిస్తే బాగుంటుంది కానీ, వడ్డి లెక్కలలో అప్ప  
మరెందులోనూ అసక్తిలేని ఈ గురవయ్య సెటి  
దగ్గర చూపిస్తే ఏం లాభమయ్యా

ఓ కోకిలా! ఏ తియ్యమామిడి చెట్లమీదనో  
పంచమరాగాలాపనంచేస్తే శోభగా ఉంటుంది. కానీ,  
మోదుగు చెట్లమీదా చండ్ర తోపుల్లోనూనా  
నీ గానం?

## అనుష్టుప్

కలకంఠ! యథా శోభా  
సహకారే భవద్గీర్ఘః  
ఖదిరేవా వలాశేవా  
కింతథా స్యాద్విచారయ

## సృగ్విణి

తీయ మామిళ్లపై తీరుగా కూయగా  
కోయిలా! శోభ చేకూరు వెంటేనియున్  
పోయి గన్నేరులన్ మోచుగుందోపులన్  
కూయగా నేమగున్? సుంత యోచింపుమా!

\* \* \*  
ఎరని చిగుళ్లతో, తుమ్మెదలు ఝుమ్ము

మంటూన్న పూగుతుంతో బహుసుందరంగా ఉన్న  
తియ్యమామిడి చెట్లను వదిలిపెట్టి బొంత కాకులకు  
నివాసమైన చేదు విషంలాంటి ఈ వేపచెట్టుమీద  
వాలే వెందుకే? కోయిలపిల్లా! మాట్లాడనేమి?

## వసంత తిలక

సంత్యజ్య కోకిల శిశో! మధుర ప్రవాళం  
మాకంద బృంద మళిపోత మిశ్రత్వసూనవో  
నించేతు తిక్తహృదయే బలిభుక్కులాడ్యే  
మోసేన తిష్ఠసి యదీహ వదశు కార్యమ్.

## వసంత తిలక

మాకంద బృందముల మత్తమిలింద పుష్ప  
నేక ప్రవాళముల నెల్ల త్యజించి నే ఓ  
కాకోల విష వరిగంధిల తిక్తనింబ  
స్వీకారమేం? పికశేఖర! మోసమేలా?

\* \* \*

ఓ కోయిలా! బహుకాలం తియ్యమామిడి చెట్ల  
మీద మహావైభవంగా కాలం గడిపేవు. ఇప్పుడు ఇతర  
పుష్పాలను ఆశ్రయించడానికి నీకు సిగ్గయ్యడం  
లేదూ?

ఓ విలాసినీ! బహుకాలం ఆ రసిక్ గేసరుని  
పోషణలో ఇంద్రభోగాలు అనుభవించావు. ఇప్పుడు  
మరొకణ్ణి ఆశ్రయించడానికి సిగ్గులేదూ?

## అనుష్టుప్

సహకారే చిరం స్థిత్యా  
సలిలం బాలకోకిల !  
తల పా త్యాద్యావ్య వృక్షేషు  
విచరన్త విలజ్జసే

## నవనందిని

సహకార దివ్యతరు సంతతులలో మున్  
బహు వాసరమ్ము లతివైభవము తోడన్



విహరింపవో పికమ! నేడితర భూమి  
రుహమున్ వరించెద వెరుంగుటె సిగ్గున్

\* \* \*

## చిలుక

ఓయి మహానుభావా! పండితులతోనూ, కవుల  
తోనూ, కళాప్రవృత్తులతోనూ కలకలలాడే ఆ భువన  
విజయాన్ని విడిచిపెట్టి, బూతుల పంచాంగం విప్పడం  
లోనే అపూర్వ పాండిత్యంగల ఈ కొక్కిరాయి పల్లికి  
వచ్చిపడ్డావేమయ్యా! ఇక్కడ నీ మధురాతి మధుర  
మైన కవితాన్ని వినిపిస్తా వెండుకయ్యా! పుథా  
కంతశోష.

ఓ చిలుకా! నిరగ్గాచిన తియ్యమామిడి చెట్లున్న  
ఆ వనభూమిని విడిచిపెట్టి అతి పరుషరవంతో గూబలు  
పగలగొట్టే కాకి మూకలకి నివాసయోగ్యమైన ఈ  
వేర చెట్టుమీదికివచ్చి, వ్యర్థంగా నీ మధుర వాక్కు  
లను వినిపిస్తావేమిట?

## మాలినీ

అతిపరుష రవాణాం వాయుసానాం నివాసే  
ఫలవతి పిచుమందే మందబుద్ధే! కథం వా  
న్యససి మధురవర్ణిం వ్యర్థయన్ రాజకీర!  
కుసుమిత సహకార ప్రాంత భాగం విహయ

## చంపకమాల

పరుషరవమ్ముచే చెవులు బ్రద్దలు  
చేసెడు వాయుసాళికిన్  
ఇరవగు వేపచెట్టు వయికెక్కి  
అపూర్వ వచః ప్రసంగముల్  
నెరపెద వేలనే తెలివితేక  
వృథాశ్రమ రాజకీరమా!  
సరస రసాలసాల పరినర్జిత  
భూముల వీడ నాడుచున్?

\* \* \*

(సశేషము)



# తెలుగులో 'వాక్యరచన' పునఃపరిశీలన

**1973** అగస్టు భారతి 'కలగూరగంప'లో శ్రీ కాశీభట్ల సత్యనారాయణ గారు 'తెలుగులో వాక్యరచన—ఒక పరిశీలన' అనే పేరిట కొన్ని వాక్యాలలోని 'లోట్లు' పరిశీలిస్తూ నా 'కాళి దాస కళామందిరము'లోని ఒక వాక్యం తీసి 'అలవాటు తొందరలో పొరపాటు చేశార'ని వ్రాశారు. ఈ వాక్యం చాలా సాగసై నది. ఈ 'అలవాటు' అనే మాట నా 'తొందర'కు చెందుతుందో 'పొరపాటుకు' చెందు తుందో ఆలోచించవలసి వుంది.

నా రచనను అంతశ్శబ్దంగా వాక్యవాక్యమూ చదివినందుకు ముందు నా కృతజ్ఞత చెప్పకంటూ ఇక ఆ తప్పేదో దిద్దుకుందామని ఆ పరిశీలనను పునఃపరిశీలిస్తే ఆయన వ్రాతకు నవ్వువచ్చింది. 'గురుతుల్యులు' 'విద్యన్మూర్తులు' అనే మాటలు వట్టి ఉపచార వచనాలు కాకపోతే, మేము కలుసు కున్నప్పుడు ఒకసారి అడిగితే తీరిపోయేది. భారతి దాకావెళ్లి ఆయన శ్రమపడి నన్ను శ్రమపెట్టారు. నా పుస్తకం నిర్దుష్టం అనే అహం నాకు లేనూ లేదు. ఉంటే చెల్లనూ చెల్లదు. మా అబ్బాయి తప్పు చూసింది దిద్దమంటే ఎంత సంతోష మో, సత్యనారాయణగారు చూపి దిద్దమన్నా అంతే సంతోషం.

ఆ వాక్యరచన ఆయనకు సరిగా అవగతం కాలేదని చెప్పడానికి విచారిస్తున్నాను. ఆ వాక్యం 'కుమార సంభవం'లో సార్వత్రి సౌందర్య వర్ణన సందర్భం లోనిది.

ఆయన ఒకసారి ఆ వాక్యంపైని ముద్రించి పున్న శ్లోకం చూస్తే 'అలవాటు తొందరలో ఈ పొరపాటు' జరగకుండా వుండేది.

'పిలిండ్ల పాంకముచే బలిష్ఠమైనది' అమె

'మెడమే'కాని 'అమె' కాదు. 'కంఠస్య తస్యఃస్తన బంధురస్య, ముక్తాకలాపస్య చ నిస్తలస్య' అనే శ్లోకానికి నేను వ్రాసిన భావంలోది ఆ వాక్యం. 'కంఠస్య' అనే మాటకు 'స్తనబంధురస్య' అనే మాట విశేషణం. అచ్చులో 'అమె మెడ' అని తప్పు స్పేస్ పడినందు వల్ల ఈ భ్రమ కలిగిందమకుంటాను. 'పిలిండ్ల పాంకముచే బలిష్ఠమైన కంఠమునుండి ముత్యాల హారము వ్రేలుచున్నది'ని వాక్యార్థము. 'కంఠమునుండి వ్రేలుచున్నది.' అనడంకంటే 'మెడనుండి వ్రేలు చున్నది' అనడం తెలుగు నుడి కనుక భావంలో అట్లా వ్రాయడం జరిగింది. ఈ స్వల్ప విషయం వ్రాయు త్తినే వారికికూడ తెలిసేది.

శ్రీ ఇంద్రగంటి హనుమచ్ఛాస్త్రి

పండిత రాయల వెక్కిరింపులు—

ఒక అనుమానము

డాక్టర్ మహీధర నళిని మోహనరావుగారి పండిత రాయల వెక్కిరింపులు చక్కగా పాఠక హృదయ ములకు హత్తుకొనుచున్నవి. కాని యనువాదములలో నటనలు కొంచెము వ్యత్యాస మున్నదని భావించు చున్నాను. సెప్టెంబరునెల భారతిలోని పండిత రాయల వెక్కిరింపులపై నాయనుమానములను మీకు వంపు చున్నాను.

(1) ధుతూరమును గూర్చి చెప్పబడినది శ్లోకము కాని యనువాదమున ధుతూర ప్రసక్తియే లేదు.

(2) ఏనుగును గూర్చి వ్రాయబడిన శ్లోకము సందర్భ 'కేలిం కురుష్వ' అను మాట యనువాదమున పూర్తిగా విడువబడినది.

(3) శ్లేషార్థమున చెప్పబడిన 'అకాశా శ్చాంబ రాఖ్యా' అను శ్లోకమునందలి శ్లోక పదములను దెనుగున తెలిపారు. కాని 'క్షుద్రాశ్శ శర్కరేతి' అను పది విడువబడినది.

(4) కొంగమ గూర్చి యనువదించిన పద్యము మూల భిన్నముగా నున్నది.

(5) సందనపముమ గూర్చి చెప్పిన 'స్వర్ణో కన్య' అను శ్లోకానువాదమున మొదటి పాదము 'పెరుగున్ నీయెడ కల్పవృక్షములు నీవే మాళివ్యర్వాటికిన్' అనుచో యతి తప్పినది.

(6) సముద్రముమ గూర్చి చెప్పబడిన శ్లోకమున 'సీత్యా గర్జంతి' అని యుండగా 'జలదంబుల్ నీ జలదంబుల్ చనిగొని' అని తెనిగించబడినది. చనిగొని యనగా రుచి చూచి యనియే గాని సీత్యాయువు యర్థము రాదు. మేఘములు సముద్ర జలమును త్రాగి జలరూపమున వర్షించుననుట ప్రసిద్ధము. అనువాదమున నిది లోపించినది. 'త్రిదశ నిటసీనాం' అను బహువచనమునకు 'కల్పవృక్షంబు' అని యేకవచనము వ్రాయబడినది. 'మునికృపార్థవ్యయః కాలక్షణీయాః' అను దానికి 'మునికృపకున్ పాతతన్ కోరుకొమ్మా' అను పనువాదముంత వరసముగా లేదు.

(7) కిరాతి ముత్యాల బ్రాంతి శ్లోకమున 'పరికిరతి కిరాతి హంత కాంతార ఏవ' అను శ్లోక పాదము 'ఉస్సురని దూరమునన్ పడవైచె వానిన్' అనునది. ఇది మూలానువాదమున జెల్లదేమో?

మొత్తము మీద రాసుమోహనరావుగారి యనువాదము సరసము పృథయంగమము. పండిత రాయల కీర్తిపాతకము తెలుగునాట రెపరెప లాడించుచున్నారను యశస్సు వీరికి దక్కినది. అది యాంధ్రుల యదృష్టము.

శ్రీ పాతకోట రాధాకృష్ణమూర్తి.

అనేకార్థ ద్యోతకం—'మాట'

'ప్రొడవారి మాటలకు అర్థాలే వేరులే' అనే సినీ నూక్తి మనకి నుపరిచితమే. అసలు మాటలకే

అనేకార్థాలున్నవన్నడు, అవి లల నల వారికలమీదపడి నేర్వేరు అర్థాల్ని ఇవ్వటంలో ఆశ్చర్యం వుండదు. కావున, ఊనిక, స్వరం — వీటివల్ల మాటకున అర్థాలు మారుతూంటాయ్. ఉదాహరణకి 'అగ్ని'ని తీసుకుందాం. ఇది పిలుపుకి జవాబూ కావచ్చు. ఒప్పు కోలుకు చిహ్నమూ కావచ్చు. అంసతీ, భయానికీ, ఆశ్చర్యానికీ సూచకమూ కావచ్చు. ఇట్లా కాకుండా సందర్భాన్నిబట్టి కూడా అర్థాలు ఒకటికంటె బిక్కున ద్యోతకమవుతూంటాయ్. ఉదాహరణకి 'మాపు' 'తిరుగుడు' అనే పదాల్ని తీసుకొని వాక్యంలో ప్రయోగించి చూద్దాం:

'మాపు':—

(1) బట్టల్ని మాపేస్తున్నాడు.

(2) మాపటికి వస్తావా? రావా?

'తిరుగుడు':—

(1) వాడికి తిరుగుడు ఎక్కువయింది.

(2) అయితే, ఇక్కడో తిరుగుడుంది.

గిడుగు వెంకటసీతాపతిగారు 'మాట' అనే మాటకి పదకొండు అర్థాలు ఉన్నాయని తెలిపారు. వాటిని జి. యన్. రెడ్డిగారు తమ సిద్ధాంత గ్రంథమైన 'A study of Telugu Semantics' లో ఉట్టంకించారు (ఎనభై అయిదో పేజీలో.) నా దృష్టికి ఇది వచ్చాక 'మాట' అనే మాటకి ఈ పదకొండర్థాలేగాక ఇంకా పున్నాయేమోనని అన్వేషించటం మొదలు పెట్టాను. నా అన్వేషణ ఫలించినమీదట నేనింకో పదిహేడు కమక్కోగలిగాను. అంటే 'మాట్లాడి' పున్న అర్థాలు ఇవ్వుడు మొత్తం ఇరవై ఎనిమిది అన్నమాట. వీటిని గిడుగువారిచ్చిన ఉదాహరణలతోనూ ఈ దిగువ ఇస్తున్నాను. నేను సేకరించిన వాటికి నా శక్తిమేరకు ఆంగ్లంలో సమానార్థకాల్ని ఇచ్చాను. సహృదయులైన భాషాభిమానుల్ని పరిశీలించమని వేడుకొంటున్నా—

1. మాట ఇచ్చాడు 'He made a promise'
2. మాటవడదు 'He will not tolerate an abuse'
3. వాడిమాట సాగుతుంది he is influential'
4. మాటలు లేవు 'Not on speaking terms or unable to speak.'
5. మాటలు రావు 'Not able to speak (the child), or dumb founded'
6. వాడిమాట ఏం చేశాడు 'What have you done with regard to his affair'
7. వాడు ఒకే మాటలో వచ్చాడు He comes in a second'
8. ఏమి నీ మాట? "What is that you want to speak?"
9. మా అబ్బాయికి మాటలిప్పుడే వస్తున్నాయ్ 'Our child is now learning to speak'
10. ఒక్కమాటలో చెప్ప 'Put it briefly'
11. నా మాట విను 'Listen to my advice.'

(ఇప్పటిదాకా గిడుగువారి ఉదాహరణ లిచ్చాను. ఈ క్రింది ఉదాహరణలు నావి.)

12. ఆ మాటకివస్తే if you come to that
13. ఒక మాట చెప్తా I will tell you one thing (which in secret)
14. వాడుమాటలు నేర్చాడు
15. మాటలు మిగల మోక
16. వాడి మాట వాడిదే 'He is insistent'
17. లేకపోతే మనకి మాట వస్తుంది. 'Otherwise we will be at fault.'
18. అసలు మాట చెప్పాలంటే 'As a matter of fact'
19. మాట నిలబెట్టుకో 'Keep your word' (promise)
20. నీ మాట కాదు (నువ్వురుకో) 'It's not about you.'
21. వాళ్ళిద్దరికీ మాటా మాటా వచ్చింది 'They had a wordy duel or a verbal fight'
22. మాట వరనకి అన్నాను. 'Said in a casual way'
23. ఎందు కడిగిమా అన్న మాట లేదే? 'He does not realise the point.'
24. ఏ మాటకీ ఆ మాటే చెప్పకోవాలి 'If it were to be spoken in plain terms.'
25. ఆ పని చెయ్యటం మాటలు కాదు 'It is not an easy task.'
26. మాటకీ మాట చెప్తాడు 'Paid in the same coin.'
27. మనలో మన మాట 'Just with in ourselves.'
28. నీ మాట నీకే వుంటుంది 'You can keep your own word or reserve your own word.'

శ్రీ ద్యా. వా. శాస్త్రి.

# గ్రంథవిమర్శలు

(శ్రీ గీత గోవిందము

గీత శంకరము

(సంపాదన, సంగీత రచన— శ్రీ మంచాల జగన్నాథరావు, ఆకాశవాణి, హైదరాబాదు. రాయల్ సైజు 19+101 పేజీలు. వెల రూ. 3-75. ప్రతులు దొరకు స్థలం— జాయంట్ డైరెక్టర్, ఆంధ్రప్రదేశ్ గవర్నమెంట్ ఓరియంటల్ మాన్యుస్క్రిప్ట్స్ లైబ్రరీ అండ్ రిసెర్చ్ ఇన్స్టిట్యూట్, ఆఫ్ ఐల్ గంజి, హైదరాబాదు—12.

(1) శ్రీ గీత గోవిందము

ద్వారక నర్సా త్మకమై, అష్టపదులనే గేయాల తోనూ, శ్లోకాలతోనూ కూడియున్న ఈ చిన్న గేయ కావ్యానికి రచయిత జయదేవకవి. ఇందు ప్రధానంగా రాధామాధవుల శృంగారము వర్ణించబడి ఉన్నది. ఇది దక్షిణ భారతదేశంలో 'అష్టపదులు' అనే పేరుతో బహుళ ప్రచారాన్ని పొందినది. మధురాతి మధురమైన జయదేవ మహాకవి రచన గానం చేసేటప్పుడు ప్రజానీకాన్ని తన్మయం చేస్తుంది. దీనికి ఎన్నో ముద్రణలు వెలువడ్డాయి. తెలుగులో ఎందరో కవులు అనువదించారు. అష పదులనూ, శ్లోకాలనూ ఎవరికీ నచ్చిన రాగంతో వారు గానం చేస్తున్నారు. సంగీత విద్యలో చక్కని కృషిచేసిన అనుభవజ్ఞులు, హైదరాబాదు ఆకాశవాణి నిలయ విద్వాంసులు అయిన మంచాల జగన్నాథరావుగారు స్వర సంకలితంగా రాగతాళాత్మక కావ్యంగా ప్రచురించారు.

వాఙ్మయ మహాధ్యక్ష, కళాప్రపూర్ణ, డాక్టర్ వడ్లమూడి గోపాలకృష్ణయ్యగారు (ఆంధ్రప్రదేశ్ గవర్నమెంట్ ఓరియంటల్ మాన్యుస్క్రిప్ట్స్ లైబ్రరీ, రిసెర్చ్ ఇన్స్టిట్యూట్, జాయంట్ డైరెక్టర్) దీనికి తొలిపలుకు

(వాస్తూ, పెక్కు విషయాలను తెలియజేశారు. యక్షగాన కావ్యాలు సంస్కృత భాషలో క్రి. శ. 11 శతాబ్దినాటికే వెలువడ్డాయనీ, తెలుగులోని యక్షగానాలకు సంస్కృత యక్షగాన వాఙ్మయమే మూలమై ఉండుననీ, జయదేవకవికృతి గీత గోవిందం యక్షగానమే అని గ్రహించవలసి యున్నదనీ వివరించారు. దీనికి 'గీత గోవిందం' అనే పేరు సరికాదనీ, రాధామాధవ శృంగార వర్ణనాత్మకమై ఉన్నందువల్ల 'శ్రీ గీత గోవింద'మనే చెప్పవలసి యున్నదనీ, గ్రంథకర్తనామం కూడా 'శ్రీ జయదేవు'డనీ, కొన్ని చోట్ల మాత్రం సంగ్రహంగా 'జయదేవ' నామం కాన వస్తున్నదనీ తెలియజేశారు. ఈ 'తొలి పలుకూ' గ్రంథానికి మెరుగుపెడుతున్నది.

గీత గోవిందం ఎందరి చేతనో, ఎన్నోసార్లు నవ్యాభ్యాసంగానూ, వ్యాభ్యాస రహితంగానూ, సాంధ్రానువాదంగానూ, విరమవాదంగానూ ప్రకటించబడింది. దానికి స్వరనిర్ణయం చేసి, రాగతాళయుక్తంగా చూపడమే సంపాదకుని కృత్యం. ఇందు గ్రంథ ముద్రణ విమాత్రమూ శ్రద్ధగా జరగలేదు. తప్పులు లేని శ్లోకంగాని, అష్టపదిగాని కానరావడం దుర్లభం. దానికి తోడు పదానికి, పదానికి మధ్య ఉండవలసిన స్పేసింగు (విరామం) పరిగా లేక 'రామునితోక పివరుం డీట్లనియే' అనే రీతినే ఉన్నందువల్ల అర్థావగతి సులభంగా కాకున్నది. ఉదాహరణలను చూపాలంటే ఎన్నో పుటలు ప్రాయశలసి ఉంటుంది. మచ్చునకు తొలి సర్గలోనే కొన్ని చూపబడుతున్నవి.

గ్రంథాదిమన్న శోకమే తప్పలతో నిండి ఉన్నది—

'మేఘైర్మేదుర మంబరం వన భువ

శ్వామరా వ్రహ్మలదుమ్మె:

నక్తం బీరురయం త్వమేవ

తదిమంరాథే గృహప్రాసయః,

ఇత్తం నందనిదేశ తత్పరితయోః

ప్రత్యర్థ కుంజద్రుమం

రాధా మాధవయోర్జయంతి

యమునా కూలే రవాః కేలయః

పై శ్లోకం తప్పలతోనూ, తప్పు పేసుం తోనూ ఉన్నది. అది ఉండవలసిన రీతి యిది—

‘మేఘై ర్మేధుర మంబరం

వనభువః శ్యామాస్తమాల్మదుమైః

నక్తం భీరు రయం త్వమేవ

తదిమం రాధే గృహం ప్రావయ,

ఇత్తం నందనిదేశ తత్పరితయోః

ప్రత్యర్థకుంజద్రుమం

రాధామాధవయో ర్జయంతి

యమునాకూలే రవాః కేలయః

‘రాధే’ అమలుకు ‘రాధే’ అమలు తప్పు. ‘గృహం ప్రావయ’ అంటే ఇంటికి తీసికొనిపో—అని అర్థి ప్రాయం. ‘గృహప్రావయః’ అంటే అర్థం లేదు. అధ్యమంటే మార్గం. ‘ప్రత్యర్థ కుంజద్రుమం’కు బదులు ‘ప్రత్యర్థ కుంజద్రుమం’ అంటే ఇర్థ మేమిటో? ఇవి వదల తప్పవు. పేసేసింగు ఎలా ఉండవలసినదీ పైని చూపబడియే ఉన్నది.

మొదటి పుటలోనే రెండవ శ్లోకం మొదటి పాదం—

‘వాగ్దేవతా చరిత చిత్రిత పాదపద్మా’ అని వుంది. ఇది కర్తయైన జయదేవునికి విశేషణం. ‘వాగ్దేవతా—చిత్రపద్మా’ అని ఉండాలి. అప్పుడే సరియైన అర్థం వస్తుంది.

మొదటి పుటలోనే వాల్మీకీ శ్లోకం మూడవ పాదం చివరా, వాల్మీకీ పాదం మొదటా కలిసి ‘గోవర్ధనః సృక్తికోవ’ అని ఉన్నది. మధ్యమన్న వివర్గం సరి కాదు. ‘గోవర్ధనసృక్తి’ అనేది ఏకవచం. వివర్గ పెడితే అర్థం కుదరనే కుదరదు.

మొదటి పుటలోనే తొలి అష్టపది—2 వ పంక్తి—‘విహిత విహిత చరిత్ర మఖేవం’—ఇక్కడ

‘విహిత’కు బదులుగా ‘విహిత’ ఉండవలెను. 4 వ పంక్తిలో ‘తవ తిత్తిత్తి’కి బదులు ‘తవ తిత్తిత్తి’ అని ఉండాలి.

5-వ పేజీలో అశాశీ రాగంలో పాడవలసిన శ్లోకం రెండవ పాదంలో ‘ఉద్గీర్ణ’కు బదులు ‘ఉద్గీర్’ అని, 3-వ పాదంలో ‘పథితైః’కి మారుగా ‘పథితైః’ అని, 4-వ పాదం చివర ‘వానరాః’కు బదులు ‘వానరః’ అని పేపి.

వీటినిబట్టే తక్కిన సర్గల్లోనూ ఉపాంశుకో వచ్చును.

## (2) గీత శంకరము

గీత గోవిందపు పద్ధతిలోనే ప్రారబ్ధ పరమేశ్వరుల ప్రణయ వృత్తాంతం ‘గీత శంకరం’ అనే గేయ కావ్యంగా రచించబడింది. 17-వ శతాబ్దిలో ఉండ వచ్చునని ఉపాంశబదులున్న ‘పంచరత్నకవి’ బిరుదాంకితుడైన ‘అనంతనారాయణ కవి’ దీనికి కర్త. ఇది ఇంతవరకూ అముద్రితం. దీని ప్రాతప్రతులు తంజావూరు నరసస్థి మహల్ లైబ్రరీలో ఉన్నవి. వాటి నమ సరించి జగన్నాథరావుగారు ప్రతిని వ్రాయించి, రాగతాళ యుక్తంగా, స్వరబద్ధంగా ‘ఆంధ్రప్రదేశ్ గవర్న మెంట్ ఓరియంటల్ మామ్యూస్క్రిప్ట్స్ లైబ్రరీ, రిసెర్చ్ ఇన్స్టిట్యూట్లు’ మూలంగా ప్రచురించ జేశారు. అముద్రితంగా ఉండిన గ్రంథాన్ని వెలుగు లోనికి తెచ్చినందుకు వయి సంవత్సరాలకి ధన్యవాదాలు సమర్పించవలసినదే కాని, ఇందులోనూ గీతగోవిందంలో ఉన్నట్లే ముద్రణ స్థానిత్యాలు అత్యధికంగా ఉన్నవి.

51-వ పుటమంచీ ‘గీత శంకరం’ ప్రారంభ మయింది. గ్రంథాదితే—శ్లోక ప్రారంభంలోనే—

‘ప్రారీప్సితస్య గ్రంథస్య నిర్విఘ్నేన సమాప్తయే’ అను చోట ‘ప్రారీప్సితస్య’ అని ముద్రితమై ఉన్నది.

ఆ పేజీలోనే మొదటి అష్ట పది చివరిపంక్తిలో ‘జంధా’ అమలుకు ‘జంధే’ అని ఉన్నది.

52-వ పేజీ 12-వ లైనులో 'కమల భవం తేన పదకమల కవిత—' అంటే అర్థమేమో?

ఆ పేజీలోనే చివర రెండు శ్లోకాలున్నవి. మొదటి శ్లోకం ఉత్తరార్థంలో 'మదన ప్రాదుర్భావః' అమటకు 'మదనః ప్రాదుర్భావః' అనడం సరికాదు. రెండవ శ్లోకం పూర్వార్థంలో 'అకలయ్య'కు బదులు 'అకల్య' అని వడింది. ఇది సరికాదు.

54-వ పుట శ్లోకం ప్రారంభంలో 'శ్రుశ్రాషయా'కు బదులు 'శ్రుశ్రాషా' అని ఉండడంవల్ల అర్థంతోపాటు చందన్నా చెడిపోయింది.

55-వ పుటలోని అష్టవది చివరి పంక్తిలో 'శమయతు'కు మారుగా 'శ్రమయతు' ఉండి, అర్థాన్ని పాడు చేసింది.

ఇట్టి వాటిని ఎన్నింటినైనా చూపవచ్చును. అచ్చు తప్పులతోపాటు విరామదోషాలూ చాలా ఉన్నవి.

సంపాదకులు జగన్నాథరావుగారు తమ 'ఉపోద్ఘాతము'లో 'సంస్కృతము—'రామ-రమ' యమ పదములకు అర్థములో వెంత భేద మున్నదో, ఒక నడకలోగల సాహిత్యమును వేరొక పదకగల తాళముతో పాడినచో నంతటి యర్థభేదము వచ్చి సాగను చెడి సంగీతార్థము మాసిపోవును' అని వ్రాసియున్నారు. ఇట్టి స్థితిలో అసలే అర్థము కానట్లు చేసే తప్పులతో గ్రంథం ఉన్నప్పుడు దానివల్ల కలిగే ప్రయోజనం ఎట్టిదో ఊహించవచ్చును. సంపాదకులు ఈ గ్రంథాన్ని తగిన రీతిని పరిష్కరింపజేసి, ప్రకటిస్తే దీంతో ఉపయోగం ఉండేది. ముద్రణ బాగున్నంత మాత్రాన ప్రయోజనం లేదు. దానికి తగినట్లు గ్రంథం కూడా నిర్దుష్టంగా ఉండాలి. వ్యయ ప్రయాణాలతో అందంగా ముద్రించబడిన చూ గ్రంథద్వయం సంపుటి తప్పలతో విండియుండడం రిసెర్చి ఇన్ స్టిట్యూటువారి పరిశోధనకే కళంకదాయకం కాగలదు. ఈ సంపుటి వారు ఇకనైనా, తాము ప్రకటించే గ్రంథాల విషయంలో తగిన శ్రద్ధ తీసికోగలరని ఆశిస్తున్నాను.

## భక్తి తత్త్వ దర్శనము

(శాండిల్య, వారద మహర్షుల మూలసూత్రములకు ఆంధ్రానువాద వివరణములతోపాటే శ్రీ చర్ల గణపతిశాస్త్రి రచన. క్రామ 82 పుటలు. వెల రూ. 1-50. ప్రతులకు శ్రీ చర్ల గణపతిశాస్త్రి, లలితా (పెన్, థైరతానాద్, హైదరాబాదు-4.)

ప్రాచీనులైన మన మహర్షులు సర్వోపయోగార్థం మన దర్శనాలను తొలుత సూత్ర ప్రాయంగా రచించారు. తర్వాత తర్వాత వాటి వాటికి విపులమైన వ్యాఖ్యానాలూ, భాష్యాలూ వెలువడసాగాయి. ఇవన్నీ సంస్కృత భాషలోనే ఉండడంవల్ల జిజ్ఞాసువుల కందరికీ అందుబాటులో లేక పరిమిత ప్రయోజనం కలిగియే ఉంటున్నవి. సంస్కృతాంధ్రాలలో సమర్థులూ, ఆయా దర్శనాలను చక్కగా అవగాహన చేసుకుని తత్త్వాన్ని గ్రహించిన వారూ అయిన విద్వాంసులు జనసామాన్యపుటువయోగార్థం ఆంధ్రానువాద, వివరణలతో ప్రకటించడం జరుగుతున్నది. అట్టి విద్వాంసులలో ముప్రసిద్దులు గణపతిశాస్త్రి గారొకరు. వివిధ దర్శనాలలో గట్టి పరిశ్రమ చేసి, ఎన్నో గ్రంథాలను రచించి, ప్రకటిస్తున్న శ్రీ శాస్త్రి గారు ఆర్షవిజ్ఞానాభివృద్ధి కై బహుముఖాల పాటుపడుతున్నారు. ఇందుకోసం 'ఆర్షవిజ్ఞాన పరిషత్తు'ను స్థాపించడం ఆయన ఉదారాశయానికి తార్కాణం.

ముక్తిని పొందడానికి ముఖ్యమైన మార్గాలు

## తెలుగు భాషా పత్రిక

అమెరికా ఆంధ్రుల వైజ్ఞానిక పత్రిక  
సైన్సు ఫిక్షను కథల పోటీ-1974  
ప్రథమ బహుమతి రూ. 300/-  
ద్వితీయ బహుమతి రూ. 150/-  
కథలు చేరవలసిన ఆఖరు తేదీ 31-1-74

వివరాలకు, ప్రతులకు :-

డా॥ గవరసాని సత్యనారాయణ  
మేనేజింగు ఎడిటరు, తెలుగు భాషా పత్రిక,  
గొల్లపూడి, తూర్పు గోదావరి జిల్లా.

భక్తి, జ్ఞాన, కర్మములు ప్రపిద్యాలు, ఆయా మార్గాలను అనుసరించేవారు ఇతర మార్గాలకంటే తమ మార్గమే మేలైనదని భావిస్తారు. ఇది సహజం. అయినా వీటిలో భక్తిమార్గం మిగిలిన వాటికంటే సులభమయిందని చాలామంది అభిప్రాయం. ఆ భక్తి తత్వాన్ని గురించిన విషయాలు ఈ చిన్న పుస్తకంలో వివరించబడి ఉన్నవి. దీని మూలనూత్రాలు శాండిల్య, నారద మహర్షులు రచించినవి. వాటికి అంధ్రానువాదం, తెలుగు వివరణం గణపతి శాస్త్రిగారు రచించినవి చేర్చబడి ఉన్నవి. సందర్భానుసారంగా పోతనగారి భాగవతంలోని పద్యాలూ, శ్రీ శాస్త్రిగారి రచనలయిన ఉపనిషత్సుధ, తెలుగుగీత, శ్రీ కృష్ణ హృదయామృతములలోని పద్యాలు, యోగసూత్రానువాద భాగాలూ ఉదాహరించబడి ఉన్నవి. గ్రంథం మొత్తం మీద—కర్మ, జ్ఞానాలు భక్తిమార్గానికి అంగములనీ, భక్తిమార్గమే ఉత్తమమయినదనీ సగ్రహణంగా చూపబడి ఉన్నది.

ఈ చిన్న గ్రంథంలో వది ప్రకరణాలున్నవి. మొదటి ప్రకరణంలో భక్తితత్వానికి అవతారికారూపమైన భూమిక వివరించబడింది. రెండవ ప్రకరణంలో భక్తిని గురించిన వివరణ ఉన్నది. మూడవ ప్రకరణంలో భక్తి లక్షణాలూ, నాలుగవదానిలో భక్తి సాధనాలూ తెలుపబడినవి. అయితే ప్రకరణంలో భక్తికి పరమేశ్వరుడు ఆశ్రయమని వివరించబడింది. ఆరవ ప్రకరణంలో శ్రీకృష్ణుడు భగవంతుడనీ, ఏడవ ప్రకరణంలో దుష్టంగ త్యాగాది సాధనములను గురించిన్నీ ఉన్నవి.

ఎనిమిదవ ప్రకరణంలో ప్రేమ స్వరూపం వివరించబడింది. ఇందులో—తమ సర్వస్వాన్నీ భగవంతునికి అర్పించిన భక్తుల చరిత్రలు చాలా విచిత్రంగా ఉంటాయంటూ—దానికి ఉదాహరణగా రామదాసు చరిత్ర ఇవ్వబడింది. సందర్భానుసారంగా రామదాసు చరిత్రలోని పద్యాలూ, గేయాలూ ఉదాహరించబడినవి. భగవంతుని విషయంలో జరుగకూడని అపరాధాల వివరణ కూడా ఈ ప్రకరణంలోనే ఉన్నది.

ప్రేమ స్వరూపం అనిర్వచనీయమైనదని తొమ్మి

దవ ప్రకరణం తెలియజేస్తున్నది. భక్తుడైవవాడు ఎప్పుడూ వాద వివాదాలలో ప్రవేశించకూడదని చివరి ప్రకరణంలో చెప్పబడింది. భక్తి ప్రాప్తికయి ఎట్టి కర్మలు చెయ్యవలసినదీ కూడా ఈ ప్రకరణం వివరిస్తూ ఉన్నది.

శ్రీ శాస్త్రిగారు మూలనూత్రాలకు ప్రాసిన వివరణ సామాన్య పితృలకు సుబోధంగా ఉన్నది. ఒక్క ఉదాహరణ—

‘నూ. బ్రహ్మకాండం తు భక్త తస్మానుజ్ఞానాయ సామాన్యాత్’ (శా. 26)

‘శ్రుతిలోఁ జెప్పబడిన బ్రహ్మకాండము భక్తి విషయమైనది. బ్రహ్మకాండము అజ్ఞాత విషయమును దెలుపువట్లే మిగిలిన రెండు కాండములు అజ్ఞాత విషయమునే తెలుపుటలో సమానమేగాని, అవి జ్ఞానమునే తెలుపుచున్నవని కాదు.’

‘అంతమాత్రముచేతనే దానిని జ్ఞానకాండమని యన్నచో, ధర్మజ్ఞానమును గలిగించు ధర్మకాండమునుగూడ జ్ఞానకాండమని యనవలసి వచ్చును. భక్తిని దెలుపుటకై ఆరంభింపఁ బడుటచే బ్రహ్మజ్ఞానమును భక్తికాండమనియే యనవలయునని భావము. (పుట. 18)

భక్తితత్వాన్ని తెలుసుకొనగోరువారు దీనిని చదివితే అందలి ముఖ్యంశాలను సులభంగా గ్రహించవచ్చును.

“అంగీకరణ”

## ధనమూల విదం జగత్

(వ వ ల)

(రచన—రంగధామ్, పల్లిపర్వ : యం. శేష చలం అండ్ కో మచిలీపట్నం—మద్రాసు—సికింద్రాబాద్. పేజీలు 200 ఖరీదు : రు. 2-50.)

‘డబ్బు అంటే ఏమిటి? మనషిక్మావలీసిన వస్తువుని సమకూర్చిపెట్టే శక్తిగల ఒక దినుసు. అలాగే మనషికి కావలసిన సుఖాన్ని, అందులోనూ



డబ్బు ఇవ్వలేనిదాన్ని ఇవ్వగల శక్తి ఈ సాధువుల్లో ఉందని ప్రజల నమ్మకం. సామాన్య మానవుడు డబ్బుకోసం అవ్వలను పడుతూంటే డబ్బు గలవాడు డబ్బు తెచ్చే ముఖాలు అనుభవిస్తూ, తృప్తిలేక అది కాక మానవుడు పొందగలిగిన సుఖమేదో ఉందని ఈ సాధువుల్ని వట్టుకు పాకులాడుతున్నాడు.

శ్రీ రంగభాష్మగారు కథలు వ్రాసారు. శ్రీ దేవి నవలకు ప్రైజు వచ్చింది. కథల్లో ఉండే గమనం వీరు వ్రాసిన 'ధనమూల మిదం జగత్' అనే నవలలో కాన్పించదు. ఈ నవల నిండా ప్యాక్టరీ మేనేజర్లు, క్లర్కులు, కార్మికులు మున్నగువారి విషయాలు చెప్పబడ్డాయి. కథకు ప్రాధాన్యం లేదు.

శర్మ, సేట్ రామదాస్ బిరానీతో ప్రారంభమైన కథలో లాకౌటులు, యూనియన్లు, సమ్మెలు కాన్పిస్తాయి.

సేట్గారు బిరానీ ఎంటర్ ప్రైసెస్ అనే కంపెనీ ప్రారంభించారు. ప్రారంభంలో అందరి మీద దయను ప్రదర్శిస్తూ ఉండేవాడు. కంపెనీకి లాభాలు రావటం, మేనేజర్లు మారటంచేత కంపెనీలో వని చేసే కార్మికులపైన దృష్టి సన్నగిల్లింది. దానితో కార్మికుల్లో అసంతృప్తి ప్రబలింది. మేనేజర్లు జాలం విక్రయించి మేనేజర్లు కార్మికులతో చెలగాటా లాడారు. కార్మికుల వత్తిడికి కొందరు మేనేజర్లు తట్టుకొన్నారు. మరికొందరు తట్టుకొనలేకపోయారు. ప్యాక్టరీ స్థావరాలకు ధనదాహమే గాని కార్మిక సంక్షేమాన్ని గూర్చి ఆలోచన లేదు. ధనం ఉన్నప్పుడు పూర్వ జీవితం గుర్తుకు రాదు. కాని ఒకసారి గత జీవితం స్మృతికి తెచ్చుకొంటే పడిన బాధలు, అనుభవించిన సంతోషాలు గుర్తుకు వస్తాయి. బిరానీ తన జీవితాన్ని ఆలోచించుకొన్నాడు. ప్రయోజనం నాస్తి. లానోక క్రియాశూన్యడై పోయాడు.

కథలో కథగా శర్మ జీవితాన్ని రచయిత రీచారు. అన్నీ ఉన్నా అల్లాడి నోట్స్ శని అన్నట్లు అతనికేదీ కలసిరాలేదు క్లర్కు ఉద్యోగం తప్ప అతడు రాగిణి, లక్ష్మీ-లతను ప్రేమించాడు. ఆ

ప్రేమ ఫలించలేదు. ఆయా స్త్రీల జీవితానుచక్క దిద్దాలని ప్రయత్నించాడు. ధైర్యంచేసి ఏ పని చేయ లేకపోవటంచేత అతని ప్రయత్నాలేవియు కలసిరాలేదు. దానికి కారణం సమాజమంటే విపరీతమగు భయమే ప్రధానం. చివరకేమీ మిగలలేదు అతని జీవితంలో ఒక్క విరహవేదన మినహా. లక్ష్యం లేదు అతని మార్గాల్లో. రచయిత అతనిని ఒక కీలకబొమ్మగా చేసి నవలలో చూపించారు.

కేవలం రచయిత శర్మ జీవితాన్ని ఆధారం చేసికొని కథను వడిపిస్తే నవల చదవటానికి అసక్తిగా ఉండేది. రచనలో రెండు గాథలు కాన్పిస్తాయి. ఒక గాథ బిరానీ ఎంటర్ ప్రైసెస్ ది. మరొకటి శర్మలో ప్రియురాలైన కల్గిన మనోభావాలు. ఈ రెండు గాథలకు మధ్య వన్నిసౌతమగు సంబంధం గోచరింపదు.

పాత్రలలో నారాయణ పాత్ర నియంత లాంటిది. అయితే ఈ పాత్ర కథకు అనుగుణంగానే ఉన్నది. అతడు చేసిన మోసాలకు కార్మికుల జీవితాలు బలియై పోవటం సహజంగా ఉన్నది. కార్మికుల పాట్లు గొట్టే కంపెనీకి లాభాలు తెచ్చే మేనేజర్లు అంటే కంపెనీ యజమానుల కీషం. మేనేజరుగా వచ్చిన త్రినాధరావు కార్మికుల జీవితాలను నాశనం చేసాడు. అయితే అతనివల్ల కంపెనీకి లాభం వచ్చింది. చివర కతడు పెలపుపెట్టి కంపెనీనుంచి వెళ్లిపోయాడు.

బుచ్చిరాజు పాత్ర తమాషాగానే ఉన్నది. కాని ప్యాక్టరీలో ఒక కార్మికునిగా అతడు తన పనులను సక్రమంగా నిర్వర్తించలేదు. వని తప్పించుకొని కబుర్లాడటమే అతడు చేసే పని. బ్రతకనేర్చినవాడు గనుక ప్యాక్టరీనే అంటిపెట్టుకొని ఉండగల్గాడు.

కథలో సాధువుని చిత్రించారు. ప్యాక్టరీ విషయాలు వర్ణించే నవలలో సాధువు పాత్ర కథకు వికారంగా తయారయ్యింది. నవలలో చాల పాత్రలు వచ్చాయి. ఆయా పాత్రలు ముఖలో పుట్టి పుబ్బలో మాయమయ్యాయి. కాని ప్రాధాన్యం నవలలో ఏమీలేదు.

రచయిత నవలకు తగిన స్లాట్ ఎన్నుకొన్నను ఆ స్లాట్ కు తగిన న్యాయం చేకూర్చక విసుగుపట్టించే విషయాలు కొల్లలుగా వివరించారు. చేయి తిరిగిన రచయిత అయినను తమ లక్ష్యాన్ని నవలలో సృష్టించేయకుండా కథను గాలిలో వదిలివేసారు. మరి ప్రయత్నంలో నుంచి నవల వ్రాయగలరని ఆశించ వచ్చును.

ఎమెస్కో సంస్థ పుస్తక ప్రచురణలో అరిష్టాలను అధిగమించినప్పటికీ కొన్ని విషయాలను గమనిస్తూన్నట్లు లేదు. ఎందుచేతనంటే ఈ నవలలో అచ్చు తప్పలను సరిదిద్దకపోవటమే. ఉదాహరణకు ఆద్రదేశపు, ఎటర్, చెయ్యడానిరి, ప్రయోజకత్వం, పాకరీ, మిలు, వనకు, చుట్టుప్రక్కల, తలూరు, ఆచారిగాదారు, నట్టుర్ని, పారీ మొదలగు అచ్చు తప్పలున్నాయి. కనీసం పునర్ముద్రణలో అయినా వీనిని సరిదిద్దితే బాగుండు ననిపిస్తుంది.

## మ ని షి - మ చ్చ

(న వ ల)

(రచన—వి. వి. యన్. రామదాసు ప్రచురణ: యం. శేషచలం అండ్ కో మచిలీపట్నం—మద్రాసు—సికింద్రాబాద్. వెల. 2-50 పేజీలు 168.)

మనిషి—మచ్చ అనే నవల కేవలం కాంక్షేపానికే గాక ఆలోచన అనుభూతి కలిగించే రచన.

మమస్యల శరీరాంపై కొన్ని మచ్చ లేర్పడుతాయి. అవి బాహరంగా కాన్పించేవి. అంతర్గతంగా కొన్ని మచ్చ లుంటాయి. అవి మూత్రం పైకి కాన్పింపవు. 'ఒకే రకమైన సంఘటనల్లో నన్యానయ్య ముఖం అందవికారమయ్యింది. వెంకటరావు మనసుకి నిరంతరం బాధించే గాయం తగిలింది. నన్యానయ్య ముఖం మీదిది కనిపించే మచ్చ. వెంకటరావు మనసులోంది కనిపించని మచ్చ'

పట్టుడు కూడు, డబ్బు సంపాదించ లేని సంసారం ఒకటి రాజమండ్రిలో ఉన్నది. ఆ సంసారానికి యజమాని ధర్మారావు, అతని భార్య సావిత్రి.

వీరి కొక వెంకట్రావనే కుమారుడు. ధర్మారావు తాపీ మేస్త్రీ. కష్టపడి సంపాదించిన దానితో తన చెల్లెలను ప్రభంజనరావుకు యిచ్చి వివాహం చేసాడు. ధర్మారావు—సావిత్రి ఆశామోహలకు ఆమడ దూరంలో ఉన్నారు. సుభద్ర—ప్రభంజనరావు గారిమేడలు కట్టుకొని కప్పు కూతురుపైన ఆశ పెట్టుకొన్నారు.

ధర్మారావుకు త్రాగుడే వరమార్థం. వెంకట్రావు సంపాదించుకొన్న గోల్డ్ మెడలుకొరకు తండ్రి తాపత్రయ పడ్డాడు. దానిని జూదంలో పెట్టాలని ధర్మారావు పెనుగులాడాడు. భార్య సావిత్రి అడ్డువడింది. వారి పెనుగులాట చూచి వెంకట్రావు తండ్రి పైకి తాపీ విసిరాడు. దానితో అతడు కన్ను మూసాడు. సావిత్రి ప్రాణాలు వదిలింది. ఆ దృశ్యాన్ని చూచి న్యాయస్థానం నిర్ణయించింది వెంకట్రావు నిర్దోషి అని. అదే వెంకట్రావులో కనిపించని మచ్చ అయింది.

సుభద్ర—ప్రభంజనరావు దంపతులకు వానంతి జన్మించింది. స్వేచ్ఛా వాయువులు పీల్చుకొన్నది. నమాజ కట్టుబాట్లకు అతీత మయ్యింది. చరిత్ర హీనూ లయ్యింది. జీవితంలో దగావడి యిల్లా వదలి పారిపోయింది. అది ఆమెలో కనిపించే మచ్చ అయ్యింది.

ఈ నవలలో ప్రధాన పాత్రలు సావిత్రి—ధర్మారావు, సుభద్ర—ప్రభంజనరావు, వెంకట్రావు—వానంతి. ఈ పాత్రలు విచిత్ర మనస్తత్వం కలిగినవి.

సావిత్రికి భర్త అంటే పంచప్రాణాలు. వదిండ్లలో పనిచేసి వారు పెట్టిన ఎంగిలికూడు తెచ్చి త్రాగుబోతు భర్తకు పెట్టింది. ఆమెలో ఓర్పు ఉన్నది. ఆ ఓర్పు వల్లనే ధర్మారావు పని మాని జూదంలో పడ్డాడు. అతన్ని నిరోధింపలేదు. కాని అతడే విశ్వానఘాతకుడై ఆమెను బాధించాడు. ఓర్పు కొన్నది. కాని ప్రయోజనం లేకపోయింది. కొడుకు సంపాదించిన గోల్డ్ మెడల్ తీసుకొని పోబోతుంటే భర్తకు అడ్డునచ్చింది. ఆమెను ఆవలకు నెట్టాడు. పెనుగులాడింది. కన్ను మూసింది. త్రాగుబోతు ఈ రోకంతో నిమిత్తం లేకుండా బ్రతుకు పోగొడాడు.

తనను తాను పరిశీలించుకొనలేని దౌర్భాగ్యుడు. కన్నకొడుకు చేతిలోనే మరణం పొందాడు.

సుభద్ర కరుణకు మరోపేరు. ఆమెలో ఆస్తి అంతస్తుల తరతమాలు లేవు. ఆమె భర్త యామె గుణాలకు వ్యతిరేకం. ఆసిస్టెంటు ఇంజనీరనే గర్వం ఉన్నది. ఆ గర్వమే తన కుమార్తె శీలాన్ని చెడగొట్టి యింటినుంచి పంపించింది. ధర్మారావు కొడుకు వెంకట్రావు పేర్కొని యింటింటి కండించి చదువు కొంటూ ఉంటే ఛీ అని చీదరించుకొన్నాడు. నిజంగా ప్రభంజనరావుకు ధర్మారావుకు పెద్ద భేదం లేదు. ధర్మారావు నాలుసా చాటుమాటుగా త్రాగితే, ప్రభంజనరావు పైక్కాను బ్రాంది వల్లికగా త్రాగే వాడు. అతడు ఏకపక్షి వతుడు. ఇతడు బహువక్షి వ్రతుడు. మనసు, మాట విషవూరితం. ధన దాహ మెక్కువ. డబ్బుకు యిచ్చిన విలువ వ్యక్తికి యిచ్చులేని హోదా మనిషి. చివరకు యీ హోదా యీ లోకా న్నుంచి అతన్ని పంపించింది.

వెంకట్రావు ఏమీ తెలియని అమాయకుడు. చదువుమీద ఉన్న ఆసక్తి తప్ప యితర దురభ్యాసాలు లేవు. కష్టపడితే ఏదైనా సాధించగలమనే ధైర్యం కలవాడు కనుకనే మేనేజింగ్ డైరెక్టరయ్యాడు. పశ్చాత్తాపమే అతన్ని మాటి మాటికి క్రుంగదీసింది. మంచిని ప్రేమించాడు. స్వరూప స్వభావాన్ని బాగుగా ఎరిగినవాడవటంవల్ల వానంతి చెడిపోయినదని తెలిసినా ఆమెనే వివాహమాడవలెనని నిశ్చయించుకొన్నాడు. ఆత్మవిశ్వాస మెక్కువ.

వానంతి లోకం పోకడ గ్రహించలేనిది. తల్లి దండ్రు లిచ్చిన స్వేచ్ఛకు విపరీతార్థాలు కల్పించుకొని జీవితంలో మోసపడింది. తనకేర్పడిన మచ్చను మాచుకొన లేక సతమతమై ఒక సీ రమైన అభిప్రాయాన్ని నిర్ణయించుకొనలేకపోయినా వెంకట్రావంటే ఆమెలో చివరకు సిగ్గు దొంతరులు ముంచుకు వచ్చాయి. వెంకట్రావు లేమిలోనుంచి పైకి వచ్చాడు గనుక అన్నీ తెలుసు కాని వానంతి కలిమిలో వుట్టి పెరగటంచేత కష్టసుఖాల పంగలి వెంటనే గ్రహింపలేక జీవితంలో

పోరాటం సాగించిన తరువాత వాటి అర్థాలు గ్రహించటానికి ప్రయత్నించినను అడుగు ముందుకు వేచులేని అభాగ్యురాలు.

రచయిత కథను కమ్మగానే చెప్పారు. కథ మధ్యలో సంస్కరణ చూపించాలని ప్రయత్నించి విఫలం అయ్యారు. అందవికారమైన సన్యాసయ్యచేత సర్వాంగ వికృత స్వరూపరాలైన వి. టి. సుందరి (వయ్యారి త్రిపురసుందరి) మెడలో తాళి కట్టించకపోవటమే విఫలమగుట. ఆ విధంగా చేయకపోవటంచేత ఆ పాత్రల ప్రాధాన్యం నవలలో కాన్పించలేదు. అంతేగాక ఆ పాత్రలను ప్రవేశపెట్టకపోయినప్పటికీ కథాకథనానికి యిబ్బంది లేదు.

కథలో అక్కడక్కడ అసహజ ఘటనలు ఉన్నాయి.

తండ్రిపై యోగ్యుడగు కుమారుడు తాపీ వినరి మరణానికి కారణభూతుడని చెప్పటవల్ల వెంకట్రావు పాత్రపైన సానుభూతి కలుగదు.

ప్రభంజనరావు ముద్దులపట్టి జీవిత వైభవాన్ని గమనించకుండా పూర్తి స్వేచ్ఛ యిచ్చి గుడ్డు అప్పగించి చూడటం.

వానంతి శీలం పోగొట్టుకొన్నది. తరువాత యిల్లు వదలి పారిపోయింది. తల్లిదండ్రులకు దూరమైన తరువాత కన్నతండ్రి కుమార్తెకొరకు అన్వేషింపకపోవుట, మొదలైనవి ఉన్నాయి.

రామదాసుగారు కథను సాఫీగా నడిపించారు. ఈ రోజుల్లో వచ్చే నవలల్లో కాన్పించే అతుకులు యిందులో లేవు. నవలకు మనిషి - మచ్చ అనే దాని కంటే మరో పేరు పెడితే బాగుండు ననిపిస్తుంది.

—శ్రీ రామమోహన్

అమాయకుడి అగచాట్లు

(న వ ల)

(రచయిత: శ్రీ నండూరి సుబ్బారావు. పేజీలు 198; వెల: రు. 2-50 లు. ఆంధ్రప్రదేశ్ బుక్ డిస్ట్రిబ్యూటర్లు; రాష్ట్రపతి రోడ్డు; సికిందరాబాద్.)

శంకరం అనే ఒక అమాయకుని జీవితం మట్టా అల్లిన కథ ఈ నవలలోని ఇతివృత్తం. అస్తి, ఐశ్వర్యం అన్నీ ఉన్న వాడు శంకరం. ప్రపంచ జ్ఞానం ఏమాత్రం లేని అమాయకుడుగా జీవిస్తుంటాడు. తల్లి మరణించేటప్పుడు తన అస్తిని, ప్రాణంతో సమానంగా పెంచిన కొడుకుని తమ్ముడు సేతురామయ్య చేతిలో పెడుతుంది. అలాటి నుంచి సేతురామయ్య కటుంబం అంతా శంకరం ఇంట్లోనే మకాం పెట్టారు. సేతురామయ్యకు మనిషికి ఉండవలసిన హృదయం ఉంది. కాని ఆ హృదయం తన భార్య అయిన నాంచారమ్మ గళంలో కూరుకుపోయింది. సేతురామయ్యకు రంగడు, నిర్మల, మినాక్షి ముగ్గురు పిల్లలు. రంగడు, మినాక్షి అదుపు అజ్ఞులేకుండా జలాయిగా పెరిగిన సంతానం. శంకరంలో అమాయకతను ఎక్స్ప్లాయిట్ చేస్తూ సేతురామయ్య, నాంచారమ్మ, రంగడు, మినాక్షి ఎవరి అవసరాలను వాళ్లు తీర్చుకుంటూ ఉంటారు. జరుగుతున్న అన్యాయాన్ని చూసి ఏమీ చెయ్యలేని అసహాయస్థితిలో దుఃఖిస్తుంది నిర్మల. శంకరం ఇంట్లోంచి పారిపోతాడు. వద్దాలో పరిచయ మవుతుంది. మినాక్షి సంగీతం మాష్టారుతో సినీమా ఫిచ్చిలో పడి లేచిపోతుంది. రంగడు పట్టణంలో ఎమ్యూజమెంటు క్లబ్బు పెట్టి దాంతోపాటు దొంగనోట వ్యాపారం కూడా సాగిస్తాడు; తన మార్గానికి అడ్డం గావచ్చిన వివరినైనా సరే నిర్దాక్షిణ్యంగా అంతమొందించడం రంగడికి సునాయాసంగా అభినవ విద్య లేచిపోయిన మినాక్షి షణ్ముగం చేతిలో దారుణంగా మోసగింపబడుతుంది. లేవదీసుకు వచ్చిన సంగీతం మాష్టారు మినాక్షిని కక్షతో హత్య చేస్తాడు. విటుడుగా తన చెల్లిల్ని మొదటిసారి చూసిన రంగడు ఆమె జీవితాన్ని మారుద్దామని చేసే ప్రయత్నం నవలం కాకుండానే మినాక్షి కన్ను మూస్తుంది. ఈ ఈ చావుతో రంగడిలో మార్పు ప్రారంభమవుతుంది నిర్మలకు వివాహం భాయం చేస్తాడు. ప్రెసిడెంటు సావకాల నాయుణ్ణి హత్య చేసింది రంగడినే నిజం బయటపడుతుంది. రంగణ్ణి పోలీసులు పట్టుకుబోయేంతలో పారిపోతూ

తుపాకి దెబ్బతో నేల కూడాడు. నిర్మల, అమె భర్త కలుస్తాడు. వద్దాకి చిన్నప్పడే వైధవ్యం ప్రాప్తించినా శంకరం మీద తన కెలాంటి ఆధిప్రాయం ఉందో తనకే తెలియక తికమక పడుతుంది. చివరకు తనకు ఏది కావాలో తెలుసుకుని శంకరాన్ని చేబడుతుంది.

ఈ కథను నడవడంలో శ్రీ సుబ్బారావుగారు లబ్ధప్రతిష్ఠుడైన రచయితగా తన నైపుణ్యాన్ని ప్రదర్శించారు. నవల ప్రారంభంనుంచి చివరిదాకా చదివితే నవల చదివినట్లుగా కాక ఒక సినీమా చూసినట్లుగా ఉంటుంది. పిక్చరైజ్ చెయ్యడానికి ఏలుగా నవలను రూపొందించడం ఈ నవలలోని టెక్నిక్.

## హంసగీతి

(నవల)

(బెంగళీ మూలం: ధనంజయ బైరాగి, తెలుగు అనుసరణ: వేదాంతం సుబ్రమణ్యం, పేజీలు: 147; వెల: రు. 2—50 లు, ఆంధ్రప్రదేశ్ బుక్ డిస్ట్రిబ్యూటర్స్; రాష్ట్రపతిరోడ్డు; సికిందరాబాద్.)

ధనంజయ బైరాగి బెంగళీలో సుప్రసిద్ధ నవలా రచయితనీ, నాటకకర్త అని వేదాంతం సుబ్రమణ్యంగారు ప్రారంభంలోనే చెప్పారు. ధనంజయ బైరాగి వాస్తవనామం తరుణ్ రాయ్. శ్రీ రాయ్ ప్రస్తుతం కేంద్ర సంగీత నాటక అకాడమీలో పశ్చిమ బెంగాల్ ప్రభుత్వ ప్రతినిధిగా ఉన్నట్లు ప్రచురణ కర్తలు రాస్తున్నారు. 'హంసగీతి' అనే ఈ నవల మనస్తత్వ విశ్లేషణాత్మక నవలగా ప్రకాశకులు పేర్కొన్నారు.

దివాకర్, డాక్టర్ చౌదరి, మణిమాల అనే ముగ్గురు వ్యక్తులనుట్టూ పరిభ్రమించే కథ ఇది. దివాకర్, డాక్టర్ ప్రాణస్నేహితులు. దివాకర్ విచిత్ర మనస్తత్వం కలిగిన మనిషి. తను ఉండే ఇంటినంతటినీ ఒక జంతు ప్రదర్శనశాలగా మారుస్తాడు. జంతువుల తల్వాన్ని పరిశోధించడమే ప్రధాన వృత్తిగా పెట్టుకుంటాడు. డాక్టర్ చౌదరినవల దివాకర్ కి మణి

మాలతో పరిచయమవుతుంది. ఆ అమ్మాయి ఎక్కువ కాలం బ్రతకడనే నిజం కూడా డాక్టర్ దగ్గరే వింటాడు. అయినా మణిమాలను వివాహం చేసుకోవడానికి సిద్ధపడతాడు. మణిమాలను ఉద్ధరిస్తానని, ప్రేమిస్తున్నానని ఇత్యాదులైన భ్రమలు దివాకర్ కి లేవు. తన జంతువదర్శనశాలలో అనేకకాలైన పకుల్ని, జంతువుల్ని బంధించి వాటి దైవనందిన చర్యల్ని ఎలా పరిశోధిస్తున్నాడో అలాగే మణిమాల మనస్తత్వాన్ని కూడా పరిశోధించాలనే విపరీత మానసికత దివాకర్ ను మణిమాలను పెళ్ళిచేసుకోవాలనే స్థితికి తీసుకుపోయింది.

మణిమాల మేనమామ జగన్నాథ్ తన స్వార్థంతో ఈ పెళ్ళిని అపడానికి ఎంత ప్రయత్నించినా దివాకర్ తో ఆమె వివాహం అయిపోయింది. భిష్ణు మనస్తత్వాల సంఘర్షణ నవలలో ఇక్కణ్ణించే ప్రారంభమవుతుంది. మణిమాల సంపూర్ణమైన వైయక్తిక స్వాతంత్ర్యంతో పెరిగిన పిల్ల. అతి సమీపంలో ఉన్న మృత్యువును కూడా గుర్తించకుండా అమాయకంగా, హాయిగా తాను నవ్వుతూ, ఇతరులను నవ్విస్తూ, సునయాసంగా జీవితాన్ని గడిపేస్తున్న మణిమాల మనస్తత్వానికి, తాను చదివించి చాలా ఎక్కువ అనుకుని, అంతకుంటే ఎక్కువగా ఆలోచిస్తూ, తనకుంటే అధికుడు లేడనే అంతర్గత అహంతో, పంజరాల్లో పూడయాలను బంధించి, వాటి ప్రవృత్తులను పరిశీలించాలనే రాక్షసవాంఛతో యంత్రాలకివేచే విలువనే జీవితానికి కూడా యిచ్చే దివాకర్ మనస్తత్వానికి మధ్య తీవ్రమైన ఘర్షణ వివాహానంతర నవలంతా ఆక్రమిస్తుంది.

తాను గొప్పవాడని, సాధారణ మనుషులకు, వాళ్ళ తత్వాలకు తాను అతీతుడనే గర్వం దివాకర్ సాత్రలో అడుగుడుగునా కనిపిస్తుంది. మణిమాలకు నాలుక ప్రదర్శన సందర్భంగా మోహన్ తో పరిచయమవుతుంది. ఆ పరిచయాన్ని, స్నేహాన్ని దివాకర్ అర్థం చేసుకున్న తీరు ఆతను సామాన్య మానవుని కంటే అధోగతిలో ఉన్నాడని బుజ్జావు చేస్తుంది.

మణిమాలకు మానసిక స్వస్థత లేకపోతే శారీరకమైన స్వస్థత కూడా ఉండదని తనకు తెలిసినా ఆమెను ప్రతి క్షణం తన మాటలతో, చేష్టలతో వేధిస్తాడు. ఫలితం మణిమాల మృత్యువుకు దగ్గరగా వస్తుంది. ఇంక కొద్ది క్షణాల్లో మాంస మృత్యువుకి అంకితమై పోతుందనగా దివాకర్ లో పశ్చాత్తాపం మొదలవుతుంది. ఏ అహంతో అయితే ఇంతకాలం తన్ను తను తెలుసుకోలేకపోయాడో ఆ అహం పూర్తిగా దిగిపోయిన పిమ్మట దివాకర్ మనిషిగా తన్ను తను గుర్తించుకోగలిగాడు. తనలో వచ్చిన మానసిక పరిణామాన్ని మాలకు చెప్పే లోపలే ఆమె మరణిస్తుంది. దివాకర్ లో వచ్చిన ఈ మార్పు మాల జీవితాన్ని పరిగణనలోకి తీసుకుంటే వ్యర్థమనే చెప్పాలి. దివాకర్ కి ఈ రకమైన విచిత్ర మనస్తత్వం అలవడటానికి కారణం వారి వంశ లక్షణాలు తండ్రినుంచి కొడుక్కి సంక్రమించడమే. తండ్రి ఈ అహంకారంతోనే తన భార్యను మేడపైనుండి క్రిందికి త్రోసి చంపేశాడు. దివాకర్ అంత పనిచేయకపోయినా తన ప్రవర్తనతో మణిమాలను హత్య చేశాడు. మాల మరణంతో దివాకర్ కైపు దిగింది. అతనిలో పేరుకుపోయిన జంతు తత్వం దహించింది.

ఒక అనువాదం చదువుతున్నట్లుగా కాక ఒక స్వతంత్ర నవల చదవుతున్నట్లుగా ఉండటం వేదాంత సుబ్రమణ్యంగారి అనువాద ప్రతిభకు గీటురాయి. మూలంలోంచి ఇతివృత్తం తెలుగులోకి పరివర్తన

## ఉపయోగకరమైన సరికొత్త గ్రంథములు

వ్యవసాయము—పిల్ల కోళ్ల పెంపకము—అడవులు—  
తోటపని—యంతెనింగి—వైద్యము—వివిధ సాంకేతిక  
విషయములపై గ్రంథములు గలవు. కేటలాగు ఉచితము.  
ఇంగ్లీషులో వ్రాయండి.

N. K. PAUL & SONS,  
P. B. No. 12202, Calcutta—5.

చేందడంలో శ్రీ వేదాంతం సుబ్రహ్మణ్యంగారు అతి జాగ్రత్త వహించి ఉండకపోతే నవల ఈ విధంగా రూపొంది ఉండేదికాదు. ఎమ్. ఎన్. కో వారు మళ్ళీ ఇన్నాల్టికి ఒక ఉత్తమమైన నవలను తెలుగు పాఠకులకు అందించినందుకు అభినందనీయులు.

—శ్రీ టి. ఎల్. కాంతారావు

## భర్తృహరి నిర్వేదము

(సంస్కృత నాటకమవదము. మూలనాటక కవి. హరిహరకవి. అనువాదకులు, శ్రీ చర్ల నారాయణ శాస్త్రిగారు. వెల 1 రూపాయి.)

### నీలకంఠ విజయము

(సంస్కృత కావ్యము. అనువాదకులు శ్రీ చర్ల నారాయణశాస్త్రి, శ్రీ చర్ల గణపతిశాస్త్రి. వెల 2 రూపాయలు.)

ఈ రెండు పుస్తకాలు దొరికే చిరునామా. శ్రీ చర్ల నారాయణశాస్త్రి. లలితా ప్రెస్, ఖైరతాబాద్, హైదరాబాదు—4.

సంస్కృతరూపక వాఙ్మయంలో 'భర్తృహరి నిర్వేదము' ప్రత్యేకించి పేర్కొనదగిన రచన. ఇది శాంతరస ప్రధానమయిన అయిదంకాల నాటకము. ఈ రసం ప్రధానమయిన గీర్వాణ నాటకాలు చాలా అరుదు. దీనిలో కథ చాలా విచిత్రమయినది.

తన రాణి అపూర్వాసురాగం పరిశీలించగోరిన రాజు తాను వేటలో మరణించినట్లు ఒక మిథ్యా వార్త ఆమె చెప్పి వేయిస్తాడు. వెంటనే రాణి చని పోతుంది. గోరక్షనాథుడన్న ఒక యోగి పగిలిన తన కుండ తార్కాణంగా పేర్కొని ఆతనికి వైరాగ్యం కలిగిస్తాడు. ఆ తరువాత తన మహిమవల్ల ఆ రాణిని తిరిగి బ్రతికిస్తాడు. అయినా రాజు వైరాగ్యం చెక్కు చెదరదు. ఆ రాజుపేరే భర్తృహరి. కనకనే ఈ నాటకానికి ఈ పేరు పెట్టడం జరిగింది సంగ్రహంగా దీనికి సంబంధించిన ఇతివృత్త మిది.

ఇక నీలకంఠ విజయమున్న సంస్కృత గద్య

పద్యాత్మక కావ్యం రచించిన మూలకవి నీలకంఠ దీక్షితులు. ఈ కవి అప్పయ్యదీక్షితుని వంశంలో జన్మించిన శైవవిద్వాంసుడు. సంస్కృతంలోని గద్య పద్యాత్మక మహాకావ్యాలలో నీలకంఠ విజయం సుప్రసిద్ధమయినది. సముద్రమధన సమయంలో సముద్ర వింపిన హాలాహలం భక్షించి, అమరుల నాడుకుని సంరక్షించిన పరమశివుని పవిత్ర చరిత్రాభి వర్ణనమే నీలకంఠ విజయం ప్రధానేతి వృత్తము. దూర్వాస మహర్షికి శపివతి చేసిన అపరాధమే ఈ కావ్య కథకొక ప్రధాన కారణమవుతుంది చర్లవా రుభయులు ఈ కావ్యం సముచిత గద్యపద్య రచనలతో యథా మూలంగా అనువదించారు.

చర్ల నారాయణశాస్త్రిగారి భర్తృహరి నిర్వేదం అనువాదల కూడా ఇదేవిధంగా సాగింది. ఈ అపూర్వరూపకంలోబాటు నీలకంఠదీక్షితుని కావ్యం యథామూలంగా తెలుగువారి కందించిన ఈ కవులిద్దరు అభినందినీయులు.

అయితే ఈ రెండు అనువాదాలకు ముందు, హరిహరకవినిగూర్చి నీలకంఠదీక్షితుని గురించి తెలిసిన చరిత్రాంశాలతో ఆయా విశేషాలతో సీతికలు కూడా రచించి ఉంటే బాగుండేది.

—'కాశ్మీ'

## చైతన్యలహరి

(వెల: ఆరు రూపాయలు. యువ భారతి, కింగ్స్ వే, సికింద్రాబాద్—3.)

మన ప్రాచీన సాహిత్యాన్ని వర్తమాన తరానికి పరిచయం చెయ్యాలన్న ఉత్తమ సంకల్పంతో యువ సాహితీ చేస్తున్న కృషి ఫలితం ఈ చైతన్యలహరి. వారి కృషి ఫలితంగా 1971 లో కావ్యలహరి వచ్చింది. 1972 లో చైతన్యలహరి వచ్చింది.

కావ్యలహరిలో అయిదు ఆంధ్ర ప్రబంధాలను పరిచయం చేస్తూ శ్రీ దివాకర్ల వెంకటాచార్యునిగారు చేసిన ప్రసంగాలు కూర్చేరు. పరిచయ కర్తలు ఒక్కరే

బడలేదు.

బహుశా ఆ అనుభవంతోనేమో, 1972 లో వద్దతి మారింది. విద్యత్తా విమర్శన శక్తి గల అయిదుగురు ప్రతిభావంతుల్ని ఏలేరు. ఆచార్య దివా కర్ణ వెంకటాచార్యుని, గడియారం రామకృష్ణశర్మ, పుట్టపర్తి వారయణాచార్యులు. మరుపూరు కోదండ రామరెడ్డి, కొత్తపల్లి పీఠభద్రరావు, వీరు వరస క్రమంలో తిక్కన సోమయాజి, పాల్కురికి సోమ వాధుడు, కృష్ణదేవరాయలు, వేమనయ్య గి, గురజాడ అప్పారావుగార్లు రచనలను వివిధ కోణాలనుంచి అను శీలన జరిపి వ్రాసిన ప్రపంగాలను చైతన్యవారిగా తెచ్చేరు.

దీనిలోని వ్యాసాలలో ఒక విశిష్టత కని పిస్తోంది. ఒక్కొక్క సమీక్షకుడు ఒక్కొక్క రచ యిత వివిధ గ్రంథాలను తీసుకొని పరిశీలన జరిపేరు. తమకు ఆయా రచయితలలో విశిష్టగుణంగా కని పించినదానిని తమ తమ వైఖరిలో చెప్పుకుపోయేరు. దీని వలన విషయ వైవిధ్యమేగాక, రచనా వైవిధ్యం, ఆలోచనా వైవిధ్యంకూడ కనబడుతున్నాయి.

వేమన హేతువాద దృక్పథాన్నీ, సంఘంలోని దురాచారాల్ని నిరసించడంలో చూపిన విమర్శనైతి త్యాన్నీ శ్రీ మరుపూరు వారు చాల చక్కగా చెప్పేరు. సమాజంలోని దానిలో ఆలోచనలు, ఆచారాలు, నీతి నియమాలు పరివర్తన పొందుతుంటాయనీ, ఒకనాడు పరిణామక్రమంలో సమాజాభివృద్ధికి తోడ్పడిన అంశాలే చరిత్ర గతిలో ప్రతిబంధకాలుగా తయారవు తాయనీ శ్రీ కోదండ రామరెడ్డిగారికి విస్పష్టమూ, దృఢమూనైన ఆలోచనలవల్లనే ఈ వ్యాసం ఇంకా బాగుండేది.

శ్రీ పుట్టపర్తివారు కృష్ణదేవరాయల అముక్త మాల్యదలోని వైష్ణవ సంప్రదాయ చిత్రణనూ, రాయల అనూన వర్ణననూ దృష్టిని వివరించేరు.

శ్రీ కొత్తపల్లి పీఠభద్రరావుగారు తమ వ్యాసంలో గురజాడవారు తాము జీవించిన సమాజం

తెనుగు సాహిత్య ప్రక్రియలకు ఒరవడిపెట్టిన ప్రతి భనూ, పుష్కలత్వినీ విశదీకరించేరు.

అలాగే తిక్కన బహుముఖ ప్రతిభను వివ రిస్తూన్న శ్రీ దివాకర్లగారి ప్రపంగం, పాల్కురికి సోమనాధుని పాండిత్యం, బహుశ రచనలూ గురించిన శ్రీ గడియారం రామకృష్ణశర్మగారి ప్రపంగం బహు విషయ బోధకంగా వున్నాయి.

ముఖేముఖే సరస్వతీ. ఈ రచయితల భావా లకు భిన్నమైన దృక్పథాలుండొచ్చు. ఇప్పుడు చెప్పిన వానికన్న విశిష్టమైన అంశాలు ఎవరికన్నా తోచ వచ్చు. వ్యతిరేకాభిప్రాయాలే కొందరి కుండవచ్చు. పది పదిహేనేళ్లక్రితం గురజాడను 'అకవి'గా ధ్వన సరుస్తూ సాగించిన వాడినల్ని మనం ఎరుగుదం.

అయినా ఈ నేళ మనం నిర్మించుకొంటున్న నవ్యసాహిత్యం ఒక్కరోజున మన జ్ఞానవీధిలో వెలసింది కాదు. ఘనకీర్తిగల గతమెంతో వుంది దీనికి. ఎంతో సంప్రదాయం వుంది. చరిత్ర వుంది. ప్రకృతిలో అన్నింటిలోనూలాగే ఆ గతంలో, సంప్రదాయంలో చరిత్రలో మంచి చెడ్డా రెండూ పక్కపక్కనే వున్నాయి. ఈవేళటి మన సాహిత్యంలోని మంచి, చెడ్డలు రెంటికీ ఎంతో బలమైన వున్నాడనే వున్నాయి. అవేమిటో, ఎల్లాంటివో, తెలుసుకొనేందుకైనా యువ సాహితీవారు చేస్తున్న ఈ మాదిరి ప్రయత్నం అవసరం

—“అవంతి”

## ప్రఖ్యాత శాస్త్రవేత్తలు

(రచన : డా॥ ఎ. ఎస్. రాజ్ ప్రచురణ: మానవ విజ్ఞాన మందిరం, హైదరాబాదు. పేజీజా 120. ధర. రు. 7-50.)

డా॥ ఎ. ఎస్. రాజ్ గారిచే రచించబడిన 'ప్రఖ్యాత శాస్త్రవేత్తలు' అనే గ్రంథం శాస్త్రవిజ్ఞానంలో అసక్తి కల్గిన అబాలగోపాలం చదివి అనందించ దగినది. విజ్ఞాన విషయంగా లోతుకు పోవవసరంలేని విధంగా

కేవలం కొంతమంది ప్రఖ్యాత శాస్త్రవేత్తల జీవితాల గురించి, వారి కృషిలో గల ముఖ్యాంశాల గురించి, వారి సందేశాల గురించి కుతూహలకరంగా చర్చించారు. అందువల్ల పిల్లలు పైతల సామాన్య పాఠకులు సరదాగా చదువుకోగలుగుతారు. వ్యాసాలు చక్కగా, చిన్నవిగా ఉన్నాయి.

సుమారు 24 శతాబ్దాల కిందట జన్మించిన అరిస్టోటిల్ దగ్గరనుంచి 17 వ శతాబ్దంలోని హార్వే వరకు గల కొంతమంది యూరప్ మధ్య ఆసియా శాస్త్రజ్ఞుల జీవిత విశేషాలను వారు రూపొందించారు. పుస్తకం గెటప్, ప్రింటింగ్ ఉన్నతంగా ఉన్నాయి. చాలవరకు శాస్త్రజ్ఞుల ఫోటోలు ఇవ్వడం ఒక ఆకర్షణ. అయితే ధర అందుబాటులో లేకుండా ఉంచారు.

ఇంత ఉన్నత ఆదర్శం, సంవత్సర కల్గిన గ్రంథంలో అడపా తడపా తప్పులు దొర్లడం అప్రతివి వింటున్నట్లుగా ఉంది. అంతేకాక తప్పులన్నీ పట్టకకు అందకుండా కూడా మిగిలిపోయాయి కొన్ని. వాటిలో

- ఉదాహరణగా:— 39 వ పేజీ—పక్షులు;  
40 వ పేజీ—పక్షులు; 42 పేజీ—సంవహారాలు.  
49 వ పేజీ—హోలెయా; 53 పేజీ—పైథోబ్రాహా;  
53 వ పేజీ - ఫారడోలి; 76 పేజీ—అంతర్దేహ.  
107 వ పేజీ—నేరకొన్నందుకు;  
113 పేజీ శతబ్దపు.

ఇలాంటివే కాక పారిభాషిక పదాల సందర్భంగా ఒక విషయం. పారిభాషిక పదాల పట్టికను ఇచ్చారు. అయితే అందులో కొన్నిటికి సరియైనవి, వాడుకలో మన్నని వేరే పదాలు ఉన్నాయి. కొన్ని ఉదాహరణగా:—

- Atrium — అత్రయము — కర్ణిక  
Milky way — ఆకాశగంగ — పాలపుంత  
Nerves — నరాలు — నాడులు  
Capillary — రక్తనాళాలు — కేశనాళికలు  
Anatomy — అంతర్గత శరీరక శాస్త్రము—  
శరీర నిర్మాణ శాస్త్రము

Science of Biology—Science of అనేది అనవసరం.  
Pulmonary artery—వాడిధమని—పుపుసధమని.  
Complexity of structure—దేహనిర్మాణము—  
నిర్మాణక్లిష్టత

మొత్తంమీద శ్రీ ఎ. ఎన్. రాజ్ గారి శైలి సులభంగా, సూటిగా ఉంది. వీరి కలంనుంచి కొన్ని శాస్త్రీయ గ్రంథాలు వస్తాయని ఆశించవచ్చు.

—శ్రీ జమ్మి కోనేటిరావు

## ఆంధ్ర సంఘము—కలకత్తా

పై సంఘమువారి 20 వ వార్షిక సంచిక మా కార్యాలయమునకు చేరింది. ఇందులో పది ప్రసిద్ధ కవుల కవితా ఖండికలు, పది వ్యాసములు, ఏడు కథానికలు, మూడు సంస్కరణలు, ఒక నాటిక, రెండు స్కెచ్ లు—సంపాదకీయం ఉన్నాయి.

ఇవిగాక ఆంగ్ల రచనలు పదిహేడు, హిందీవి రెండు వ్యాసాలు, బెంగాలీవి రెండు పద్య ఖండికలున్నాయి.

ముఖచిత్రం నర్సాంగ నుండరంగా హావభావాలతో శ్రీ బాపు చిత్రించారు. ఈ సంచిక ప్రవాసాంధ్రుల సాహితీ కృషికి ఉన్నత సోపానం.

## శ్రీ వేమన గ్రంథాలయము

కృష్ణాజిల్లా తేలప్రోలులోని శ్రీ వేమన గ్రంథాలయము వారి 40 వ వార్షికోత్సవ సంచిక మా కార్యాలయానికి చేరింది. 48 పుటలు గల ఈ గ్రంథము వివిధ రచయితల రచనలతో ఒప్పురుతుంది.

## నియోగి మహాసభ (మద్రాస్)

పై సంఘమువారి ఐదవ వారి కౌత్సవ సంచిక మా కార్యాలయానికి చేరింది. 62 పుటలతో ఒప్పురే ఈ సంచిక ఆంగ్ల, తెలుగు రచనలతోనూ, ఆ సంఘం నిర్వహిస్తున్న కార్యక్రమ వివరాలతో సుశోభితంగా వుంది.



## యక్షవిరహము

(కాళిదాసు మేఘదూత కావ్యమునకు స్వేచ్ఛానువాదం)

(కృతికర్త : శ్రీ పి. విజయభూషణశర్మ,  
వెల : 3—50 ప్రతులకు : రచయిత పేర ఆకాశ  
వాణి నిలయ రచయిత, విజయవాడ)

‘మేఘదూతం’ కాళిదాసుని ప్రతిభా ప్రాగల్భ్యా  
నికి నికషోఢం. కాళిదాసుని మేఘదూతం ఒకే  
పుత్తంలో నడిచింది—అదే మందాకాంత.

ఇక మక్కికి మక్కి అనువాదాలు, ఛాయాను  
వాదాలు, స్వేచ్ఛాను వాదాలు—తెలుగున ఎన్నో వెలి  
శాయి. శ్రీ విజయభూషణ శర్మగారి ‘అనువాదం.  
హృద్యంగానూ, శ్రావ్యంగానూ రమణీయంగానూ  
ఉన్నది ‘యక్షవిరహము’.

మచ్చునకొక్క ఉదాహరణమును చూడుడు.  
మూలంలోని ‘మందం మందం మదతి పవనశ్చాను  
కూఠో యథాత్మాం’ అన్న శ్లోకానికి క్రింది భావాను  
వాదం చూడుడు.

‘చాతకః షీ పల్కులు పవనముగా  
మధురంబుగా శ్రవః  
ప్రీతిని గూర్చు చున్నయవి  
పేరిమి పెంపున ఆ వలకముల్  
నూతన కూజితంబుల  
వినోదము గూర్చి శుభంబు చాటెడిన్  
ఈతమి తీర్చుమీ! అఃలు డియ్యెడ  
నీ కనుకూలడే గదా!

ప్రతి పద్యంలోనూ - ఎక్కడా వ్యర్థ పదములు  
లేక మూలమునే మ(మ)రిపించేట్లుగా ఉంది!

## సుయోధనుడు

చారుదత్తుడు

(పై రెండు గ్రంథముల రచయిత శ్రీ నందూరి  
ఉదయభాస్కర్, వెల ఒక్కొక్కటి రూ 2/, ప్రతులకు  
విశ్వదయ పబ్లికేషన్స్, ప్రగడవరం, పల్లె గో|| జిల్లా.)

(1) సుయోధనుడు—దుష్ట చతుష్టయంలో  
మొదటివాడు, దృఢరాష్ట్రుని ముద్దుల కుమారుడు.  
అంతేకాదు అభిమాన ధనుడున్నా. ఆంధ్ర మహాభార  
తము ఆధారంతో ‘సుయోధనుని’ చరిత్రాన్ని పిత  
లోకాని కందించారు—శ్రీ ఉదయభాస్కర్. 60 పుటలు  
గల ఈ పుస్తకము అబాలగోపాలం చదువ తగ్గది.

(2) శూద్రకుని వ్యుచ్చకటికం ఆధారంతో  
‘చారుదత్తుడనే గ్రంథాన్ని 75 పుటలలో వ్రాశారు  
శ్రీ ఉదయభాస్కర్. ఈ గ్రంథానికి ‘అభినందన’  
వ్రాస్తూ శ్రీ పి. నా. రె. ‘ఈ పుస్తకంలో చదివించే  
లక్షణముంది. చదివిన తర్వాత చవులూరించే గుణమూ  
పుంది.’ అన్న మాటలు ఒప్పి ఉంది.

## నవజ్యోతులు

(గేయ సంకలనం)

(వెల: రూ. 1—00, ప్రతులకు, కర్నూలు  
జిల్లా రచయితల సంఘం ప్రచురణ—3, కర్నూలు.)

‘నవజ్యోతులు (గేయ సంకలనం) 33 వివిధ  
శీర్షికలతో— వివిధ రచయితల, రచయితల కవనా  
లున్నాయి. యువభావకులకు చక్కని అవకాశం  
కల్పించి— వారి రచనలను వెలుగులోనికి తెస్తూన్న  
కర్నూలుజిల్లా రచయితల సహకారసంఘం కృషి ప్రశ  
స్తమూ, ప్రశంసనీయమూ అయినది.

# గ్రంథ స్వీకారము

స వి త

(వచనకవితా సంపుటి)

(రచన: కీ॥ శే॥ వే. నరసింహారెడ్డి వెల: రూ. 4-00 పుటలు 74. ప్రతులకు: సాందీపని ప్రచురణలు, 5-1-1841 జాంబాగ్, హైదరాబాదు-1.

మల్లరెడ్డి మాట

(శతకము)

(రచన: శ్రీ బిల్లకంటి మల్లారెడ్డి వెల: 50 పైసలు, పుటలు 20. ప్రచురణ: ఆంధ్రసాహిత్య పరిషత్తు, సదాశివపేటశాఖ, మెదకుజిల్లా)

తలపోతలు

(ఖండకావ్యము)

(మూల్యం: రూ. 1-50, పుటలు 62.)

సంగమేశ్వర శతకము

వెల: రూ. 1-00, పుటలు 24, పై రెండు గ్రంథములకు, కృతికర్త ప్రకాశకులు: శ్రీ బైరపు రెడ్డి రెడ్డినారాయణరెడ్డి రాయనరము, రాయచోటి తాలూకా, కడపజిల్లా)

శ్రీ శంభులింగ శతకము

(రచన: శ్రీ నీర్ల మదనయ్య, వెల: రూ. 1, పుటలు 64. ప్రతులకు: శ్రీ దేవీ ప్రచురణలు—చెన్నైరు. (వయా) మంచీర్యోల్, ఆదిలాబాదుజిల్లా)

కథా కేళి

(రూపక సంపుటి)

(వెల: రూ. 1-50, పుటలు 49. రచన: శ్రీ నేమాని సంగమేశ్వరరావు ప్రతులకు: కళానికేతన్,

సి. 1151 ఇ, ట్రాఫిక్ కాలనీ ఖరదారోడ్డు రైల్వే స్టేషన్, బట్టిపోస్టు (ఒరిస్సా)

క వి తా శా ర ద

(కావ్యఖండికలు)

(రచయిత: శ్రీ కె. టి. ఎల్. నరసింహాచార్యులు, వెల: 1-50, ప్రతులకు: గోదా గ్రంథమాల, ముసునూరు, కృష్ణా జిల్లా.)

శ్రీ లక్ష్మీనృసింహ స్తోత్రములు

సేకరణ; సమర్పణ: భక్తి ప్రబోధమండలి, 15 పైసలు తపాలబిళ్లలు పంపినవారికి పై పుస్తకము ఉచితముగా పంపబడును. ప్రతులకు: హరేరామనగర్, కోరుకొండ, తూ-గో-జిల్లా.

శ్రీ నామ రామాయణమ్

(పై గ్రంథము 20 పైసల పోస్టేజి స్టాంపులు పంపినవారికి ఉచితముగా పంపబడును. ప్రతులకు. ఆర్వసాహితి, 25-7-18 ఆమంచివారిపేరి, విజయనగరం-2.

శ్రీ గోదాష్టోత్తర శతనామ

స్తోత్రము

(సాంధ్ర వివరణము)

(వివరణకర్త: శ్రీ ఇరంగంటి రంగచార్య. వెల: రూ. 1-00, పుటలు 37, ప్రతులకు: గ్రంథకర్తపేర, 5-551, కిషన్ పుర, వరంగల్-1)

చిత్ర శతకము

(తెలుగు సేత: శ్రీ కృష్ణానక్షత్ర వేంకట నరసింహం, మూల్యం 50 పైసలు, పుటలు 20 ప్రాప్తిస్థానము: శ్రీ కె. రాజన్, ఎం. ఏ. హిందీపండిట్, మార్కాపురం.)

Printed and Published For Nageswara Rao Estates (Private) Ltd. by S. Nageswara Rao at the Andhra Patrika Press, 6 & 7 Thambu chetty Street, Madras-1 Editor : S. Radhakrishna.